

PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM
Bölcsezt- és Társadalomtudományi Kar

1635
alapítva

Változások a pedagógiában – a pedagógia változása IV.

Tudományos konferencia

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Vitéz János Tanárképző Központ

Óvó- és Tanítóképző Tanszék

Esztergom, Iohanneum

2022. november 25.

Program

9.30–10.00 Regisztráció

10.00–10.15 Köszöntő és megnyitó

Dr. Kozma Gábor, lelkeségi ügyekért felelős dékánhelyettes (PPKE BTK)

Dr. Szőke-Milinte Enikő, intézetvezető (PPKE BTK Vitéz János Tanárképző
Központ)

10.15–11.00 Plenáris előadás:

Csapodi Zoltán, intézményvezető (ELTE Trefort) – Király Zsuzsa, tréner

A családi életre nevelés helye az új NAT-ban és a gyakorlatban

11.00–11.10 Könyvbemutató

11.30–12.50 Szekció előadások I.

12.50–13.40: Ebéd

13.40–15.20: Szekció előadások II.

SZEKCIÓK

1. Óvodai nevelés

Szekcióvezető: Dr. Miklós Ágnes Kata

Helyszín: 213. terem

- 11.30–11.50 Dr. Barabási Tünde – Dr. Stark Gabriella: A romániai magyar óvodapedagógusok szakmai fejlődésének és tanulásának jellemzői az otthonóvodáztatás ideje alatt
- 11.50–12.10 Dr. Fenyő Imre: Az új ember első kovácsai. Az óvoda képe a *Család és iskola (Gyermekünk)* folyóiratban 1950-1973
- 12.10–12.30 Dr. Miklós Ágnes Kata: „A kisedevónő jó tulajdonságai” – az esztergomi Értesítők óvodapedagógus-képe
- 12.30–12.50 Szabadi Edit: Óvodafejlesztés a református köznevelési rendszerben
- 12.50–13.40 *EBÉDSZÜNET*
- 13.40–14.00 Lantos Tünde: A szervezeten belüli tudásmegosztási lehetőségek az óvodapedagógusok szakmai fejlődésében
- 14.00–14.20 Dr. Jaskóné dr. Gácsi Mária: A SNI elfogadása – szemléletformálás az óvodában
- 14.20–14.40 Dr. Pásztor Enikő: A rituálék szerepe és jelentősége a 21. századi óvodákban
- 14.40–15.00 Nádasiné Nimmerfroh Ildikó: Őszi népszokások és hagyományok éltetése az Esztergomi Szentgyörgymezei óvodában

2. Kisgyermek pedagógiája

Szekcióvezető: Dr. Szőke-Milinte Enikő

Helyszín: 205-206. terem

- 11.30–11.50 Dr. Szőke-Milinte Enikő: Anyanyelvi és kognitív fejlődés kisgyermekkorban
- 11.50–12.10 Burom Katalin: Az infokommunikációs eszközök hatása a beszéd és a nyelvi képességek fejlődésére, különös tekintettel a szülői kontroll jelentőségére
- 12.10–12.30 Horváth Mariann: Egy budapesti óvoda nagycsoportos gyermekeinek logopédiai szűrési eredményei 2015-2021 között
- 12.30–12.50 Dr. Bernhardt Renáta: Legyünk „szakértő” „SZAK”értők! Az „E” típusú dráma alkalmazása az óvodai nevelésben, valamint az óvodapedagógus képzésben
- 12.50–13.40 *EBÉDSZÜNET*
- 13.40–14.00 Sztudva Mónika: „HOMO NARRANS”. Szabad szövegalkotás, mesemondás az óvodában
- 14.00–14.20 Farkas Anett – Velkei Brigitta: Történetmesélési eljárások az óvodai nevelésben
- 14.20–14.40 Dr. Darvay Sarolta – Dr. Nyitrai Ágnes: Fedezzük fel a természetet! EduLAB 0-6 projekt bemutatása
- 14.40–15.00 Balig Zsuzsanna: Hátránycsökkentés és esélyegyenlőség biztosítása a környezeti nevelésre épülő helyi pedagógiai program gazdagításával, avagy környezeti nevelés a kertpedagógia módszereivel

3. Tanítóképzés és tanítás

Szekcióvezető: Dr. Gombos Norbert

Helyszín: 309. terem

- 11.30–11.50 Dr. Gloviczki Zoltán: Változások az iskolarendszerben, az iskolarendszer lehetséges változásai
- 11.50–12.10 Dr. Gombos Norbert: Imre Sándor és az elemi iskolai tanítóképzés
- 12.10–12.30 Dr. Dráviczki Sándor: Az oktatómunka megvalósulása az északkelet-magyarországi tanítóképzőkben 1945-1959 között
- 12.30–12.50 Dr. Joó Anikó – Dr. Molnár-Tamus Viktória: Tanító lesznek(?) - A nyolchetes összefüggő szakmai gyakorlat tapasztalatai a Debreceni Református Hittudományi Egyetemen
- 12.50–13.40 *EBÉDSZÜNET*
- 13.40–14.00 Dr. Szurdoki Erzsébet: Az MTA-ELTE Környezetismeret Tanítása Kutatócsoport tevékenységének bemutatása
- 14.00–14.20 Bauer Zita: Az integrált környezetismeret tanítás nehézségei és lehetőségei
- 14.20–14.40 Dobróné dr. Tóth Márta: Az élménypedagógia és a környezeti nevelés kapcsolata
- 14.40–15.00 Dr. Vincze Tamás András: A szociális érzékenység fejlesztése és az iskolán kívüli népművelésre való felkészítés az 1868 és 1945 közötti hazai tanítóképzésben

4. Iskolai valóság

Szekcióvezető: Horváthné dr. Farkas Éva

Helyszín: 306. terem

- 11.30–11.50 Bencéné dr. Fekete Anikó Andrea: Az óvoda és az iskola közötti átmenet támogatását segítő módszerek
- 11.50–12.10 Dr. Tölgyessy Zsuzsanna: A játszani-nem-tudás okai és feloldásának módjai
- 12.10–12.30 Dr. Magyar Ágnes: A folyamatalapú írást támogató eljárások alkalmazási lehetőségei 1-6. évfolyamon: fókuszban a „jelentés írása különböző források alapján” technika
- 12.30–12.50 Fazekasné dr. Fenyvesi Margit: Innováció és integráció: olvasástanítás fonémikával - online
- 12.50–13.40 *EBÉDSZÜNET*
- 13.40–14.00 Dr. Verebélyi Gabriella: Kell-e még foglalkoznunk napjainkban a nyelvi hátrány kérdéskörével?
- 14.00–14.20 Palkóné dr. Tabi Katalin: Kamishibai a 21. századi készségfejlesztés szolgálatában
- 14.20–14.40 Bácskainé dr. Pristyák Erika: Változások a tanyán élő tanulók iskolaválasztási lehetőségeiben, Nyíregyháza környéki bokortanyákon végzett kutatás alapján
- 14.40–15.00 Fazekas Zsoltné: Tanulási motiváció kutatási eredményei egy falusi iskolában

5. Tanárképzés és mentorálás

Szekcióvezető: Karainé dr. Gombocz Orsolya

Helyszín: 307. terem

- 11.30–11.50 Kovácsné dr. Duró Andrea: Tanárjelöltek tanulásszervezési tapasztalatai
11.50–12.10 Dr. Horváth László: A képesség-ökoszisztéma megközelítés lehetőségei a tanárképzési szakpolitikákban
12.10–12.30 Oláhné dr. Téglási Ilona – Dr. Kovács Zoltán: Interdiszciplináris, eszközhasználatra épülő kurzus hatása a tanárszakos hallgatók motivációjára
12.30–12.50 Dr. Gombocz Orsolya: Tanárnak készülök. Pázmányos tanár-szakos hallgatók a pályaválasztás támogatásáról
12.50–13.40 *EBÉDSZÜNET*
13.40–14.00 Dr. Pesti Csilla: Tanárképzési programok nemzetközi összehasonlító elemzése: Az oktatáspolitikától a gyakorlatig
14.00–14.20 Magócs Éva: Tanulási eredmények alkalmazása a köznevelésben
14.20–14.40 Dr. Lubinszki Mária: A Tanítsunk Magyarországot program pályorientációs fókusza
14.40–15.00 Dr. Zalay Szabolcs: Tanuló ember / Homo studens - Tanuló szervezet
15.00–15.20 Kopecskó-Hodosi Zsófia: Az eredményes pedagógus kompetenciáinak kérdőíves vizsgálata gimnazista tanulók és szüleik körében – felvétel

6. Tanárképzési gyakorlatok

Szekcióvezető: Dr. habil. Kaposi József

Helyszín: 304. terem

- 11.30–11.50 Dr. Eck Júlia – Dr. Kaposi József: A dráma- és színházismeret-tanári képzés alapításának és a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen való indításának háttere, a képzésben résztvevő hallgatók tanulási előzményei, motivációi és pályaidentitásuk mintázata
11.50–12.10 Körömi Gábor: Tanítás és tanulás a gyermekszínházi csoportban
12.10–12.30 Csató Anita: A drámajátékok szerepe az érzelmi intelligencia fejlesztésében
12.30–12.50 Katonáné Kutai Erika: A ritualitás és drámatanítás
12.50–13.40 *EBÉDSZÜNET*
13.40–14.00 Dr. Hevesi Tímea Mária: Szimbólumok új köntösben
14.00–14.20 Dr. Kormos József: A szókratészi módszer lehetőségeiről a pedagógiában
14.20–14.40 Fucskó Mónika: A hátrányos helyzet egy lehetséges támogatási formája a felsőoktatásban
14.40–15.00 Dr. Takács Tamara: A vallási és a társadalmi tőke mint mobilitási csatorna, a roma tanulók körében
15.00–15.20 Moldován Szilvia – Maczné Pletser Ágnes: Az interkulturális pedagógiai a szektorközi tapasztalatok tükrében – Teológiai, pszichológiai, szociológia kontextus a TaLéTa Interkulturális Központban

7. Történelem és pedagógia

Szekcióvezető: Dr. habil. Vajda Barnabás

Helyszín: 303. terem

- 11.30–11.50 Fodor Richárd: Technofókok és technofilek között – Történelemtanítás a 21. században
- 11.50–12.10 Jakab Péter: Szakmódszertani megfontolások a középiskolai Állampolgári ismeretek tanításához
- 12.10–12.30 Dr. Bese László: "A régi szlávok, a mai szlovákok elődei..." Nemzeti narratívák építése a rendszerváltozás utáni szlovákiai magyar történelemtankönyvekben
- 12.30–12.50 Varga Krisztina: A felvidéki magyarság második világháborút követő kálváriája: A hontalanság évei témakör megjelenése a magyarországi történelemtankönyvekben
- 12.50–13.40 *EBÉDSZÜNET*
- 13.40–14.00 Dr. Rácz Márk: A marxizmus-leninizmus oktatásának módszertani kérdései az 1960-as években
- 14.00–14.20 Venásch Eszter: Hogyan tanítjuk a Kádár-korszakot? – Egy tankönyvelemzés tanulságai
- 14.20–14.40 Szabó I. Dávid: Történelemtanítás tanulói szemmel, avagy hogyan vélekednek az általános iskolások a történelem tanításáról
- 14.40–15.00 Tóth Judit: A középszintű történelemérettségi komplex tesztfeladatainak taxonómiai elemzése a forráshasználat tükrében
- 15.00–15.20 Engel Enikő: Tankönyvpolitika a két világháború közti Csehszlovákiában

8. Tanítás- és tanulásmódszertan – anyanyelv/idegen nyelv

Szekcióvezető: Dr. Juhász Márta

Helyszín: 415. terem

- 11.30–11.50 Kocsis Lenke – Dr. Novák Anikó – Tóth Ágota: Képregények az irodalomórán
- 11.50–12.10 Dr. Kispál Dániel: A kreatív írás lehetséges szerepe a magyartanár szakos hallgatók interpretációs stratégiáinak elmélyítésében
- 12.10–12.30 Dr. Vitányi Borbála: 1 tankönyv: tanulási motiváció a szakképző iskolai magyartanításban
- 12.30–12.50 Pásztor Éva: A vitázás mint képességfejlesztő módszer az oktatásban
- 12.50–13.40 *EBÉDSZÜNET*
- 13.40–14.00 Dr. Pelczer Katalin – Sályiné Pásztor Judit: Hagyomány és modernség a magyar nyelv és irodalom tantervében (1938-2020)
- 14.00–14.20 Dr. Laczkó Mária: Szövegértés alapú narratívaalkotás középiskolás korban
- 14.20–14.40 Szentpéteryne Balogh Marianne: Közmondások – új megközelítésben
- 14.40–15.00 Zagyváné dr. Szűcs Ida: Kilencedik évfolyamos tanulók énhatékonyság észlelés
- 15.00–15.20 Pereszlényi Anna: Elsőéves anglistika- és angoltanár-szakos hallgatók olvasási szokásai – Egy kérdőíves kutatás eredményei
- 15.20–15.40 Dr. Juhász Márta: A német nyelvtan oktatásának progressziója a nyelvpedagógia változásának tükrében

9. Tanítás- és tanulásmódszertan – hitéleti és művészeti nevelés

Szekcióvezető: Varga-Csikász Csenge

Helyszín: 401. terem

- 11.30–11.50 Balogné Vincze Katalin: Hitoktatásban bevált reflektív jellegű módszerek alkalmazása a tanárképzés és -továbbképzés reflektív gyakorlatai során
- 11.50–12.10 Dr. Birta-Székely Noémi: Pedagógusok szakmai önismeretének támogatása biblioterápiás módszerekkel
- 12.10–12.30 Dr. Benda József: Társas Tanulás Erdélyben
- 12.30–12.50 Germuska Veronika Erika: „Isten(i)élmény: új történet & élő hit” módszer a gyakorlatban
- 12.50–13.40 *EBÉDSZÜNET*
- 13.40–14.00 Dr. Gilányi Magdolna: Egyháztörténeti tematikájú iskolai segédanyagok (egy példa bemutatása) - online
- 14.00–14.20 Dr. Dergez-Rippl Dóra: „Similia similibus cognoscuntur” – Az archetipusos gondolkodás jelentősége a művészi nevelésben
- 14.20–14.40 Dr. Géczy-Laskai Judit: Vizuális tartalomfejlesztés, lehetőség, vagy kísérlet? ...
- 14.40–15.00 Milanovich Lászlóné: Tanulmány a Cziráki Lajos komplex képzőművészeti megyei tanulmányi versenyről
- 15.00–15.20 Varga-Csikász Csenge: Fókuszpont – Egy pedagógiai témájú kutatási terv átalakulása

10. Tantárgyi és tanulói kompetenciák - zene és mozgás

Szekcióvezető: Dr. Varga Andrea

Helyszín: 402. terem

- 11.30–11.50 Dr. Horváth Ágnes: Élményközpontú zeneoktatás a tanárképzésben – a megújuló szolfézs-zeneelmélet oktatás eredményei és tapasztalatai az ELTE BTK Művészetközvetítő és Zenei Intézetében
- 11.50–12.10 Vizeli Máté: Lehetséges változtatások a népi brácsa tanítási módszertanában
- 12.10–12.30 Heverdle Péterné dr. Köncse Kriszta: A zenei ízlésről, avagy a giccs sikerének titka
- 12.30–12.50 Molnár Ágnes: Énekóra - könnyebben, jobban
- 12.50–13.40 *EBÉDSZÜNET*
- 13.40–14.00 Széplaki Ildikó: Általános testnevelés szerepe az életminőség és egészségmagatartás területén
- 14.00–14.20 Dr. Révész-Kiszela Kinga: ADHD tüneteket mutató, tanköteles korú gyermekek mozgásállapotának és iskolai alapkészségeinek vizsgálata
- 14.20–14.40 Láng Éva: Egy táncos intervenció kognitív és motoros képességekre gyakorolt hatása
- 14.40–15.00 Puskás Krisztina Katalin: Kézjeles kommunikáció, szem-kéz-száj koordináció fejlesztése

11. Tanítás és tanulás digitális környezetben

Szekcióvezető: Dr. habil. Márkus Éva

Helyszín: 403. terem

- 11.30–11.50 Dr. Hollósi Hajnalka: Tanárszakos hallgatók kérdőíves vizsgálata az online oktatás tapasztalatairól
- 11.50–12.10 Habos Dorottya: A hibrid oktatás felé
- 12.10–12.30 Beck-Zaja Mónika: A digitális pedagógia, mint a kiterjesztett osztályterem szerepe a pénzügyi oktatásban
- 12.30–12.50 Dr. Márkus Éva – Dorothee Lehr-Balló – Svraka Bernadett: A német nemzetiségi nyelvű általános iskolai tanító- és tanárképzés jelen kihívásai Magyarországon
- 12.50–13.40 *EBÉDSZÜNET*
- 13.40–14.00 Szabó Orsolya: Anyanyelvi és digitális kompetencia fejlesztése alternatív verselemző módszer segítségével
- 14.00–14.20 Rudi Andrea: Egy budai két tannyelvű gimnázium vizsgálata az innováció tükrében
- 14.20–14.40 Láng Éva: Egy táncos intervenció kognitív és motoros képességekre gyakorolt hatása
- 14.40–15.00 Varga Eszter: A 3D technológia és a középiskolások – online

12. Természettudományi kompetenciák

Szekcióvezető: Heckel Zoltán

Helyszín: 406. terem

- 11.30–11.50 Tóth Ugyonka Helga: Kémia tantárggyal kapcsolatos attitűdök vizsgálata a közoktatásban
- 11.50–12.10 Dr. Ludányi Lajos: A tanulók természettudományos érettségét vizsgáló teszt magyar honosítása és a pilot tapasztalatai
- 12.10–12.30 Dobóné dr. Tarai Éva: "Mindenki másképp csinálja" – Tanárszakos hallgatók és középiskolások a kémiai önképzőkörön
- 12.30–12.50 Dr. Tóth Zoltán: Definíció-elemzések szóasszociációs tudásszerkezet-vizsgálatok mintájára
- 12.50–13.40 *EBÉDSZÜNET*
- 13.40–14.00 Dr. Fülöp Zsolt: A formális logikai gondolkodás fejlettségének vizsgálata pedagógusképzésben részt vevő hallgatók esetében
- 14.00–14.20 Kertész Tamás: Mozgásalapú módszertani innováció – egy szegregált intézmény alsó tagozatos matematika oktatásának támogatása
- 14.20–14.40 Dr. Horváth Katalin: Kultúrtörténeti értékek vizsgálata az Őrségi nemzeti Parkban
- 14.40–15.00 Dr. Szállasy Noémi: A szex vajon mi? – erdélyi magyar pedagógusok nézetei a gyermekek szexuális fejlődésével és nevelésével kapcsolatosan

SZEKCIÓELŐADÁSOK

BÁCSKAINÉ DR. PRISTYÁK ERIKA PhD főiskolai docens (Nyíregyházi Egyetem)

Változások a tanyán élő tanulók iskolaválasztási lehetőségeiben, Nyíregyháza környéki bokortanyákon végzett kutatások alapján

Napjainkban a lakóhely, településrész nem meghatározó az iskolaválasztás szempontjából, különösen igaz ez a tanyás térségekben élőkre. A pedagógusok is változatosan tekintenek a tanyák, az aprófalvak iskolai lehetőségeire. Hazánkban közel 200 ezer fő él tanyán, elsősorban az Alföldön, változatos, mindkét irányban differenciált életkörülményekben. Az 1980-es évekre a legtöbb tanyai iskola megszűnt, a tanyaközpontokban és a közeli községekben, városokban tudnak tanulni a kint élő gyerekek. A rendszerváltozás óta az iskolaépületek változatos hasznosításra kerültek, a tanyák szempontjából a legjobb megoldás a közösségi célú hasznosítás. Több térségben az egyházak és civil szervezetek kapták vissza a régi tanyai iskolát, így oktatási és egyéb célú átalakítás történt, emellett alapítványokkal, iskolakertekkel is találkozhatunk régi tanyai iskolában.

Hosszútávú és végletes változások történtek a tanyán élő tanulók iskolaválasztási lehetőségeiben. Nyíregyháza környéki bokortanyákon végzett vizsgálat alapján a szülők választásai, munkája, munkahelye, iskolázottsága és az infrastrukturális helyzet a meghatározó ebben. A kutatásom egyértelműen alátámasztja a szakirodalomokban fellelhető etnikai szegregációra jellemzőket is. Hazánkban törvényileg is érvényes a szabad iskolaválasztás, 1993-as törvények rögzítették véglegesen. A vidéken élő tanulók ugyanolyan lehetőségek közül választhatnak, mint a „városi” gyerekek, a háztartások autóval (gyakran kettővel) ellátottak, kevesebben veszik igénybe a tömegközlekedést. A nyíregyházi tanyákon élő tanulók is a város bármely iskolájában (tagozaton is) jelen vannak és az egyéb elfoglaltságaikban (pl: sport, művészeti tevékenység, különórák) is hasonlóan részesülnek, mint akár a belvárosban lakók. Éppen a tanyán élők nyújtanak sokszor többlettartalmat az osztályoknak (például a tanyai kirándulások, lovaglási, egyéb rekreációs lehetőségek). A pedagógusok építhetnek, számíthatnak a tanyán élő családokra. A tanárképzésben is érdemes kitérni a tanyák helyzetére, remélve, hogy pedagógusként szívesen dolgoznak „kint” is, amire néhány példát ismertetek majd.

Az elérhető tanyafejlesztési és önkormányzati külterületi pályázatok elsősorban épületek felújítását, korszerűsítését célozzák, a gazdálkodás és infrastrukturális fejlesztésekkel együtt, ezeken a lehetőségeken is érdemes a tanyai iskolák újragondolása.

BALIG ZSUZSANNA óvodavezető (Esztergomi Zöld Óvoda)

Hátránycsökkentés és esélyegyenlőség biztosítása a környezeti nevelésre épülő helyi pedagógiai program gazdagításával, avagy környezeti nevelés a kertpedagógia módszereivel

A környezettudatosság, a környezettudatos életforma – megfelelő környezeti nevelés után – az egész életünket átható jelenség. A (természetes és mesterséges) környezettel

kapcsolatos alapvető attitűdök már az egészen korai gyermekkorban kialakulnak. Ekkor formálódnak a személyiség alapjai, ekkor különül el az Én és a nem-Én (azaz a Környezet). Kiemelt fontossága van ebben a folyamatban a családnak, s azon belül is az érzelmi alapozásnak, valamint az oktatási intézménynek, jelen esetben az óvodának.

Az óvodai nevelés és a pedagógus személyének példa-ereje nagy, mely a gyermekek személyiségét egy életre befolyásolja. Kiemelten fontosnak tartom, hogy a kisgyermek saját szűkebb és tágabb természeti és társadalmi környezetéről korának megfelelő saját észlelési tapasztalatokat gyűjtsön, szükség esetén alkalmazza is azokat. Mi pedagógusok ennek segítségével tudjuk a jövő nemzedékét az egészséges, környezetbarát, humánus élet medrébe terelni. A kert hidat képez az épített és a természetes környezet között, a kertpedagógia pedig megtanítja használni a kertet, mint eszközt a természethez való visszaforduláshoz.

Az Esztergomi Zöld Óvoda helyi pedagógiai programjában („Gyökereket és szárnyakat” program) a természeti és társadalmi értékek felismerését és óvását segítő szemlélet és magatartás kialakítását szeretnénk megalapozni és hangsúlyozni. Az óvodánkba járó gyermekek egy része roma származású családból érkezik, illetve hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetűek. Inkluzívan neveljük a BTMN-es és SNI-s gyermekeket. Ezek a gyerekek nagyon jól motiválhatók a munka jellegű tevékenységekkel. Társaikhoz képest számukra a közösségi kert gondozása egy kudarc vagy sikertelenség nélküli terület, hisz nincs olyan, hogy hibázás, senki nem tud „rosszul” csinálni semmit. Minden, amit tesz, az jó, pozitív megerősítést érdemlő. A közösen végzett kerti munkának mindig azonnali produktuma van: egy rendezett ágyás és egy széles mosoly.

BALOGHNÉ VINCZE KATALIN tudományos segédmunkatárs (Evangélikus Hittudományi Egyetem, Budapest)

Hitoktatásban alkalmazott reflektív módszerek használata hittanárok képzése során

Az élethosszig tartó tanulás során kiemelt jelentőséggel bír a tanári (ön)reflexió. Hittanárok képzése során a szakmai reflexió nem egyszerűen a pedagógiai és önismereti, hanem teológiai és spirituális területen is elengedhetetlenül szükséges mind a tanári hivatás alakulása, mind a tanórákon felvetődő kérdések összefüggésében. E területek természetesen kapcsolódnak egymáshoz, még ha más-más fókuszúak is. A gyakorlati élet komplexitására való reflexiót rendre kihívást jelentő komplex feladatok segítségével támogatjuk. E komplex feladatok hasznos elemei lehetnek a hitoktatásban is alkalmazott mozgalmas, játékos vagy éppen kreativitást fejlesztő feladatok. A hittanár képzés reflektív gyakorlatai alkalmával célszerű tehát a hittanórákon is alkalmazható reflektív módszerek közül is válogatni, azokat saját élményű próba elé állítva.

Referátumomban elméleti megalapozást követően néhány, a hittanárképzés reflektív gyakorlatai során is bevált módszer ismertetésére és értékelésére vállalkozom. Munkám járulékos célja a hittanárképzés és akár általában a felnőttképzés folyamatába illeszkedő reflektív gyakorlatok, valamint a leendő hittanárok módszertani tárházának gyarapítása.

BARABÁSI TÜNDE PhD egyetemi docens (Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Székelyudvarhely) – **STARK GABRIELLA** PhD egyetemi adjunktus (Babeş-Bolyai Tudományegyetem Kolozsvár, Pedagógia és Alkalmazott Didaktikai Intézet Szatmári Kihelyezett Tagozat, Szatmárnémeti) szerzőtárs

A romániai magyar óvodapedagógusok szakmai fejlődésének és tanulásának jellemzői az otthonóvodáztatás ideje alatt

Az előadásban bemutatandó empirikus vizsgálatunk elméleti értelmezési keretét a szakmai tanulás és fejlődés fogalmi képezik: Postholm (2012) szakmai fejlődés definíciója, az informális tanulás, Szivák (2019) folyamatosan tanuló szakemberének képe, valamint az egymástól és együtt tanulás folyamata. Empirikus vizsgálatunk központi kérdése, hogy a járványhelyzet alatti otthonóvodáztatás gyakorlata milyen mértékben keretezhető szakmai fejlődésnek, tanulásnak a romániai magyar óvodapedagógusok számára? Azt feltételeztük, hogy a járványhelyzet komoly kihívásai ellenére a gyakorló óvodapedagógusok és óvodai nevelési szakértők egyaránt érzékelik/megfogalmazzák az otthonóvodáztatás szakmai fejlődésként és tanulásként keretezhető elemeit is. Összefüggéscsilláró vizsgálatunkban ankét módszerére építettünk, a vizsgálat eszközt saját készítésű kérdőív képezte az óvodapedagógusok esetében, illetve saját készítésű strukturált interjút segítő kérdéssor az óvodai nevelési szakértők esetében. Kutatásunk igazolta, hogy Szivák és munkatársai (2019) által a pedagóguspálya elvárásaként meghatározott folyamatosan tanuló szakember képe érvényes és vonatkoztatható az óvodapedagógusokra (nagy részére). Azt tapasztaltuk, hogy az óvodapedagógusok legnagyobb hányada bizonyította ebben az időszakban, hogy nyitott az újra és képes procedurális tudása megújítására kényszerhelyzetben is. Ebben az időszakban leginkább a szakmai tanulás vált hangsúlyossá.

BAUER ZITA mestertanár (Eötvös Lóránd Tudomány Egyetem TÓK, Budapest) – **DR. SZURDOKI ERZSÉBET** szerzőtárs (Eötvös Lóránd Tudomány Egyetem TÓK, Budapest) – **B. DR. ZSOFFAY KLÁRA** szerzőtárs (Eötvös Lóránd Tudomány Egyetem TÓK, Budapest) – **FÜLÖP VERONIKA** szerzőtárs (Eötvös Lóránd Tudomány Egyetem TÓK, Budapest) – **GYIMES BERNADETT** szerzőtárs (ELTE Gyertyánffy István Gyakorló Általános Iskola, Budapest) – **JÓZSA ILDIKÓ MARIANNA** szerzőtárs (ELTE Gyertyánffy István Gyakorló Általános Iskola, Budapest) – **KOÓSNÉ SINKÓ JUDIT** szerzőtárs (Eötvös Lóránd Tudomány Egyetem TÓK, Budapest) – **KULMAN KATALIN** szerzőtárs (Eötvös Lóránd Tudomány Egyetem TÓK, Budapest) – **LÁNG ANNAMÁRIA** szerzőtárs (ELTE Gyertyánffy István Gyakorló Általános Iskola, Budapest) – **MESTERHÁZY FERENC** szerzőtárs (ELTE Gyertyánffy István Gyakorló Általános Iskola, Budapest) – **VENYINGI BEÁTA** szerzőtárs (Eötvös Lóránd Tudomány Egyetem TÓK, Budapest) – **DR. VITÁLYOS GÁBOR ÁRON** (Eötvös Lóránd Tudomány Egyetem TÓK, Budapest)

Az integrált környezetismeret tanítás nehézségei és lehetőségei

Az általános iskolák alsó tagozatán megvalósuló természettudományos nevelés egyik leghangsúlyosabb célja a gyermeki tevékenységeken alapuló, speciális módszerekhez kötődő képességfejlesztés. A 2020-tól érvényben lévő Nemzeti Alaptanterv bevezetése

óta a specifikusan ezt célzó Környezetismeret tantárgy csupán 3. osztályban jelenik meg. Ahogyan azt a NAT-ban is olvashatjuk, a célok eléréséhez kapcsolódó feladatokat főként a magyar nyelv-és irodalom, a matematika, valamint a technika és tervezés tantárgyak vették át.

Az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja által támogatott MTA-ELTE Környezetismeret Tanítása Kutatócsoport egyrészt összehasonlítja azoknak a tanulóknak a természettudományos ismereteit, akik az új NAT bevezetése kapcsán már nem tanulták külön tantárgyként a környezetismeretet, azokéval, akik a szabadon választható órakeret terhére, a hagyományos módon, első és második osztályban is részt vettek ezeken a tanórákon. Másrészt a kutatócsoport felméri a környezetismeret integrált tanításában részt vevő pedagógusok véleményét a megvalósulással kapcsolatban.

Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy a környezetismereti tartalmaknak a felsorolt tantárgyakba való beépítése, így az ehhez szükséges komplexitás megvalósítása gyakran problematikus feladat a pedagógusok számára.

Így kutatócsoportunk tagjai néhány releváns témakör kapcsán konkrét tematikus tervekkel, illetve ezeken belül óravázlatokkal igyekszik segíteni a gyakorló pedagógusokat a sikeres integrált környezetismeret tanítás megvalósításában.

Előadásunkban a főbb kapcsolódási pontokba, illetve a fejlesztés megvalósításának lehetőségeibe kívánunk konkrét példákon keresztül betekintést nyújtani.

BECK-ZAJA MÓNICA doktorandusz (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola, Budapest)

A digitális pedagógia, mint a kiterjesztett osztályterem szerepe a pénzügyi oktatásban

Létezhet-e pénzügyi oktatás a digitális pedagógia eszköztára nélkül? Igen, de nem árt lépést tartani a digitális pedagógia fejlődő és meg-megújuló eszköztárával.

A digitális pedagógia, mint a kiterjesztett osztályterem az élményszerzésen túl, a könnyebb, vizuális ismeretszerzést vitathatatlanul elősegíti a pénzügyi oktatás során. Azonnali, gyors visszajelzést kaphatunk gazdasági fogalmakról, napi árfolyamváltozásokról és egyéb gazdasági mechanizmust befolyásoló tényezőkről, információkról. A tanórai tanulói figyelem felkeltésére, és megtartására szintén kiváló lehetőség. Ugyanakkor a digitális pedagógia által kijelölt tananyag lehetőséget biztosít az általános ismeretszerzésen túl a gyakorlásra, a tanórán kívül is. Mindezen által a digitális pedagógia hidat teremt a társadalmi osztályok között, a pénzügyi tudás bárki számára elérhetővé válik. Feltétele a megfelelő internet és eszközellátottság, illetve a tanulói önállóság és motiváció.

A digitális pedagógia eszköztára nem csupán a tradicionális oktatás pótléka szükséghelyzetben, hanem a tanítás és tanulás évezredek során kialakult rendszerének digitális, hálózati transzformációja.

A középiskolai diákok pénzügyi ismeretei erősen kötődnek a családi mintához, tehát a diákok pénzügyi szocializációja családi, viszont pénzügyi ismereteik és tájékozottságuk nem feltétlen függ szüleik iskolai végzettségétől.

A szakképző intézmény, mint a szocializáció másodlagos színtere, kiemelkedő szerepet játszik a tanulók *gazdasági és pénzügyi nevelésében*, különös tekintettel a hátrányos

helyzetű tanulók felzárkóztatásában, illetve azoknál a diákoknál, ahol sérült vagy nem valósult meg a családi pénzügyi szocializáció.

A középiskolai diákok pénzügyi attitűdjének alakulása folyamatos a szakképzés évei alatt, melynek középpontjában a pénzügyi kultúra és fiatalkori személyiségfejlődésük áll.

Pedagógiai munkánk során nem szabad elfeledkezni a *pénzügyi és gazdasági nevelés* mellett az *erkölcsi és családi nevelés*ről sem, és felhívni a figyelmet a vagyoni javak mellett a lelki gazdagság fontosságára is!

BENCÉNÉ DR. FEKETE ANIKÓ ANDREA PhD egyetemi docens, oktatási igazgató-helyettes (MATE Neveléstudományi Intézet, Kaposvár)

Az óvoda és az iskola közötti átmenet támogatását segítő módszerek

Az életünk folyamán sokszor találkozunk olyan helyzettel, amikor egy új környezethez, új feltételekhez és idegen személyekhez kell alkalmazkodni. A gyermekek életében fontos mérföldkő az óvodai éveket követően az iskolába lépés. Ez a pillanat nagy esemény a családok életében, a szülőket is új kihívás elé állítja. Napjainkban az óvoda és az iskola feladatairól nem gondolkodnak egységesen, ennek hatására számtalan nehézség adódik az átmenet folyamatában. Az intézmények számos iskolai-előkészítő programot szerveznek, amelyeket az első osztályt megelőző évben tartanak a családok, az óvodapedagógusok és a tanítók közreműködésével. A mesének fontos szerepe van az óvoda-iskola átmenet folyamatában, mert a mese varázsa, és az abból eredő életfilozófia erőt ad a mindennapok küzdelmeiben, segít megkönnyíteni az életet. A kisiskoláskor elején a mese örömforrás az elsősök számára .

A kutatás célja, hogy feltárja az óvodapedagógusok és a tanítók véleményét az óvoda-iskola átmenet kérdéséről, valamint álláspontjukat az új iskolába lépési lehetőségekről. 2022 tavaszán mélyinterjú módszerével 5 óvodapedagógust, és öt tanítót kérdeztünk meg az óvoda-iskola átmenet nehézségeiről. Kutatási kérdéseink arra irányultak, hogy hogyan küzdik le az elsősök és a pedagógusok az átmenetet, milyen módszereket alkalmaznak az iskolába lépés megkönnyítésére, és a mesét, mint az iskolába szoktatás módszerét alkalmazzák-e. Mi a pedagógusok véleménye az új törvényről, amely az iskolába lépést szabályozza.

A kutatás eredményei azt mutatták meg, hogy a megkérdezettek szerint, ebben az időszakban kiemelkedően fontos a család, az óvoda és az iskola hármásának együttműködése. Az intézmények különböző módszereket alkalmaznak: nyíltnapok, játszóházak, iskolalátogatás, tanítók látogatása az óvodában. A kisebb településeken az óvoda és az iskola ezeket a programokat közösen szervezi, de a városokban a két intézménytípus egymástól függetlenül szervezi az iskolába lépést megkönnyítő foglalkozásokat, hiszen nem ugyanabban az iskolában folytatja minden gyermek élete útját. A pedagógusok véleménye alapján az új rendszer által sok olyan gyermek lépi át az iskola küszöbét, akik még nem iskolaérettek, kizárólag az életkoruk miatt kerülnek be a rendszerbe. Az iskolába lépés kulcsa a pedagógusok kezében van, amennyiben meg tudják teremteni a gyerekek számára a befogadó légkört, az egyéni képességek figyelembe vételével történő tanulást, akkor boldog gyerekek ülnek majd az iskolapadokban.

BENDA JÓZSEF PhD szocializáló kutató, szervezetfejlesztő, társadalompedagógus (A Gyermek és Családbarát Magyarországért Alkotó Műhely (CSAM) MKT Demográfia Szakosztály)

Társas Tanulás Erdélyben

Pedagógiák, iskolák – mutatis mutandis – több ezer éve működnek. Azonban a kiemelkedően eredményes, megjegyzésre érdemes pedagógiáknak, – minden esetben – a tanárok és diákok közötti szeretetkapcsolatra épülő magas szintű tudásátadás volt az alapja.

Az iparosodás kezdetén általánossá vált tömegoktatás idejében nem erre volt szükség. A tömegesen munkába állított édesanyák gyermekeinek felügyeletre volt szüksége. Ekkor – alapvetően gyermekmegőrzési céllal – alakult ki a tömegoktatás ma is működő szervezeti rendszere. Az iskolákban a szeretet-kultúrát a fegyelmezés, a nádpálca, az „idomítás” váltotta fel. Ma már a fizikai fenytés ugyan háttérbe szorult, de jól látható, hogy a hagyományos pedagógiák korlátozottan képesek a felnövő generációk szocializációját megoldani. A nevelés, a személyiségfejlesztés feladatai – a tanterv mellett – háttérbe szorulnak. Kevésbé foglalkoznak a gyermekek kapcsolatainak, személyiségének fejlesztésével. A romló teljesítmény, az iskolai értékrendtől való elfordulás, a magatartászavarok stb. a rendszer működésének diszfunkcióit jelzik.

Ezekre a kihívásokra kerestünk választ a 40 évvel ezelőtt, a Humanisztikus Kooperatív Tanulás (HKT) névvel indított innovációval. A program legfontosabb üzenete az Újszövetség erkölcsi parancsainak szinergiába építése a legkorszerűbb tudományos kutatásokkal: a szervezet szociológiai, szociálpszichológiai, fejlődés- és csoportlélektani, reformpedagógiai és más elméletekkel. Az iskolai gyakorlatban végzett sikeres kísérletek és pedagógusképzések nyomán terjedt el Magyarországon a bibliai ihletésű, szeretet orientált, mégis korszerű, rendkívül eredményes pedagógiai technológia, amely ma is választ tud adni a kor kihívásaira.

A program megsokszorozza a diákok teljesítményét, miközben személyiségük, társas kapcsolataik jelentős mértékben fejlődnek. A kölcsönös tiszteleten nyugvó együttműködés kialakítása révén alkalmas a tehetséggondozásra, a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatására, az iskolai agresszió megelőzésére. A folyamatban résztvevők egymást támogató közösségé válnak és öntudatosabbak, boldogabbak, sikeresebbek lesznek.

A technológia sziget-szerűen működik a Magyarországon, de számos eleme már része a magyar közoktatásnak. Ezt igazolják az elmúlt 40 évben publikált eredmények, és a program ma is élő műhelyei.

Az elmúlt évben „Társas Tanulás” néven megkezdődött a program adaptációja Erdélyben. Az előadás bemutatja a program történetét és a kutatások eredményeit.

BERNHARDT RENÁTA PhD főiskolai adjunktus (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Jászberény)

Legyünk „szakértő” „SZAK”értők! Az „E” típusú dráma alkalmazása az óvodai nevelésben, valamint az óvodapedagógus képzésben

Tanulmányom fókuszában az „E” típusú drámát (Bolton 1993; Takács 2015) mint módszertani lehetőséget kívánom bemutatni az óvodapedagógus szak elméleti és gyakorlati képzésének vonatkozásában, konkrétan a Játépedagógia kurzushoz kapcsolódó tanulmányainak közvetítése érdekében. Az „E” dráma alapját Dorothy Heathcote „szakértői köntösbe öltöztetett” játéka képezi, mely elsősorban az iskolai tanulási-tanítási folyamatban alkalmazott, olyan tantárgy- és tananyagközi tanulási eljárás, amelyet vállalkozásként működtetnek a diákok és pedagógusok, és melyben konkrét, funkcionális szerepekbe helyezkednek. A módszer adaptálására és az óvodáskorú gyermekekkel történő megvalósítására a hazai óvodai nevelés gyakorlatában is láthatunk példát (Kunné 2002), melyben érvényesül a szakértői játék fő elemeként az, hogy egy facilitáló közösség létrehozásával szakértőkké válnak, a felmerülő problémákat megoldják, de mindeközben tudatosan figyelnek a saját tanulási folyamatukra azáltal, hogy tisztában vannak azzal, hogy tanulóként reflektálnak a történésekre (Heathcote - Bolton 1995). Az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Jászberényi Campus óvodapedagógus képzésében prioritást élvez az elmélet és gyakorlat szintézise, melyet a 'szakértői játék' keretében történő metodikai lehetőséggel is célunk szolgálni. A hallgatók betekintést nyernek a szakértői játék lehetőségeibe a gyakorló óvodában (melyben az óvodáskorú gyermekek egy 'játszási könyvtár' szakértő könyvtárosaként, illetve egy 'rovaroda' szakértő rovarászaiként tevékenykednek), emellett a Játépedagógia kurzus keretében maguk is kipróbálói lehetnek a szakértői játéknak, mint 'Játszóházi Animátorok'. A tanulmány célja bemutatni a „szakértői köntösbe öltöztetett játékot”, mint lehetőséget az óvodapedagógus hallgatók sajátélményű, tapasztalaton alapuló elméleti és gyakorlati képzésének tükrében.

BESE LÁSZLÓ PhD adjunktus (Selye János Egyetem, Tanárképző Kar, Komárno)

"A régi szlávok, a mai szlovákok elődei..." Nemzeti narratívák építése a rendszerváltozás utáni szlovákiai magyar történelemtankönyvekben

A történelemtankönyvek céljai sohasem mentesek az őket kiadó, illetve engedélyező oktatási kormányzat céljaitól. Jó példát szolgáltatnak erre a jelenségre Szlovákia rendszerváltozás utáni történelemtankönyvei, melyek erősen magukon viselték a politikai vezetés által támasztott legitimációs igény nyomait. Már a szocializmus kori, különösen a normalizáció időszakának történelemtankönyvei is bizonyítottan tettek ezirányú lépéseket, de a rendszerváltozás és Szlovákia függetlenedése után sem állt le ez a folyamat. A tankönyvszerzők komplex módon tettek kísérletet arra, hogy megteremtsék a korabeli szlovákok és a kora középkori kárpát-medencei szlávok közti kontinuitást, egyszersmind a köztes évszázadok ábrázolása során is a nemzeti történelem folytonosságát hangsúlyozták. E folyamat egyik jól dokumentálható lenyomatát képezik a tankönyvekben közölt történelmi térképek, melyek szintén a szlovák államiság

folytonosságát, illetve határainak állandóságát sugallják az olvasó felé. A szlovák nemzeti narratíva megjelenésének velejárója egyszersmind az ellenségképek használata, hol burkoltabb, hol nyilvánvalóbb módon. E folyamat mentén különösen a magyarok és a magyar történelem ábrázolása kap negatív előjelet, de természetesen e téren is felfedezhetők bizonyos tendenciák a vizsgált időszakon belül. A jelenség vizsgálata azért is különösen fontos, mert Szlovákiában a magyar tanítási nyelvű általános iskolák tanulói is a szlovák történelemtankönyvek tükörfordított változataiból tanulnak, a történelmet tanító magyar pedagógusoknak tehát ezzel a kihívással is meg kell küzdeniük. Jelen kutatás célja, hogy a korszak tankönyveinek tartalomelemzése révén rámutasson a szlovák nemzeti narratíva építésének kulcsfontosságú mozzanataira, felhívva ezzel a figyelmet a gyakorlatban dolgozó pedagógusok előtt álló kihívásokra.

BIRTA-SZÉKELY NOÉMI PhD egyetemi docens (Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, Románia)

Pedagógusok szakmai önismeretének támogatása biblioterápiás módszerekkel

Húszéves tapasztalatom a pedagógusképzés területén ahhoz a felismeréshez vezetett, hogy a pedagógussá válás kulcsfontosságú tényezője a pedagógus személyisége, mindezt annak ellenére gondolom így, vagy talán épp annak köszönhetően, hogy a hivatalos pedagógusképzési gyakorlatok, a pedagógusok képzési rendszere ezt nem támogatja, nem erősíti meg. Romániában a pedagógusok képzésében mostanáig nem terjedt el a pedagógusok személyiségének fejlesztése, noha az igény rá értelemszerűen megvan, és úgy gondolom, nagymértékben lendítene az oktatási rendszer hatékony működésén. Oktatói tapasztalatom alatt folyamatosan kerestem azokat a lehetőségeket, módszereket, amelyek segítségével a pedagógusok alap- és továbbképzése fejleszthető, hatékonyságának növelése elérhető. A nemzetközileg elterjedt pedagógusképzési módszereket megismerve és elsajátítva arra kellett rájönnöm, hogy ezek többségének fókuszában a pedagógusjelölt személyiségének fejlesztése is áll (pl. iskolai videotréning, Bálint-csoport, hangzó napló stb.). Amíg a doktori disszertációmban a pedagógiai ismeretek helyét és szerepét kerestem a pedagógusok alapképzésében, most a biblioterápia lehetőségeit próbálom kiaknázni a pedagógusok szakmai önismeretének fejlesztésében. Meggyőződésemmé vált, hogy a pedagógus elsősorban nem a tudományt hivatott kutatni és felfedezni, hanem a saját és a diákja személyiségét.

A tanulmány első részében arra törekedtem, hogy a biblioterápia módszerét röviden és áttekinthetően bemutassam, ahol elsősorban a fejlesztő biblioterápiára helyeztem a hangsúlyt. Ezt követően a pedagógusképzésben történő alkalmazását és lehetőségeit térképeztem fel az eddigi szakmai tapasztalatok mentén. Rogers személyközpontú szemlélete nagy hatással volt a segítő szakmákra és az ezen a területen alkalmazott módszerekre, ezért igyekeztem röviden bemutatni azokat, melyeket a biblioterápiához hasonlóan alkalmazhatónak érzek a pedagógusképzésben. Mivel a szakmai önismeret a pedagógussá válásnak és pedagógusi munkának egy fontos területe, ezért külön tárgyalom annak a jelentőségét, hogy a pedagógusok alap- és továbbképzésében miért is fontos ez a terület. A tanulmány második részében egy szakmai önismereti-szupervíziós fókuszú, hétalkalmas, zárt, fejlesztő biblioterápiás csoport működését vizsgálom gyakorló

pedagógusok részvételével a tervezéstől a kivitelezésig, végiggondolva a csoporttapasztalat és csoportfolyamatok mentén azokat a fejlesztési lehetőségeket, amelyeken a csoporttagok átmentek.

BUROM KATALIN mesteroktató (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Gyógypedagógiai Intézet, Eger)

Az infokommunikációs eszközök hatása a beszéd és a nyelvi képességek fejlődésére, különös tekintettel a szülői kontroll jelentőségére

Az infokommunikációs eszközök jelenléte ma már a mindennapok részét képezik a családokban, ez a „szingularitás” megváltoztatta a családok életét, gyermekeink ismeretszerzését. Az előadás egy olyan kutatás eredményeiről számol be amely a beszéd és a nyelvi képességek eltérő fejlődésének és az infokommunikációs eszközök használatának összefüggéseit vizsgálja.

Kiinduló hipotézisünk szerint az IKT-eszközök kisgyermekkorai használata negatívan befolyásolhatja a nyelvi képességek fejlődését. A nyelvi képességek fejlődésének legintenzívebb szakasza 1,5-3 éves kor között zajlik. A gyermek idegrendszere ebben az időszakban kétszer olyan aktív, mint egy 18-20 évesé. A koragyermekkorai médiahasználat és a kognitív képességek működése között pedig már tártak fel összefüggéseket.

A kutatás közvetlen előzménye az egyetemünkön korábban végzett vizsgálat, mely arra irányult, hogy a legkisebb gyermekek IKT-eszköz-használati szokásai hogyan befolyásolják az expresszív szókinccs alakulását.

Az előadásban bemutatott vizsgálat célja annak kimutatása volt, hogy a 2,5-3,5 éves gyermekek nyelvi képességei hogyan változnak az IKT-használat gyakoriságával összefüggésben. Abból indultunk ki, hogy a szülők iskolai végzettsége és a nyelvi fejlettség, valamint a túlzott médiahasználat és nyelvi fejlődés között mutathatók ki összefüggések.

Az előadásban bemutatandó eredmények két kérdőív összevetésére épülnek. Az óvoda kezdetén álló gyermekek nyelvi képességeinek szűrésére a Macarthur-Bates Kommunikációs Fejlődési Adattár III. (KOFA-3) kérdőívet, az infokommunikációs eszközhasználat felméréséhez pedig az Egyetem kutatócsoportja által összeállított kérdéssort használtuk. A médiahasználati kérdéssorban választ kerestünk arra, hogy mikor jelenik meg a médiahasználat a gyermekek életében, illetve vannak-e saját eszközeik; valamint a szülők mennyire kontrollálják gyermekük médiahasználatát. Eddigi vizsgálataink alapján a szülők tudatos médiahasználatára befolyásolja a nyelvi képességek fejlődését.

CSATÓ ANITA tanársegéd (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Eger)

A drámajátékok szerepe az érzelmi intelligencia fejlesztésében

A drámajátékok oktatásban betöltött szerepe napjainkban messze túlmutat a szabadidő eltöltését jelentő játékokén: a drámajátékok mára olyan tantárgyfüggetlen módszerré váltak, melyek komplex módon járulnak hozzá a tanulók értelmi és érzelmi fejlődéséhez egyaránt.

A drámajátékot játszó diákok fiktív térben válnak cselekvő, valós élményre, tapasztalatra, tudásra szert tevő, ismeretet konstruáló tanulókká. A dráma mozgósítja a diákok meglévő előzetes ismereteit, tapasztalati, a drámát szabályozó elemek sajátosságaiból adódóan pedig a tanulók aktivitása megnő. Az így létrejövő közös tevékenység során kialakuló építő egymásrautaltsága számos kompetencia és készség fejlődését aktívan támogatja.

Az együttjátszás olyan aktivitást jelent a tanórákon, mely lehetővé teszi az új ismeretek értelmi feldolgozását és elrendezését, valamint azok érzelmi megértését és átélését. Ezáltal többek közt olyan fontos kulcskézségek fejlődéséhez is hozzájárulnak a drámajátékok, mint az önismeret, az önszabályozás, a motiváció, az empátia és a szociális készségek, mely területek az érzelmi intelligencia fontos pontjait képezik. A drámajátékok így megteremtik az élményszerű tanulás lehetőségét, valamint olyan módszertani eszközt jelenthetnek a nevelési-oktatási folyamat szervezése során a gyakorló pedagógusok számára, mely a diákok komplex személyiségformálódásához járulhat hozzá, beleértve a tanulók érzelmi intelligenciájának fejlődését is.

DARVAY SAROLTA PhD habil. egyetemi docens (Selye János Egyetem, Komárno) –
NYITRAI ÁGNES PhD főiskolai tanár, társszerző (Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác)

Fedezzük fel a természetet! Az EduLAB 0-6 projekt bemutatása

A természeti világgal való közvetlen megtapasztalás lehetőséget ad a megfigyelésre és a problémamegoldásra. A kültéri és beltéri lehetőségek széles választékát kínálják az érzékszervi tapasztalatoknak. Ez ösztönzi a gyermekkori informális tanulást, a felfedezést. A STEAM, mint pedagógiai megközelítés, integrálja a természettudományos, technológiai, mérnöki, művészeti és matematikai tanulást.

A gyermekek minden korosztályban, még a legfiatalabbak, a csecsemők és kisgyermekek is, valamilyen módon foglalkoznak a STEAM fogalmakkal, mert folyamatosan azon tevékenykednek, hogy megértsék az őket körülvevő világot.

Feladatunk, hogy eszközöket, lehetőséget, tapasztalatot biztosítsunk a gyermekek számára a felfedezéshez. Ami megkülönbözteti a STEAM-et a hagyományos oktatástól és a természettudományoktól, az a tanulási környezet. A STEAM a valós életet tükrözi és magában foglalja a 21. századi oktatás kulcsának tekintett 4 alapelvet: a kreativitást, az együttműködést, a kritikus gondolkodást és a kommunikációt.

A STEAM-tanulás megvalósításának egyik legjelentősebb problémája az ösztönző és biztonságos tanulási környezet megszervezéséhez szükséges gyakorlati útmutatás és források hiánya.

A kisgyermekeknek szóló STEAM-tevékenységek tervezésekor két fő célt kell figyelembe venni.

1. Biztonságos környezet megteremtése a gyermekek számára, hogy érzékszerveiket használva felfedezhessék a körülöttük lévő világot.
2. Természetes tanulási tapasztalatok létrehozása, amelyek felfedezéshez és kutatáshoz vezetnek.

Az előadás az EduLAB 0-6 projekt programját mutatja be. A projekt célja a befogadó természettudomány előmozdítása a gyermekek számára, hogy lehetővé tegyék a természettudományos tanulási folyamatokban való részvételt a Községi Laborok (Community Living Labs) létrehozásán keresztül pedagógusok, családok részvételével, a környező közösségek és a politikai döntéshozók közreműködésével.

A projekt a "C4S, Communities for Sciences Project towards promoting an inclusive approach in science education" program részeként valósul meg, amelyet az Európai Bizottság (GA 872104) finanszíroz a Horizont 2020 „Tudomány a társadalommal és a társadalomért” keretprogram részeként.

DERGEZ-RIPPL DÓRA PhD adjunktus (Pécsi Tudományegyetem, Filozófia Doktori Iskola, KPVK)

„Similia similibus cognoscuntur” – Az archetípusos gondolkodás jelentősége a művészi nevelésben

A művészi észleléselemélet egyik alapgondolata szerint olyan műalkotások keltik fel figyelmünket, amelyek észlelésekor a képzettársításunk a művészével rokonságot mutat. Lélektani értelemben: ugyanarra az archetípusra reagálunk, amely a művész alkotófolyamatában aktívan jelen volt. Az archetípusok kulcsingereként működnek, nem verbalizálhatók, a művészi élmények során azonban átélhetők. Ezek mindig szubjektív élmények, ezért ennek módszertani meghatározása a művészeti nevelés legnagyobb kihívása. Előadásom jelmondatának – „A hasonlók at hasonlók ismerik” – segítségével arra szeretnék rávilágítani, hogy bár a művészi élmény mindig egyszeri és szubjektív, a művészi ízlésformálás mégis tanulható, mert a vallás, a kultúra és a művészet korokon átívelő, örök értékeket közvetít, amelyeket felismerve saját magunkra ismerhetünk. Minél kifinomultabb a művészi észlelésünk, annál jobban megismerjük saját magunkat. Nem mindegy tehát, hogy a művészi nevelés során milyen élményekkel találkoznak a diákok, mert az egyes műalkotásokban fellelhető szimbólumok lelki folyamatokat mozgósítanak, és a legfontosabb nevelői feladat e folyamat pozitív, a személyiségfejlődést segítő feldolgozásának biztosítása. Éppen ezért a posztmodern művészet formaújító törekvései közepette is meg kell őrizni azt a művészetpedagógiai gyakorlatot, amely magyarázó módszerében a kultúra konzervatív jelentőségét hangsúlyozza. Előadásomban olyan szofisztikált magyarázó eszméket hívok segítségül, mint C. G. Jung archetípuselmélete, a vallásos művészet magasabb rendű esztétikai érzelmeket keltő hatásának wundti gondolata, vagy kitűnő magyar festőnk, Gerzson Pál festészeti magyarázó módszerének elképzelése, amely szerint az új formák mindig régi formákra vezethetők vissza, ezért a művészi megújulást mindig a kulturális hagyományból táplálkozva kell keresni.

DOBÓNÉ DR. TARAI ÉVA PhD tanár, kutatótanár (Berzsenyi Dániel Gimnázium, Budapest) *„Mindenki másképp csinálja” (LGT). Tanárszakos hallgatók és középiskolások a kémiai önképzőkörön*

Az iskolai élet annyira színes, hogy a spektrum valamennyi színkombinációját felöleli. Az alapvető tevékenységeken kívül szinte minden intézményben található olyan egyedi kezdeményezések, amelyek az iskola önazonosságát fejezik ki.

Az ELTE hallgatói a képzésük során nemcsak a rövid és a hosszú tanítási gyakorlataikat töltik az iskolákban, hanem számos egyéb közös tevékenységre is lehetőség kínálkozik az alsóbb éves tanárjelöltek számára. Az egyetem kémia szakmódszertanos kollégái kémiai terepgyakorlatot hirdetnek meg kredit pontokat érő tantárgyként, ahol a leendő tanárok tanórán kívüli, de kémia szaktárgyhoz kötődő tevékenységek előkészítésében, szervezésében és lebonyolításában próbálhatják ki magukat. A kísérleti show, a kedvenc kísérleteik bemutatása vagy az önképzőköri munka csak néhány példa a sok lehetőség közül. Mit adnak/ kapnak a hallgatók? Mivel egy-egy alkalomra többedmagukkal felkészülve kell érkezniük, valódi projektként kell kezelniük a foglalkozást. Előzetesen megkapják a legfontosabb információkat, kéréseket, elvárásokat és persze a foglalkozás témáját az önképzőkört vezető kémiatanártól. Ez alapján kell szétosztaniuk maguk között a feladatokat, időtervet készíteni és a szükséges előmunkákat elvégezni: irodalmazás, kísérlettervezés, kipróbálás, a szükséges segédanyagok, demonstrációs eszközök, modellek, stb. előkészítése vagy elkészítése. Közben folyamatos a kapcsolattartás a résztvevők között (a módszertanos és a kémiatanár kollégát is beleértve). Eközben a diákok is készülnek, hiszen az ő oldalukon is egy másik, a saját tevékenységük projektje zajlik. Ők a természettudományos kutatás módszertana alapján dolgoznak az adott témájukon. A hallgatók számára igazi mélyvíz egy ilyen foglalkozás, mert csak a helyszínen szembesülnek azzal, hogy milyen létszámban, milyen korcsoport összetételben és főleg milyen felkészültségű és előzetes tudással rendelkező diákokkal kell kiscsoportokban dolgozniuk. A középiskolások számára pedig az jelentheti a kihívást, hogy a megszokott kémiatanár ismert kérdései, módszerei, stílusjegyeihez képest új, más személyiségű tanárokkal dolgozhatnak együtt.

Az évek alatt hihetetlenül érdekes és izgalmas tapasztalatok gyűltek össze. Erről szól majd az előadásom.

DOBRÓNÉ DR. TÓTH MÁRTA PhD főiskolai tanár (Nyíregyházi Egyetem) – **AGÁRDI SÁNDOR** társszerző (Szent László gimnázium, Kisvárd) – **ÉSIK IVETT ÉVA** társszerző (Nyíregyházi Egyetem) – **MÓNUS FERENC** társszerző (Debreceni Egyetem) – **BÉRES TAMÁS** társszerző (Debreceni Egyetem, Humán tudományok doktori Iskola) – **SZABÓ JÓZSEF** társszerző (Nyíregyházi Egyetem)

Az élménypedagógia és a környezeti nevelés kapcsolata

Munkánk során arra kerestük a választ, hogy milyen tantárgyakat tanítanak a megkérdezettek, a környezeti nevelés tanórán vagy tanórán kívül jelenik meg gyakrabban a munkájuk során és ezek milyen kapcsolatban vannak az élménypedagógiai nevelési módszerekkel. A megkérdezettek többsége minden vizsgált iskolában több, mint 60 százalékban matematikát tanít. A kérdőívet kitöltő pedagógusok 90 százalékának

tanmenetében megjelenik a környezeti nevelés, amelyek elsősorban tanórán valósulnak meg, de 87 százalékuk tanórán kívül is alkalmazza, amelyek közül tanórán, 53 százalékban a kreatív foglalkozásokat, tanórán kívül pedig a komplex alapprogram módszereit részesítik előnyben. A témák közül a megkérdezettek elsősorban hulladékgazdálkodással, energiatakarékossággal és vízgazdálkodással foglalkoznak és több, mint 90 százalékban az intézmények szerveznek környezeti nevelést elősegítő akciókat és rendezvényeket. A felmérés során arra is kerestük a választ, hogy milyen tényezők befolyásolják a diákok környezettudatos gondolkodását? A megkérdezettek 83 százaléka ebben a kérdésben a felnőttek/tanítók példamutatását tartja mérvadónak. A megkérdezett iskolákban a környezeti nevelést igyekeznek megvalósítani, de még mindig nem összehangolt a megvalósulás, inkább egyéni érzékenység alapján alkalmazzák a pedagógusok.

DRÁVICZKI SÁNDOR PhD főiskolai tanár (Nyíregyházi Egyetem)

Az oktatómunka megvalósulása az északkelet – magyarországi tanítóképzőkben 1945 – 1959 között

A dolgozat az északkelet-magyarországi tanítóképzőkben megvalósuló oktató munkát mutatja be. A mai Magyarország határainak megfelelően az adott időszakban Nyíregyházán és Kisvárdán működött tanító-, illetve tanítónőképző. A tanulmány elején a szervezeti változások kerülnek elemzésre, melyek nagymértékben befolyásolták az intézmények munkáját. Az óratervek, tantervek változásainak ismertetésén keresztül átfogó képet kaphatunk az egyes tanítóképzőkben megvalósuló oktatásra. A történelem, földrajz, pedagógia és a magyar nyelv és irodalom tantárgy tanításának és használt tankönyveinek az ismertetése, elemzése árnyaltabbá teszi az intézményekben végbemenő oktató munkát.

ECK JÚLIA PhD egyetemi adjunktus (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest) – **KAPOSÍ JÓZSEF** PhD habil. egyetemi docens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest)

A dráma- és színházismeret-tanári képzés alapításának és a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen való indításának háttere, a képzésben résztvevő hallgatók tanulási előzményei, motivációi és pályaidentitásuk mintázata

A tanulmány – az elméleti kereteket feldolgozó részében – bemutatja a dráma- és színházismeret-tanár szak 2013-as megalapításának történeti előzményeit és körülményeit. Ismerteti a szak Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kara Vitéz János Tanárképző Központ keretében való indítás szakmai, pedagógiai céljait, feltételrendszerét. Kitér az elfogadott óraháló szakmai hátterének bemutatására, valamint a közreműködő oktatók szakspeciális tudására és tapasztalataira. A tanulmány empirián alapuló részében a szakon tanuló hallgatók kérdőíves válaszaira és személyes beszélgetésekre támaszkodva bemutatja a tanárjelöltek dráma- és színházismerethez

kapcsolódó előképzettségét, tanulási motivációit és karriertervezési szándékait. Az írás arra is rávilágít, hogy minden tanárképzési szak esetében fontos szerepe lehet a hallgatók személyes és differenciált képességfejlesztésének, a kreativitásnak, az egyéni/páros kutatómunkának, a tanulási és tudásmegosztási ismereteknek és a képzés során megismert prezentációs és drámajátékos technikák, a szerepbelépés, a megélt élmények segítségével rögzített aktív ismeretbefogadás alkalmazásának.

ENGEL ENIKŐ doktorandusz (Selye János Egyetem, Történelemdidaktikai Doktori Iskola, Komárno)

Tankönyvpolitika a két világháború közti Csehszlovákiában

Kutatásom során a két világháború közti Csehszlovákia tankönyvpolitikáját térképeztem fel.

Utánajártam az tankönyvek használatát szabályozó rendelkezéseknek, valamint kik által és milyen módon zajlott a rendelkezések betartásának ellenőrzése.

Vizsgáltam, hogy milyen tankönyvek használatát engedélyeztek és tiltottak az ország iskoláiban, hol adták ki az új engedélyezett a tankönyveket, milyenek voltak az új történelemtankönyvek, amelyek a diákok és tanárok használtak a magyar iskolákban. Vizsgáltam továbbá, hogy az idő előrehaladtával hogyan kezdték kivenni a részüket a magyar szerzők a tankönyvkészítési folyamatból.

Feltérképeztem, hogy milyen kritériumoknak kellett megfelelnie a korabeli történelemtankönyveknek. Ezek mellett a tankönyvszerzők személyének is utánajártam, hiszen a két világháború között a magyar iskolákba került új tankönyvek többféle variációja jutott el a diákokhoz. Legtöbb esetben ezeket a tankönyveket magyarra fordították minimális változtatásokkal, vagy eleve magyar nemzetiségű szakemberek, főleg tanárok, tanfelügyelők készítették őket. Néhány esetben előfordult, hogy a tankönyvek cseh vagy szlovák verzióit átdolgozták a magyar iskolák számára.

Mindemellett vizsgáltam a tankönyvhiány okozta problémákat az állam megalakulása utáni rövid időszakban, illetve az idő folyamán hogyan sikerült ezeket kiküszöbölni.

FARKAS ANETT egyetemi tanársegéd (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Eger) –
VELKEI BRIGITTA óvodapedagógus, társszerző (Szivárvány Óvoda Katica Tagóvodája, Eger)

Történetmesélési eljárások az óvodai nevelésben

Történetek által ismerhetjük meg a világot, az anyanyelvünket, kultúránkat. A történetek óriási nyelvi élményforrást kínálnak gyermekeknek, mivel a verbalításra, szókincre támaszkodnak. Már az óvodás korban is használják a különböző történetmesélési eljárásokat, hiszen szívesen osztják meg saját hétköznapi történeteiket társaikkal és óvodapedagógusaikkal.

Az óvodában a mesék és az egyszerű, hétköznapi történetek által gazdagodik a szókincsük, fejlődik a beszédprodukciónak, kifejezőképességük. Megtanulnak alkalmazkodni társaikhoz és környezetükhöz. Fejleszti kognitív képességeiket, gazdagítja érzelmeiket, segít feldolgozni a félelmüket, vágyaikat. Azok a történetek ragadják meg a figyelmüket, amelyek felkeltik a kíváncsiságukat, valamint még szórakoztatják is őket. A

megfelelően kiválasztott mese „varázseszközként” van jelen a csoportszobában, hallgatása során a gyermek értelmi, érzelmi, szociális és morális kompetenciáját észrevétlenül fejleszti.

Előadásunk célja, hogy bemutassuk a történetmesélés pedagógiai módszeréhez kapcsolódó jó gyakorlatokat, eljárási módokat. Azokat a hazai és nemzetközi kapcsolódási pontokat tárjuk fel, melyek az óvodapedagógiai gyakorlatban is meghatározóak lehetnek a gyermekek képességfejlesztése szempontjából. Továbbá ismertetjük az óvodapedagógusok részvételével végzett online felmérésünk eredményeit is. Arra kerestük a választ, hogy az óvodapedagógusok milyen történetmesélési eljárásokat alkalmaznak, mennyire ismerik a módszer nemzetközi eszköztárát.

FAZEKAS ZSOLTNÉ intézményvezető (Nagyvenyimi Kossuth Lajos Általános Iskola)
Tanulási motiváció kutatás eredményei egy falusi iskolában

A tanulmányi eredmények és a tanulási motiváció összefüggése tény.

Tanulmányomban egy a felső tagozatos diákokat érintő tanulási motivációs kutatás eredményeit elemzem, melynek célja az intézményben a tanév során megvalósítani tervezett „Hatékony tanulás program” feladatainak, tartalmának, tartamának pontos meghatározása. Kutatásomban tudni szerettem volna, mi érdekli diákjainkat a tanulási technikák terén, melyeket használják napi szinten és melyeket nem.

A kutatás alapján a diákok túlnyomó többsége a közepesnél jobb tanulási motivációs szinttel rendelkezik az iskolában és otthon is. Probléma, hogy a diákok otthon nem, vagy nem megfelelő technikákat használnak. Az otthoni tanulást az iskolai tanórákon jobban kell irányítani, a „mit kell megtanulni” mellett a „hogyan tudod megtanulni” lépéseit is meg kell mutatnunk. A tanulási technikák használatára folyamatos szempontokat és tanácsokat kell adni. Az évfolyamok összehasonlításában jól nyomon követhető a tudatosság és eredményre törekvés fejlődése, míg a nemek közötti arány alapján a fiúk elköteleződése kissé nagyobb. Az otthoni tanulást segítő program bevezetése a kutatásban megjelent adatok és tanulóink igénye alapján is indokolt. Diákjaink több, mint 90%-a szeretne jobban tanulni, negyedük szívesen foglalkozna többet tanulás technikákkal, elenyészően kevés, aki e téren elutasító választ adott.

A tanulási motivációs kutatás közelebb vitt bennünket a hatékonyabb tanításhoz, mert jobban megérthetjük diákjaink otthoni tanulási módszereit.

FAZEKASNÉ DR. FENYVESI MARGIT c. egyetemi tanár, c. főiskolai tanár (Károli Gáspár Református Egyetem PK, Budapest és Szegedi Tudományegyetem JGYPK, Szeged) – **KISS RENÁTA** tudományos munkatárs, egyetemi adjunktus, társszerző – **MOKRI DÓRA** matematikus, statisztikus, társszerző

Innováció és integráció: olvasástanítás fonomimikával

Napjaink aktuális kérdése, mit tehetnek a pedagógusok a differenciálást igénylő gyermekek, tanulók esélyegyenlőségének megteremtése érdekében. A sajátos nevelési igényű, a BTMN-es, illetve a fáziskészséggel küzdő tanulók lemaradását megelőzheti egy régebben jól bevált módszer, a fonomimika (Adamikné Jászó Anna, 2006). Lényege a

mozgáshoz, mozdulathoz kötött olvasás-írás, és az ehhez kapcsolt asszociációs betűtanítás.

2021 szeptemberében a fonomimika módszerére alapozott fejlesztőprogram indult, melyben 220 első évfolyamos tanuló vett részt. A programot a módszer hatékonyságának vizsgálata céljából elő- és utótesztekkel kereteztük 2021 őszén és 2022 tavaszán. A tanulók készségeinek felméréséhez előtesztként a DIFER beszédhanghallás résztesztjét alkalmaztuk. A tavaszi mérés során a tanulókkal a betű és szóolvasás, a FON-E és a szóírás tesztek kerültek rögzítésre.

Az előteszten nyújtott tanulói teljesítmények alapján tanulópárokat alakítottunk ki. A program során a tanulópárok egyik része fonomimikával, míg a másik része szintetikus módszerrel tanult. A kontroll csoport az előteszten átlagosan 86.96%-ot ért el (SD=11,59%), míg a kísérleti csoport átlagosan 85,95%-ot teljesített (SD=12,76%), így az előteszten nyújtott teljesítmények alapján nem tapasztalható szignifikáns különbség a két csoport teljesítménye között. Az utótesztként megjelenő betű és szóolvasás, a FON-E és a szóírás tesztek megbízhatónak bizonyultak (Cronbach- α = 0.91-0.98). Az utómérés során teljesítménybeli, de nem szignifikáns különbség mutatható ki a magánhangzó-olvasás és a mássalhangzó-olvasás területén azon tanulók javára, akik a fonomimika módszerével tanultak. A szóírás területén viszont szignifikáns különbség bizonyítható a kísérleti, tehát fonomimikával tanuló csoport javára ($t=-4.02$; $df=238,01$; $p<0,05$).

Az eredmények alapján kijelenthető, hogy az utómérés során megjelenő mindhárom képességterületen teljesítménybeli különbség tapasztalható a fonomimika módszerével tanuló diákok javára. A fonomimika módszerének szignifikáns hatékonysága a szóírás területén igazolható.

FENYŐ IMRE PhD egyetemi docens (Debreceni Egyetem GYGYK, Hajdúböszörmény)
Az új ember első kovácsai. Az óvoda képe a Család és iskola (Gyermekünk) folyóiratban 1950-1973

Az óvodák magyarországi történetének feltárása során lényeges momentum a rendszerváltás előtti időszak óvodai világának pontos megismerése. E munka során az elsődleges források feldolgozása elkerülhetetlen feladat, ugyanakkor a megértésre irányuló kutatás egyik fontos kérdése a kutatási források körének megfelelő kiválasztása. Jelen írás során a korszak egyik kifejezetten érdekes és tartalmi szempontból releváns folyóiratának szöveges korpuszát tesszük vizsgálat tárgyává, amikor a *Család és iskola (Gyermekünk)* folyóiratban megjelent cikkeket elemezzük a bennük megjelenített óvodakép szempontjából. A szövegkorpusz feldolgozásában a teljességre törekedtünk, feltártuk a folyóirat teljes szöveges állományát és kigyűjtöttük az óvodát érintő írásokat. Igyekeztünk elemzésünkben elkülöníteni az explicit és implicit tartalmakat, elemzésünkben érvényesíteni igyekeztünk a leíró és az interpretatív-megértő megközelítéseket is. Jelen elemzésben a terjedelem okán elsősorban a legfontosabb szöveges megjelenési típusokat tudjuk kiemelni – természetesen minden esetben példával alátámasztva elemzési eljárásunkat –, illetve a legfontosabb interpretációs lépéseink eredményeit mutatjuk be.

Kutatásunk alapján kijelenthetjük, hogy bár a *Család és iskola* folyóirat feldolgozott szövegtömege nagyon sokszínű, az általunk elkülönített írás-csoportokban megjelenő óvoda-kép mégis szuggesztív módon egy irányba tart, egy nagyon pozitív óvoda-képpé állnak össze a mozaik darabkái. A szövegeket feldolgozva, az egyes szövegtípusokat elkülönítve is megvizsgálva azt mondhatjuk, hogy az óvoda, mely a lap írásaiban megjelenik (1) összetett társadalmi funkciót visel, mely egyrészt praktikus, másrészt ideológiai (a hangsúly az idő előrehaladtával az ideológiától a praktikumra helyeződik); (2) ezt az összetett funkciót a társadalmi környezet ismeri és elismeri; (3) az óvoda nevelési világának elemeit megismerésre, megértésre, megvitatásra érdemes tényekként kezelik; és végül (4) az óvoda olyan professzionális pedagógiai kultúrával rendelkezik, olyan szakemberek működtetik, akik kétségbevonhatatlan szakmai tekintélyt adnak a pedagógiai világ gyakorlatának.

Tulajdonképpen az óvoda-képnek ez a megkérdőjelezetlen pozitivitása éppen az, ami az utókor számára problémássá teszi a *Család és iskola* értelmezését, illetve amely rávilágít a lap és a korszak viszonyulásának némely problémájára, például az intézményes nevelés primátusának dogmájára.

FODOR RICHÁRD egyetemi tanársegéd (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest)

Technofobok és technofilek között – Történelemtanítás a 21. században

A harmadik évezredben a könyvnyomtatás megjelenéséhez hasonló új technológiai forradalom szemtanúi vagyunk, amelyben a diákoknak ehhez illeszkedő új tanulási környezetekre is szükségük van.

A rendelkezésre álló technológiák, szoftverek a 2000-es évektől folyamatosan jelentek meg elsőként a felsőoktatásban (MOOC, Massive Open Online Courses), majd fokozatosan a köznevelésben is, amelyet a koronavírus járvány okozta távoktatási időszak tovább motivált.

2021 novemberében induló kutatásomban a történelem- és állampolgári ismeretek köznevelési szaktárgy tanítása során alkalmazható nemzetközi és hazai virtuális tanulási környezetek alkalmazásának sajátosságait és lehetőségeit vizsgálom.

A feltáró kutatás során a rendelkezésre álló tanulási célra fejlesztett virtuális környezeteket elemzem. A kutatásban egyaránt megjelennek a neveléstudomány 21. századi kihívásai és céljai, valamint a korszerű történelemtanítás lehetséges eszközei.

A vizsgálatok háttérét adó két kutatási probléma szerint a köznevelés nincs felkészülve a Z és Alfa generáció diákjainak megváltozott tanulási folyamataira, illetve nem áll rendelkezésre a történelemtanításban megjelenő virtuális környezetekre vonatkozó tankönyvvalidációhoz hasonló értékelési és osztályozási rendszer.

A legfontosabb kutatási kérdések a következők: Hogyan kategorizálhatjuk a virtuális tanulási környezeteket, illetve melyek a leghatékonyabb és legsokoldalúbb történelemtanítást támogató platformok.

A kutatómódszertani elemek között irodalom- és dokumentumelemzés, illetve indikátor alapú komparatív vizsgálat és fókuszcsoporthoz tartozó interjú is szerepel.

A kvalitatív kutatás során feltérképeztem a 21. századi oktatás háttérét adó legfontosabb demográfiai tényezőket és kutatási eredményeket. A Z és Alfa generáció tanulási formáit és szükségleteit.

Összegeztem a digitális pedagógiához kapcsolódó legjelentősebb kulcsfogalmakat, megvizsgáltam a nemzetközi és magyar irányadó dokumentumokat.

Kipróbáltam nemzetközi virtuális tanulási környezeteket és vizsgálati indikátorrendszert készítettem az összehasonlításukhoz. A raszter általános szempontok mellett a történelemtanításban kitüntetett szerepet játszó forrásgyűjtemények és feladattípusok jellemzőit értékeli. Az első komparatív elemzés alapján az amerikai *National Archive* és az *EuroClio* platformjai tekinthetők a leghatékonyabbnak.

FUCSKÓ MÓNIKA tanársegéd (Nyíregyházi Egyetem, Alkalmazott Humántudományok Intézete, Szociálpedagógia és Közösségszervezés Intézeti Tanszék)

A hátrányos helyzet egy lehetséges támogatási formája a felsőoktatásban

A hazai oktatási rendszerben megjelenő diákok többsége már az első perctől fogva valamilyen hátránnyal érkezik a közoktatás rendszerébe, mely lehet többek között a családi viszonyokból, helyzetből adódó állapot, etnikai hovatartozás, személyiségéből adódó lemaradás, de akár a településszerkezet sajátosságaiból adódó problémák. A kompenzáció, avagy felzárkóztatás lehetőségei szélesebb körben jelennek meg az általános iskolai képzés során, lényegesen több program és kezdeményezés áll rendelkezésükre, mint a felnőtt korú hallgatók esetében. A felnőtt oktatás esetében szintén adottak a lehetőségek, mint például a szakkollégiumi tagság, azonban a részvétel lehetősége korlátozottabb, a belépési lehetőség sokféle kritériumhoz kötött. A személyre szabott támogatási rendszer megvalósítása ebben az esetben oktatói bevonással valósulhat meg, abban az esetben, ha a hallgató segítséget tud kérni a fejlődéséhez, szakmai kiteljesedéséhez, tehetségének kibontakoztatásához. Tanulmányomban egy rövid esetismertetés során szeretnék rávilágítani a felsőoktatásban folyó szakmai munkára, jó gyakorlatra, mely révén a hátrányokkal küzdő hallgató megfelelő támogatást kaphat annak érdekében, hogy tanulmányait sikeresen befejezhesse.

FÜLÖP ZSOLT PhD egyetemi adjunktus (Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar, Nagykőrös)

A formális logikai gondolkodás fejlettségének vizsgálata pedagógusképzésben részt vevő hallgatók esetében

A formális logika eszközeivel való manipulálás tanítása egy komplex folyamat eredménye, amelynek során a köznyelvi tudást terjesztjük ki a matematikai logika eszközeinek alkalmazása irányába. A köznyelv és a matematikai logika is a kijelentések szerkezetének vizsgálatával foglalkozik. A mondatok köznyelvi megfogalmazása színesebb és gazdagabb, a matematikai kijelentéslogika világa viszont szűkebb és precízebb. Jelen tanulmányban a formális logikai tudást egy kognitív szemléletmóddal közelítjük meg és célunk megtalálni azokat a tényezőket, amelyek befolyásolják a formális logika fejlődését. Bemutatjuk egy kutatás eredményét, amelyben vizsgáltuk a pedagógusképzésben résztvevő hallgatók találékonyságát a matematikai logika

eszközeinek alkalmazásakor háromváltozós kijelentések esetében. A kutatásban 74 elsőéves hallgató vett részt, akiknek a formális logikai gondolkodásmódját vizsgáltuk. A mérés során minden hallgató egy feladatlapot kapott, amelyen négy állítás szerepelt 6-6 válaszlehetőséggel. Ezeknek a kijelentéseknek a logikai szerkezete a konjunkció és diszjunkció műveletein alapult. A hallgatók feladata a kijelentések szerkezetének elemzése és a helyes válaszlehetőségek megjelölése volt. A leggyakrabban előforduló típushibák között a redukciót és a homogenizációt említhetjük. Következtetésünk, hogy a nyelvi és grammatikai szabályok nem elegendők a logikailag helyes válaszlehetőségek megtalálásához, tehát szükséges az, hogy a hallgatók rendelkezzenek a matematikai logika szabályrendszerének ismeretével. Javaslatunk között szerepel a hallgatók logikai ismeretének és a matematika szigorú szabályrendszerében való jártasságának fejlesztése.

GERMUSKA VERONIKA ERIKA tanár (Boldog Adolf Kolping Katolikus Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Sportgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola, Budapest)

"Isten(i)élmény: új történet & élő hit" módszer a gyakorlatban

Kutatásom témája az általános iskolás gyerekek hitéletre nevelése. Legfőbb célom az, hogy a gyerekek élő hitet kapjanak az iskolai hitoktatás keretei között. Kutatásom során először azt vizsgáltam meg, hogy mitől függ a hitéleti fejlődés. A szakirodalom megismerése után szintézisbe hoztam és táblázatba foglaltam a hitéleti fejlődést meghatározó elméleteket (E. Erikson személyiségfejlődés, Piaget kognitív és erkölcsifejlődés, Kohlberg erkölcsifejlődés és Fowler hitfejlődés elméleteit). Ezután néhány narratív módszert megvizsgáltam, majd saját módszert dolgoztam ki, az Isten(i)élmény: új történet & élő hit módszerét. A módszer lényege a dialógus Istennel, önmagunkkal és a másik emberrel.

Az éves tanári gyakorlatom alatt harmadik és hetedik évfolyamos tanulóknak ezzel a módszerrel tanítottam a hittant, mindkét korcsoportnak 10-10 órát.

Az előfelmérésen (10-10 óra megtartása előtt) a gyerekek egy kérdőívet töltöttek ki, amelyben a hitéleti aktivitásukat vizsgáltam, majd az utófelmérésen (az órák megtartása után) újból kitöltötték a gyerekek ezt a felmérést. A kapott eredményeket külön-külön is elemeztem, végül pedig összehasonlító elemzést végeztem.

A megfigyelés a 3.b és a 7.a osztályban egy-egy tanóra keretében zajlott. A megfigyelési szempontjaim a tanulói érdeklődés, aktivitás és kreativitás voltak. Mindezt az Istenkapcsolat fejlődése szempontjából vizsgáltam meg és elemeztem. Tanórai megfigyelés alapján 2 fő harmadikos és 2 fő hetedikes interjúalanyt választottam, akikkel egy-egy délután beszélgettem. Az interjúk célja a gyerekek hitbeli fejlődésének alaposabb megismerése volt.

A történetek tartalomelemzése során, azokat az új történeteket vizsgáltam, amelyeket a gyerekek az órákon hoztak létre. Az így létrejött tanulói narratívákat a következő szempontok alapján elemeztem: a gyermek Istenkapcsolata, attitűdje, a történet kidolgozottsága és hossza.

Az önértékelő füzet célja, hogy a gyermek megtanulja értékelni önmagát és az őt ért hatásokat. Ezeket a feljegyzéseket is elemzés tárgyává tettem.

Hitéleti nevelői tevékenységem vezérmondata:

„Egyedül Krisztus tanít, bárki más csak annyiban, amennyiben az Ő hírnöke vagy tolmácsa, és amennyiben Krisztus szól ajka által. Minden hitoktatóra vonatkoznak Krisztus titokzatos szavai: „Az én tanításom nem az enyém, hanem azé, aki engem küldött” /Jn 7,16/ (Tomka 2015)

GÉCZI-LASKAI JUDIT PhD intézményvezető-helyettes (Kőbányai Keresztury Dezső Általános Iskola, Budapest)

Vizuális tartalomfejlesztés, lehetőség, vagy kísérlet? ...

Az előadás témája egy olyan tartalomfejlesztési lehetőség/kísérlet, amely kiindulva a vizuális kultúrától – a művészetek/művészeti nevelés különböző területein (báb-, szín-, dráma-, zene-, képző- és iparművészeti ág) komplexitásuk révén alkalmazható. Célom, hogy az általános- és alapfokú művészeti iskolák művészeti tartalmú tantárgyainak egyfajta lehetséges együttműködését mutassam be.

Az előadásban a fogalom meghatározások után a tantervi koncentrációt és integrációt keressük a Nemzeti alaptanterv/kerettantervek cél/feladatrendszerében. Szó lesz a tananyag kiválasztásának módszeréről és a tematikus tervkészítés és a tanórák/foglalkozások tervezésének elméleti háttéréről is. A didaktikai, neveléseméleti meghatározásokkal alátámasztott gyakorlati példasorral az a célom, hogy annak több szakmai terület is hasznát vegye. A tervezés és a gyakorlati megvalósítás konkrét bemutatása egy székely népmese és Illyés Gyula mesefeldolgozása alapján történik.

A feldolgozás sajátossága, a gyakorlatban is tanító, a képző- és iparművészeti szaktanácsadó, ill. korábban vizuális/kézművesség és báb módszertant oktató pedagógus kritikus szemszöge.

GILÁNYI MAGDOLNA PhD egyetemi adjunktus (Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar, Budapest)

Egyháztörténeti tematikájú iskolai segédanyagok (egy példa bemutatása)

Előadásomban a Nemzeti Emlékezet Bizottsága keretei között, a Vallásgyakorlás mint kulturális ellenállás projekt részeként megvalósult tananyagfejlesztés eredményét mutatom be. Az iskolai segédanyag a 2021-2022-es évben került kidolgozásra – Cúthné dr. Gyóni Eszterrel (ELTE BTK) közösen. Az óraterv-gyűjtemény az 1945 utáni magyar egyháztörténet, vagyis a pártállami diktatúra időszakának feldolgozásához nyújt segítséget, elsősorban (de nem kizárólag) az egyházi középiskolában tanító pedagógusok számára. A kérdés fontosságát mutatja, hogy az egyes óratervek a kötelező tananyagtartalmak lehetséges kiegészítőiként használhatóak, ezáltal eszközei lehetnek a kommunista egyházüldözés ábrázolásának, s nem utolsósorban erősíthetik a múltfeldolgozást.

Előzményként ismertetem a célrendszert, az egyháztörténeti segédanyag koncepciójának kialakítását meghatározó nevelési-oktatási dokumentumok, a központi és felekezeti szabályozás tanulságait. Fókuszba kerül a segédanyag felépítése: az egy tematikus és a két kronologikus blokk tartalma, az óratervek szerkezete, felhasználhatósága (tantárgyi kapcsolódások, emléknapiak). Részletesebb elemzésre kerül az egyik blokk, a Vértanúk és

keresztény helytállás tematikus egység: az 5 óraterv tartalma, összefüggései, egyes módszertani megoldások, egy-egy óraterv tanulságainak megfogalmazásával. Zárásul néhány szempont érvényesülésére térek ki, kiemelten a történeti forrásokra (változatosság, választás okai) és a digitális eszközhasználatra (indokoltság, javasolt programok).

GLOVICZKI ZOLTÁN PhD főiskolai tanár, rektor (Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác)
Változások az iskolarendszerben, az iskolarendszer lehetséges változásai

Az ezredforduló magyar és európai iskolarendszere számos válságtünetet detektál. A gyakran említett generációs különbségek és infotechnológiai módszerek, eszközök gyors fejlődése és használata helyett az előadás az általános beiskolázásban és a hozzáférhető információk mennyiségének robbanásában állapítja meg a fő kihívást. A lehetséges fejlődési irányok vizsgálatában bemutatja az OECD oktatási rendszerek jövőjét modellező álláspontját, a világszervezet által lehetőségként felvetett négy iskolarendszert, a hagyományostól a kiszervezett és iskolaközpontokba rendeződő változaton át a teljes mértékben individualizálódó, folyamatba ágyazott informális tanulás dominanciájáig. Az OECD álláspontjának kritikája mellett lehetőségként diagnosztizálja a világszervezet realitásokat figyelembe vevő, többváltozós modelljét, mely az utóbbi évtizedek „jó gyakorlatokon” keresztül sztenderdizáló hagyományai helyett a meglévő és az új elemek józan mérlegelésére, az előttünk lévő példák figyelembevételével is egyedi utak keresésére ösztönöz. Az előadás a világszervezet által mérlegelésre ajánlott dilemmák közül (modernizáció vagy lebontás, új célok vagy régi struktúrák meghatározó szerepe, globális vagy lokális szempontok, innováció vagy kockázatfélézés, lehetőség vagy realitás, virtuális iskolarendszer vagy jelenléti, tanulás vagy nevelés/oktatás) a hazai oktatás fejlesztésében egyértelműen az új célok és a régi struktúrák egymástól független, önálló értékelését látja elsődleges célnak.

GOMBOCZ ORSOLYA PhD egyetemi docens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Budapest)

Tanárnak készülök. Pázmányos tanár-szakos hallgatók a pályaválasztás támogatásáról

A pedagógusképzésben részt vevő oktatók közül sokan, így egyetemünk, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem bölcsészkarai oktatói is évről évre megtapasztalhatják a pedagógiai szakirodalomból is ismert és a közvélekedésben is érzékelhető problémát, miszerint csökken a tanári pályára lépők száma. Senkinek, de különösen a szakma képviselőinek nem lehet közömbös, hogy hányan és kik választják a tanári pályát, milyen felkészítést kapnak a felsőoktatásban, és későbbi munka- és életkörülményeik a pályán tartják-e őket. Bár számtalan kutatás, tanulmány foglalkozik azokkal a kérdésekkel, hogy kik azok a középiskolások, akiket vonz a tanári pálya, és mi motiválja, illetve tartja vissza őket a tanári pálya választásától, úgy gondoltuk, érdemes megvizsgálnunk néhányat ezek közül a kérdések közül első- és másodéves osztatlan tanárszakos hallgatóink körében is. Tanulmányunkban az alábbi kérdésekre kerestük a választ: Valóban a tanári pályára készül-e a tanár-szakra jelentkező? Mennyire volt támogató a családi, baráti közeg a tanár-szak választásánál? Mennyire volt támogató az iskolai közeg, a tanárok? Hogyan

élték ezt meg a kutatásunkba bevont első- és másodéves tanárszakos Pázmányos hallgatók? Tapasztalataikról kérdeztük meg őket. 2022 szeptemberében az első- és másodéves osztatlan tanárszakos hallgatók megközelítően fele tanórai keretek közt egy rövid kérdéssorra adott választ. A válaszok alapján megállapíthatjuk, hogy hallgatóink zöme nem elutasító a tanári pályával szemben, de karunknak, oktatóinknak erőfeszítéseket kell tennie, hogy a képzés során a pálya vonzó voltára irányítsa a jelentkezők figyelmét, és a képzés során megerősítsük őket pályaválasztási döntésükben.

GOMBOS NORBERT PhD főiskolai tanár, tanszékvezető (Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar, Nagykőrös)

Imre Sándor és az elemi iskolai tanítóképzés

A tanulmány kísérletet tesz arra, hogy bemutassa Imre Sándornak az elemi iskolai tanítóképzéshez való viszonyulását, a tanítóképzés helyzetéről, szerepéről, feladatáról való vélekedéseinek, állásfoglalásainak tükrében. E cél Imre Sándor két eltérő időszakban – 1917-ben, illetve 1937-ben – megfogalmazott állásfoglalásainak elemzése révén valósul meg, melyekben a neves neveléstudós, polgári iskolai tanítóképző-intézeti tanár és professzor a tanítóképzés helyét, funkcióját és feladatait vizsgálja. 1917-ben – a budapesti Paedagogium tanárként – a tanítóképző-intézeti tanári hivatásra felkészítés szempontjából elemzi a tanítóképzés felépítését, tartalmi, tantervi kérdéseit, rámutatva a tanítóképző-intézeti tanári felkészítés és az elemi iskolai tanítóképzés fontos – elsősorban a célok és a tartalmak területén megmutatkozó – kapcsolódási pontjaira. 1937-ben – immár a budapesti Műegyetem egyetemi tanáraként – a tanítóképző és az egyetem lehetséges kapcsolódási pontjait, illetve az ilyen irányú törekvések megvalósulásából származó esetleges problémákkal összefüggő vélekedéseit foglalja össze. A tanulmány Imre Sándor megközelítéseit a korabeli tanítóképzés helyzetének, szervezeti és tartalmi kérdéseinek hátterébe ágyazva mutatja be. Ennek kapcsán kitér az elemi iskolai tanítóképzés helyzetére az 1910-es, illetve az 1930-as években, melyben hangsúlyos szerepet kapnak az adott időszakban meghatározó állami tantervi reformok (1911 és 1925), valamint az 1920-as évektől egyre erőteljesebben megjelenő és az 1930-as évek elején is folytatódó viták a felsőfokú tanítóképzés létrehozásának szükségességéről, mely a tanítóság számára is igen kardinális kérdés volt. Imre Sándor – mindkét időszakból származó – gondolatai, állásfoglalásai vélekedései máig tartó fontos tanulságokkal szolgálhatnak a tanítóképzés jelenéről és jövőjéről gondolkodók számára.

HABOS DOROTTYA doktorandusz (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola; óraadó oktató, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Kommunikáció- és Médiatudományi Intézet Budapest)

A hibrid oktatás felé

Számtalan tanulmány és kutatás készül és készült az oktatás területén a koronavírus-járvány alatt tapasztaltakról. Többnyire a jó és rossz gyakorlatok, a technikai és módszertani nehézségek és a vélt vagy valós hatékonyság, esetleg ennek hiánya kerül

ezen értekezések középpontjába. De vajon mit eredményezhet ez az időszak, a tapasztalatok az úgynevezett „offline” oktatásban?

Egy budapesti középiskola tavasszal arra vállalkozott, hogy megfelelő előkészítést követően a 2022/23-as tanévben kísérleti jelleggel 10. évfolyamán hibrid oktatást vezet be. Ennek kézzelfogható magyarázata mások mellett abból az igényből fakad, hogy kilencedik évfolyamára – sok más intézménnyel ellentétben – annyi tanuló jelentkezett 2022-ben, hogy a korábbi három osztály helyett négyet is el tudtak indítani az évfolyamon. Felismerték, hogyha ez a tendencia folytatódik a következő felvételi eljárások során, az iskola teremkapacitása nem lesz elegendő a tanulói létszám befogadására. Az intézmény pozitív online oktatási tapasztalatai mellett elsősorban tehát ez adta a motivációt arra, hogy egyelőre kísérleti jelleggel, de heti egy napot online keretek között tervezzenek.

Azóta elindult a tanév, a hibrid forma adminisztrációs okok miatt egyelőre nem valósult meg. A törekvés viszont nem halt el, az előkészítés továbbra is tart. A konferencián ennek a munkának egy szeletét mutatom be a téma iránt érdeklődőknek, bízva abban, hogy egy év múlva már az elsődleges tapasztalatokról is beszámolhatok.

A pedagógusok és a tanulók korábbi tapasztalata alapján mely tantárgyak adaptálhatók hibrid formára? Milyen előnyökkel és nehézségekkel kell számolni ebben a munkaformában? Hogyan ösztönözheti, támogathatja a pedagógus a tanulókat az aktív online részvételre? Melyek a pedagógusok nézetei a hatékony(nak vélt) integrációról? Mások mellett ezekre a kérdésekre kísérek meg válaszokat adni előadásomban.

HEVERDLE PÉTERNÉ DR. KÖNCSE KRISZTA PhD főiskolai tanár (Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest)

A zenei ízlésről, avagy a giccs sikerének titka

A zenei műveltség hiánya miatt kevés az olyan óvodapedagógus vagy tanító, aki meg tudja különböztetni az értékes zenei anyagot az értéktelentől, a giccsét a mesterműtől. A zenei ízlés megbicsaklása már a főiskolai hallgatóknál is érzékelhető, mivel nehezen tudnak tájékozódni a kifinomult és giccses zenék világában, elbizonytalanodnak, ha választani kell értékes és értéktelen alkotások között. Ezt a bizonytalanságukat viszik tovább akkor is, amikor már saját maguk válogatnak növendékeiknek zenehallgatási anyagokat. Az intézményekben végzett – zenehallgatásra irányuló – felmérések azt mutatják, hogy a tiszta népdalokat és klasszikus zenét lassan felváltják a szintetizátoros kíséretekkel ellátott népdalfeldolgozások, a közkedvelt gyermekzenekarok zeneszámjai, valamint a fajsúlytalan filmzenék, könnyűzenék. Ezáltal egyre inkább kiszorul az értékes zenei anyag az énekórákról, énekes foglalkozásokról, és a giccs veszi át helyüket – ez utóbbi jelenség leginkább az iskolai kórusok hangverseny repertoárján figyelhető meg. A gyermek azt kedveli, amit a nevelője szeret, de csak az a nevelő képes igényes zenei anyagon keresztül átadni a művészet lényegét, aki kellő jártassággal mozog a művészi alkotások világában.

Egy felsőoktatási intézményben sokkal több időt kellene arra fordítani, hogy a leendő pedagógusokban kialakíthassuk azt a mércét, mely elvezeti őket a klasszikus értékű zenék iránti igény megszületéséhez. Kodály szavait idézve: „*A gyerekeknek a legjobb is csak éppen hogy elég jó.*” De hogyan tudna az értéket közvetíteni, akinek nem volt alkalma kellő

alapossággal megtanulni a zeneművészetet? Előadásomban a giccs meghatározáshoz, felismeréséhez, azok elkerüléséhez adok útmutatásokat.

HEVESI TÍMEA MÁRIA PhD adjunktus (Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Szakképzési és Tudásmenedzsment Intézet)

Szimbólumok új köntösben

Vannak már törekvések arra vonatkozóan, hogy a szimbólumokat alkalmazzák a pedagógiai munkában. A drámapedagógia, mesepedagógia, szimbólumpedagógia, archetipikus pedagógia, táncpedagógia kidolgozásai és használatai felhívják a figyelmet a szimbólumok alkalmazásában rejlő pedagógiai lehetőségekre. A szimbólumok funkcióinak újraaktualizálása, újraértelmezése segíthet abban, hogy felfedezzük a szimbólumok alkalmazásában rejlő szerteágazó lehetőségeket.

Tanulmányunkban arra a kérdésre keressük a választ, hogy milyen, korunkban használt pedagógiai kifejezésekkel tudjuk kifejezni az archetipikus szimbólumoknak nevezhető szimbólumok funkcióit? Kutatásunknak az a célja, hogy az archetipikus szimbólumok funkcióinak újraértelmezésében rejlő lehetőségekre rávilágítsunk. Kutatásunk során a kvalitatív tartalomelemzés módszerével szimbólumtárakban összegyűjtött szimbólumok vizsgálatát követően jellemzőik alapján főbb csoportokat határozunk meg, melyekbe besoroljuk a szimbólumokat a szimbólumkutatók által leírt funkcióik szerint. Ezt követően ezen funkciókat értelmezzük újra napjaink pedagógia fogalomtárában használt kifejezéseinek a segítségével.

A tanulmány részeként bemutatjuk azokat az archetipikus szimbólumokat, melyek funkcióit újraértelmezzük. Az újraértelmezett szimbólumok gyakorlati alkalmazására felsorolunk hazai és nemzetközi példákat, majd ötleteket fogalmazunk meg pedagógiai helyzetekben történő alkalmazhatóságukra vonatkozóan.

A pedagógiai munkában az archetipikus szimbólumok alkalmazása lehetőséget adhat arra, hogy olyan értékeket jelenítsünk meg, melyek segítik a közösségek megteremtését és fenntartását, a belső harmónia megteremtését, a megújulás-újrakezdés segítségét, a transzcendens valóság megsejtését. A szimbólumok alkalmazásában rejlő pedagógia lehetőségek feltárása és kiaknázása új távlatokat nyithatnak meg a pedagógiai kutatások területén.

HOLLÓSI HAJNALKA PhD főiskolai tanár (Nyíregyházi Egyetem)

Tanárszakos hallgatók kérdőíves vizsgálata a digitális oktatás tapasztalatairól

A Nyíregyházi Egyetem hallgatóival készült kérdőíves felmérés alapján kívánom bemutatni az egyetemisták attitűdjét az online oktatásra vonatkozóan. A COVID-19 vírus járványszerű terjedése 2020 tavaszán alapjaiban változtatta meg többek között az oktatásszervezési rendszereket is. Annak érdekében, hogy a vírus rohamos terjedését meggátolják, az oktatási intézményekben bevezették az online oktatási formát. Ezt a sajátos helyzetet gyakorlatilag néhány nap alatt kellett elfogadni, kezelni, ezért ez egy nagyon nehéz, ambivalens, összetett helyzetet eredményezett. Az elmúlt évtizedekben nem volt ilyen helyzet a magyar felsőoktatásban, hogy a személyes jelenléti oktatást egy azonnali online oktatás váltson fel, anélkül, hogy erre az oktatás szereplői fel tudtak volna

bármilyen téren készülni. A hallgatók kérdőíves felmérése objektív képet adhat az online oktatás során őket ért benyomásokról, tapasztalatokról, illetve jobban felkészülhetünk egy esetleges újbóli bevezetésre is. A téma aktualitását az is alátámasztja, hogy a 2022-2023-as tanévre vonatkozóan is vannak egyetemek, ahol már most tervezik az online oktatás újbóli bevezetését. A jelenlegi társadalmi-gazdasági folyamatok hatására fel kell készülnünk az online oktatásra való átállásra a tanév bármelyik szakaszában, ehhez viszont ismernünk kell a hallgatóink viszonyulását az oktatás ezen formájához.

HORVÁTH ÁGNES PhD egyetemi tanársegéd (Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK Művészetközvetítő és Zenei Intézet, Budapest), tudományos munkatárs (Liszt Ferenc Zeneakadémia, Budapest)

Élményközpontú zeneoktatás a tanárképzésben – a megújuló szolfézs-zeneelmélet oktatás eredményei és tapasztalatai az ELTE BTK Művészetközvetítő és Zenei Intézetében

A címben megfogalmazott gondolat: "Élményközpontú zeneoktatás az egyetemen" első hallásra ellentmondásnak tűnhet. Játékosság, élmény, örömteli órák – ezeket a jellemzőket a gyermekek zenei oktatásához kötjük. Vajon szükség van mindezekre a tanárképzésben is? Lehet-e élményközpontúan tanítani az egyetemen a tanulási fegyelem elvesztése nélkül?

Jelen konferencia felhívása Pázmány Péter egyetemalapító esztergomi érsek máig érvényes gondolatait tárja eléink az "apród-esztendősek", vagyis az ifjúság oktatásának kiemelkedő fontosságáról.

Napjainkban számos tanulmány született az iskolai oktatás reformjáról, melyekben öröndetes módon egyre nagyobb figyelmet kap az élményközpontú közoktatás gondolata.

Az ének-zene tárgy és az ének-zene tanárok képzése ebből a szempontból rendkívül szerencsésnek mondható, hiszen a zene kiváló lehetőséget ad az élményszerzésre, a kreativitásra, a közös alkotásra, és kiválóan alkalmas a tantárgyközi kapcsolódásokra. Az elmúlt években több hazai kutatócsoport is alakult, amelyek multimédia példatárakkal, tanári kézikönyvekkel, különböző, interneten is elérhető anyagokkal segítik az aktív zeneoktatás elterjedését az iskolai énekkutatásban. Magam egy új, az élményközpontú ének-zene oktatást célul kitűző tankönyvsorozat létrehozásában szerezhettem tapasztalatokat az Oktatási Hivatal megbízásából.

Mitől lesz jó az oktatás? A befogadó, érdeklődő gyermekek, az ideális tanulási körülményeken, az új módszereken kívül szükség van jó tanárookra is, akik a gyakorlatba át tudják ültetni az innovatív modelleket, és élményszerű énektanórákat tudnak tartani. Megfelelő felkészítésük az egyetemeken egyik legfontosabb feladata. Következésképp a fent említett aktív, élményt adó szemléletmódnak meg kell jelennie a tanárképzésben is. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Művészetközvetítő és Zenei Intézetében (régbben Zenei Tanszék) évek óta aktív műhelymunka folyik a szolfézs-zeneelmélet oktatásának a fenti szellemben történő megújítására.

Egyetemi kollégáimmal különös gondot fordítunk arra, hogy a közoktatásban bevált új módszereket továbbfejlesszük, és eredményesen alkalmazzuk az egyetemi oktatás közegében, követendő tanári mintát adva ezáltal hallgatóinknak. Jelen előadás azokba a módszerekbe, feladattípusokba kíván betekintést adni, amelyeket az elmúlt évek során,

hallgatóinkkal együttműködve, az ő ötleteikből is építkezve fejlesztettünk ki az élményközpontú egyetemi szolfézs- és zeneelmélet-oktatás megvalósítására.

HORVÁTH KATALIN PhD biológia szakvezető, kutatótanár (Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest)

Kultúrtörténeti értékek vizsgálata az Őrségi Nemzeti Parkban

A környezet állapota iránti felelősség napjaink kiemelten fontos feladat. A szépség, és esztétikum fogalmát megerősíti a tanulóknál egy táj természeti, tájképi és kultúrtörténeti értékeinek megismerése. A tájképi értékek részét képezik az épített emberi alkotások. Az Őrségi Nemzeti Park egyedi kultúrtörténeti értékei a kerített házak, termény és gabonatórolók, különleges szakrális emlékek, haranglábak és pléhkrisztusok. A környezetpedagógia a középiskolás korosztály természettudományos kompetenciájának, a természeti és épített környezettel szemben felelős, környezettudatos magatartásának kialakítását, fejlesztését teszi lehetővé. Megvalósításának oktatási stratégiája a projektoktatás, nevelésben pedig a konstruktív életvezetési modell. A természetvédelem és a környezetvédelem feladatainak ismerete, a felelősségérzet növeli az elkötelezettséget, a kreativitást, mely szükségszerűen a környezettudat kialakulását eredményezi. A környezettudatosság, a konstruktív életvezetés képességének fejlesztése olyan komplex feladat, melyet a tantárgyi integráció során, minden tantárgynak érintenie kell. A gimnáziumi oktatás célja, korszerű tudással biztosítani az egyetemi bemeneteket, de legalább ugyanilyen fontos cél, az általános és speciális képességek fejlesztése. Ennek kialakítása azonban napjainkban már a tudás új értelmezését kívánja. A tudásalapú társadalomban nem az információhoz való jutás, hanem az ismeretek alkalmazása eredményezi a sikerességet. A gyakorlati tudás az érték, mely nem az ismeretek szummatív voltát jelenti, hanem szociális és kognitív kompetenciák összességét.

HORVÁTH LÁSZLÓ PhD egyetemi adjunktus (Eötvös Loránd Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet, Budapest)

A képesség-ökoszisztéma megközelítés lehetőségei a tanárképzési szakpolitikákban

Az előadás célja, hogy a képesség-ökoszisztéma (*skills ecosystem*) megközelítés szemszögéből mutassa be és elemezze a pedagógusképzés rendszerét. „A képesség-ökoszisztéma munkavállalói kompetenciák önfenntartó hálózata egy adott ipar vagy régió vonatkozásában (Windsor – Alcorso 2008: 5). A definíció alapján a pedagógusképzés esetében ez a képesség-ökoszisztéma a pedagógusprofesszióhoz kapcsolódó tudás-, képesség- és attitűdelemeket jelenti egy adott régió vonatkozásában. A képesség-ökoszisztéma fogalmát a természetben azonosítható ökológiai rendszerek metaforája alapján fogalmazta meg Finegold (1999), amely négy elemre épül: katalizátor, tápanyag, támogató környezet és nagyfokú kölcsönös függőség a részek között. Azáltal, hogy figyelmünket egy szakmához szükséges tanulási eredmények helyett a képesség-ökoszisztéma megközelítés felé fordítjuk, ellépünk a „hogyan elégítse ki a képzés a munkaerőpiaci igényeket” szemlélettől a „hogyan fejlesszünk jobb munkaerőpiacokat” szemlélet felé (Wise 2016).

Az előadás a magyar pedagógusképzés példáján keresztül vizsgálja a képesség-ökoszisztéma megközelítés által nyújtott értelmezési lehetőségeket. A magyarországi példa nem csak kézenfekvő, hiszen az OECD Skills for Jobs adatbázisa szerint az oktatással és képzéssel (*education and training*) kapcsolatos készségek (képzési program tervezés alapelveivel és módszereivel kapcsolatos tudás, oktatás és képzés egyének és csoportok számára, képzések hatékonyságának a mérése) a legnehezebben fellelhetők a magyar munkaerőpiacon. Az OECD adatbázisa az O-NET-SOC 2019 taxonómián alapul, amely csak szűk értelemben ad képet a pedagógus kompetenciákról, de így is kiemeli azon szakmák sokféleségét, amelyek hasznosíthatják ezeket a kompetenciákat (pl. HR menedzserek, képzésszervezők, képzési programfejlesztők stb.), felhívva a figyelmünket a munkahelyi tanulás hasznosításának fontosságára.

Az előadásban bemutatjuk a magyarországi pedagógus-munkaerővel kapcsolatos rendelkezésre álló adatokat a felvételi statisztikákra, a diplomás pályakövetési rendszer részletes (adminisztratív adatbázisok egyesítésére épülő, az adó- és egészségbiztosítási és egyéb foglalkoztatási adatokat összekötő adatbázisokra építve) adataira, a tantervekre és a pedagógusképzés tanulási eredményeire támaszkodva. Kutatásunk elsősorban meglévő adatok másodelemzésére korlátozódik, de további kutatások alapjául szolgálhat. Végezetül, az előadás kitér a pedagógusképzés és a pedagógusszakma képesség-ökoszisztémaként való értelmezésének hasznosíthatóságára (pl. iskola-egyetem partnerség előmozdítása), amellet érvelve, hogy hogyan lehet a megközelítés értelmében fejleszteni és fenntartani egyfajta önerősítő, magas képesség-egyensúlyt (*high-skill equilibrium*) az ökoszisztémán belül.

A 134206 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, az OTKA-PD pályázati program finanszírozásában valósult meg.

HORVÁTH MARIANN egyetemi tanársegéd (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Esztergom)

Egy budapesti óvoda nagycsoportos gyermekeinek logopédiai szűrési eredményei 2015-2021 között

2015 szeptemberétől egy budapesti óvodában a nagycsoportos gyermekek logopédiai szűrését a SZÓL-e? szűrőeljárással végeztem. A vizsgálat állandó körülményei, vagyis a gyermekek szociális háttere, a logopédus személye mellett a következő körülmények gyakorolhattak hatást az alanyokra: háromévesek kötelező óvodáztatása, háromévesek kötelező logopédiai szűrése, az iskolába lépés előre hozatala, a pandémia, továbbá az óvodapedagógusok személyi változásai. A vizsgált időintervallum több mint 250 fős mintájának elemzésekor milyen eltéréseket okozhatnak ezek a tényezők? Milyen összefüggések és különbségek jelennek meg az egyes szubtesztek eredményei között? Hogyan viszonyulnak a kapott eredmények a normatív minta értékeihez?

Jelen tanulmány az előbbi a problémafelvetésekre kísérel választ adni, emellett hiánypótló munkának tekinthető. A 2012 óta elérhető SZÓL-e? szűrőeljárásnak – a 2011-es normatív értékeket leszámítva – az elmúlt 10 év alatt nem születtek meg a sztenderd értékei.

2013 óta törvény írja elő a kötelező logopédiai szűrés, melyet a 15/2013. EMMI rendelet 25. § (3) pontja tartalmaz: „ A logopédiai ellátás keretében el kell végezni a harmadik és

ötödik életévüket betöltött gyermekek beszéd- és nyelvi fejlettségének szűrését. ... az ötéveskori szűrés elsősorban a beszédartikulációra, illetve az írott nyelvi (írás és olvasás) készségekre irányul. A szűrés eredménye alapján szükség szerint el kell végezni a gyermek további logopédiai vizsgálatát, illetve kezdeményezni kell további gyógypedagógiai, pszichológiai, orvosi vizsgálatokat.” Emiatt fontos lenne a jelenleg elérhető eszköz sztenderdizálása.

JAKAB PÉTER egyetemi tanársegéd (Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK, Budapest), vezetőtanár (Eötvös Loránd Tudományegyetem Apáczai Csere János Gyakorló Gimnázium, Budapest)

Szaktanársági megfontolások a középiskolai Állampolgári ismeretek tanításához

A 2020-as Nemzeti alaptanterv egyik régi-új tantárgya az Állampolgári ismeretek, amelyet az általános iskolai és a gimnáziumi képzés utolsó évfolyamának diákjai tanulnak heti egy tanórán. Tanulmányom első részében összefoglalom e tantárgy, illetve ismeretanyag rövid történetét a kezdetektől 2017-ig, rámutatva, hogy a hazai rendszeres történelemtanítás során, bár változó keretek között, de mindig létezett e stúdium, ha nem is önálló tantárgyként, de ismeretanyagként. Mivel a tantárgy elsődlegesen (bár valószínűleg nem kizárólagosan) a történelem szaktanárok feladata lesz, fontosnak tartom, hogy a megjelent szaktanársági útmutató, illetve a kerettanterv, s az érettségi vizsga legfontosabb ismérveit összefoglaljam. A hozzáférhető dokumentumok kapcsán úgy vélem, hogy az általam részletesebben körbejárt, gimnáziumi állampolgári ismeretek tanóráit olyan projektek, párban vagy csoportban megoldható, esetleg IKT-alapú feladatok köré kell szervezni, amelyekre pár példát magam is közlök tanulmányom végén.

JASKÓNÉ DR. GÁCSI MÁRIA PhD egyetemi docens (Miskolci Egyetem BTK Tanárképző Intézet)

Az SNI elfogadása – szemléletformálás az óvodában

A másság elfogadását már a korai életszakaszban el kell kezdeni. A családnak nagy szerepe van abban, hogy gyermekeiből mennyire elfogadó ember válik.

A későbbi életszakaszokban a bölcsőde az óvoda, majd az iskola nyújtja azt a szociális közeget, amelyben a gyerekek a pozitív mintákat interiorizálhatják. Ahhoz, hogy az SNI-s gyermekeket könnyen elfogadják, elsőként a legfontosabb tényező a szemlélet megváltoztatása. Gyermekeknél az óvodai mindennapok során segíthet, ha informáljuk és bemutatjuk az SNI-s gyermekeket. Fontos, hogy a szülőknél is a pozitív szemléletmód kialakítása. Gyermekeknél könnyebben kialakul a pozitív szemlélet, ha ők is megtapasztalják az SNI-s gyermek helyzetét (Meggyesné és Máténé, 2013). Fel kell hívni a társadalom figyelmét az SNI-s személyekre. A tisztelet és a megértés hozzájárul a befogadáshoz és a társadalom formálásához. Fontos, hogy a társadalom megismerje az egyes fogyatékosági területeket. Kívánatos ebben a kontextusban az is, hogy az óvodapedagógusok ebben a tekintetben képzettek legyenek; így segítve a sérült gyermekeknek beilleszkedni és egyenrangúvá válni.

A szociális érzékenyítésre gazdag módszertani repertoár áll az óvodapedagógusok rendelkezésére, ám fel kellene ismernie ennek szükségességét és jelentőségét, és munkájuk során élni ezek alkalmazására.

Fontos lenne, hogy helyet kapjon ez a téma már a felsőoktatásban is, hogy az óvodapedagógusok úgy lépjenek ki a gyermekek közé, hogy tudjanak szakmai segítséget nyújtani az SNI-s gyermekek számára.

Előadásomban nem csupán arról kívánok beszélni, hogy milyen módszerek léteznek a címben nevezett téma tekintetében, hanem arról is, hogy mennyire időszerű az óvodapedagógusok gyógypedagógiai ismereteinek megalapozása; egy újfajta óvodapedagógus képzés kialakítása.

JOÓ ANIKÓ PhD adjunktus (Debreceni Református Hittudományi Egyetem) – **MOLNÁR-TAMUS VIKTÓRIA** PhD társszerző (Debreceni Református Hittudományi Egyetem)

Tanító leszek(?) - A nyolchetes összefüggő szakmai gyakorlat tapasztalatai a Debreceni Református Hittudományi Egyetemen

A tanító szak képzési és kimeneti követelményeinek megfelelő elméleti és gyakorlati rákészülést, hatásbefogadást, idő- és énerőbefektetést csupán nagyon motivált, a pálya iránt elköteleződött ember képes felvállalni. Egy professzió iránti elköteleződés, a hivatástudat egy hosszabb fejlődési, érési folyamat eredményeként alakul ki, jelenik meg s épül be a személyiségbe. A korai években szerzett hatások, benyomások, motivációk, önmagunkra vonatkozó tapasztalatok, információk összegződésére épül rá egy pályaválasztási döntést követően a tudatosabb felkészülési, szakmai orientációjú tanulási folyamat, ahol a szakmához kapcsolódó naiv pályaképek és a valós, megtapasztalt képességek, valamint azok cselekvésben, viszonyulási módokban való leképeződésének egybevetésére kerül sor. Ezzel kezdetét veszi a pályaszocializációs folyamat identifikációs fázisa, melyben a külső hatások (család, pedagógusok, barátok) és az érdekezérelt motívumok (a szakma gyakorlását kísérő előnyök) szerepét egyre inkább átveszik, illetve mellettük hangsúlyozottabbakká válnak a belső, személyiségjegyekből fakadó és érzelmi indíttatású intrinzik motívumok. Mindezek eredményeként alakulhat ki a hivatástudat, az életútba ágyazódó, a személyiség teljes elköteleződése által kísért feladatvállalási irány. A Debreceni Református Hittudományi Egyetemen folyó tanítóképzés oktatóiként vizsgáljuk tanítójelöltjeink pályaszocializációs jellemzőit. Kutatásunk első szakaszában próbáltunk információt gyűjteni arra a kérdésre vonatkozóan, hogy a tanító szakos hallgatók pályaválasztásában milyen motívumok ismerhetők fel. 2022 tavaszán önreflexiót kértünk végzős tanítványainktól a nyolchetes összefüggő tanítási gyakorlatot követően különböző szempontok mentén, mint pozitív-negatív tapasztalatok, a zárótanítás kihívásai, és változott-e hivatástudata a tanítóképzés végére, milyen pályán szeretne elhelyezkedni. A megkérdezett diákok mindegyike tanítóként kívánt elhelyezkedni, közülük többen továbbtanulási szándékkal.

Konferenciaelőadásunkban kutatásunk első fázisának eredményeit mutatjuk be.

JUHÁSZ MÁRTA PhD egyetemi docens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Esztergom)

A német nyelvtan oktatásának progressziója a nyelvpedagógia változásának tükrében

Ha nyelvtanulókat kérdezünk a nyelvtanulásról, egyrészt azt a választ kapjuk, hogy unalmas, szükséges rossz, öncélú, a tanuló kínzására szolgál. Másrészt sok nyelvtanuló érdeklődését fejezi ki a nyelvtani ismeretek iránt, igényli a nyelvi jelenségek rendszerbe foglalását. Az idegennyelv-oktatásban a nyelvtan szerepe és fontossága a tanítási és tanulási folyamatban mind a mai napig a legkomplexebb és legvitatottabb kérdések egyike. A nyelvpedagógia változása során akár egymásnak homlokegyenest ellentmondó nézetekkel is találkozhatunk, a szisztematikus grammatika hangsúlyozásától annak teljes elutasításáig terjedően. A tanulmány a paradigmaváltások rövid áttekintése után megvizsgálja a mai helyzetet, körüljárja azt a kérdést, hogy a kommunikatív nyelvoktatásban milyen mértékben nélkülözhető vagy szükséges a nyelvtani ismeretek megszilárdítása. A nyelvtantankönyvek áttekintése által betekintést nyújt továbbá az elmúlt évtizedek német nyelvtankönyveinek módszertani változásaiba, megújulásába.

KATONÁNÉ KUTAI ERIKA középiskolai tanár (Kápolnásnyéki Vörösmarty Mihály Általános Iskola és Gimnázium)

Ritualitás és drámatanítás

Iskolai környezetben a tanítási-tanulási folyamat során sok olyan tevékenységet végeznek tanítványaink, amikor érdeklődésük felületes, figyelmük elkalandozik. Számtalan módszer alkalmazása segítheti abban a tanári munkát, hogy ezen változtatni lehessen. A lehetőségek közül az egyik út lehet a ritualitás erősítése a tanítási folyamat során. Teljesen jogos kérdés lehet, hogy miként kapcsolható össze a rítus a tanítással, ugyanis a rítusok a kulturális performance eszközeinek tekinthetők, mint ősi tudásközvetítő technikák, nem racionális eszközökkel kulturálisan meghatározott célok elérését szolgálják. Természetesen nem lehet helyettesíteni a tanítási-tanulási folyamatot a rítusokkal, viszont számos ponton gazdagíthatjuk azt a ritualitás elemeivel, így a tanítás során a tanulók figyelmének bevonódását is támogathatjuk. Hogyan is illeszkedhet a ritualitás a tanítási-tanulási folyamathoz? A rítus egyik jellemzője, hogy egy folyamatot – legyen az egy ember élete vagy egy közösség fejlődése –, szakaszokra tagol és segíti az embert egyik állapotból a másikba jutni. A modern ember rohanó életmódjából fakadóan ezeknek a különböző állapotoknak a megélésére, illetve ezekbe az állapotokba való kerülésre nem fordít gondot. A változások megélését többségében elfelejtettük, csak a folyamat, a fejlődés a fontos, a szakaszok közötti átmeneteket a modern ember szereti csupán átlépni, minél gyorsabban, minél egyszerűbben. Tanárként elvárjuk, hogy az addig óvodásként élő gyermek iskolába kerülve ne rohangáljon a szünetekben, ne beszélgessen órán, játék helyett a tanulásra koncentráljon, egyből iskolásként működjön. Feltehetjük magunknak kérdést: megadtuk-e a lehetőséget számukra a játék, kikapcsolódás állapotából a figyelem állapotába való kerülésnek? Ezeknek az állapotoknak a megteremtésében segíthetnek a rítusok, ezért kutatom a

ritualitás elemeinek és a drámatanításnak a kapcsolódási pontjait. A drámaórák tevékenységeiben, felépítésében és munkaformáiban vizsgálom a rituális elemeket a rítusértelmezési szempontok (*Rook*) és a rítusfogalmakban megjelenő kritériumok alapján (*Turner, Gennep, Bossard, Boll, Neulinger Ágnes, Németh András*). Eredményként elmondható, hogy a színjátékos foglalkozások és a drámaórák nem tekinthetők ugyan rítusoknak, viszont ezek a rituális elemek számos területen támogatják az iskolai oktató-nevelő munkát, ezért van elméleti és gyakorlati jelentősége a téma kutatásának.

KERTÉSZ TAMÁS doktorandusz (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola), (Széchenyi István Egyetem Egészség- és Sporttudományi Kar)

Mozgásalapú módszertani innováció – egy szegregált intézmény alsó tagozatos matematika oktatásának támogatása

A nemzetközi kutatásokban új területként jelenik meg a mozgásalapú tanulás több szempontú vizsgálata. Hazai relációban a téma kutatása még kezdetleges stádiumban van, a fogyatékossgal élők világára ez az állítás hatványozottan igaz. Szakmailag és tudományosan is igazolt, hogy a szervezett és irányított fizikai aktivitásnak kiemelt szerepe van a szegregált intézményben élők életében, ahol az érési folyamatok támogatása mellett, kulcsszerepet játszanak a kognitív és affektív képességek fejlesztésében. Az előadás célja egy innovatív sporteszköz (VSL3D) hatékonyságának vizsgálata különleges bánásmódot igénylő alsó tagozatos tanulók matematikai elsajátításában. A 6 hetes pedagógiai kísérletben 10 fő 2. évfolyamos tanuló vett részt. A sporteszközt heti 2 tanórán használták a tanulók, ahol mozgásalapú tananyag elsajátítást hajtottak végre az intervenció keretében. A változásokat be- és kimeneti mérések segítségével követtük nyomon. A tanulókat matematikai feladatlapon alkalmazásával mértük, melyek egyaránt tartalmaztak algebrai, geometriai és feladattartási itemeket; továbbá attitűd és tantárgyi kedveltséget rögzítő kérdőíveket is használtunk esetükben. A program végeztével a gyermekeket – tanítói segítséggel rögzített – rövid strukturált interjúval, öt pedig félig strukturált interjúval kérdeztük a program tapasztalatairól. Az elő- és utómérés között szignifikáns fejlődést ($p < 0,05$) figyelhettünk meg a geometria feladatok között a téri orientációban, és emellett javulást mutattunk ki a tükrözési feladatok esetében. Hasonlóan, szignifikáns javulást lehetett detektálni a matematika tantárgy megítélésekor. A tanulói interjúban a program hasznosságára, és annak élvezetességére adott válaszoknál a teljes minta a Likert-skálán maximális 5 értékelést adott. A tanítói értékelés megnövekedett számú órai interakciókról számolt be. A tanulói és tanári interjúk a program praktikussága mellett szólnak. Eredményeink értelmezésekor az idő rövidegét, az elemszámok korlátait és a minta egyedi sajátosságait is figyelembe kell vennünk. Ezek figyelembe vételével és a kapott eredmények alapján kijelenthető, hogy érdemes a különleges bánásmódú tanulók esetében is az eszközt, különböző nemű, életkorú és speciálisan számukra készített tananyaggal tovább tesztelni.

KISPÁL DÁNIEL PhD egyetemi adjunktus (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet, Eger)

A kreatív írás lehetséges szerepe a magyartanár szakos hallgatók interpretációs stratégiáinak fejlesztésében

A pedagógusnézet-kutatások többször igazolták, hogy a tanárképzésbe belépő hallgatók a nevelési-oktatási folyamat szintjeit illetően már eleve meghatározott nézetekkel érkeznek a felsőoktatásba. Mindez elmondható az elsőéves magyartanár szakos hallgatók irodalomtanításhoz kapcsolódó nézetei, így pedig a különféle interpretációs stratégiáik kapcsán is. A hallgatók műértelmezési szokásaiban a felsőoktatás által indukált sikeres változások azonban csak nehezen integrálhatók a közoktatás hagyományosabb műelemzési eljárás módokat preferáló irodalomtanítási paradigmájába. Így egyfajta ciklikusság veszélye fenyegeti az irodalomtanítást, vagyis annak a lehetősége áll fenn, hogy a hagyományos műértelmezési stratégiák – áthidalva a felsőoktatást – újratermelik önmagukat a közoktatásban, ami a legrosszabb esetben az irodalomtanítás élményszerűségének csökkenésével, a tanulók irodalomhoz és olvasáshoz fűződő attitűdjeinek lazulásával jár. Több vizsgálat is rámutat a kreatív írásos gyakorlatok műértelmezésre gyakorolt pozitív hatására. Mindez jelentős mértékben hozzájárulhat ahhoz, hogy a hallgatók interpretációs beállítódásának eredendően emotív alapvetései mindinkább egy tudományos-objektív perspektíva irányába mozduljanak el, megalapozva ezzel egy lényegi konceptuális váltást, ami hozzájárulhat ahhoz, hogy gyakorló pedagógusként mindezt sikeresen adaptálják a valós tanítási szituációkban végbemenő műértelmezési gyakorlatukba.

KOCSIS LENKE tanársegéd (Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar) – **NOVÁK ANIKÓ** PhD docens, társszerző (Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar) – **TÓTH ÁGOTA** tanársegéd, társszerző (Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar)

Képregények az irodalomórán

Világviszonylatban több sikeres kísérlet is bizonyítja, hogy a képregényeknek helyük van az oktatásban, hiszen nagyban hozzájárulnak a multimodális műveltség fejlesztéséhez. A magyar kulturális közegben viszont bár megfigyelhetőek javuló tendenciák, a képregények még mindig nem kapták meg az őket megillető figyelmet, értékelést. Oktatási segédanyagként pedig még kevésbé tekintenek rájuk, néhány üdítő kivételtől eltekintve. A nyelvtanulás segítése e műfaj révén eléggé evidens, ám sokkal nehezebb az irodalomoktatásba való beágyazása. Első lehetőségként adottak a 20. század második felében virágkorukat élő adaptációs képregények, amelyek a klasszikus irodalmat kívánták fogyaszthatóbbá tenni a fiatalok számára, vagy az ismeretterjesztő képregények, de ezek inkább egyszerűsítő tendenciák, a kompetenciafejlesztéshez ennél sokkal komplexebben kell tekintenünk rájuk. A képregények vizuális és textuális elemeinek, illetve az elemek egymáshoz való viszonyának értelmezésével a diákok elsajátíthatják a különböző narrációs technikákat, motívumokat, stilisztikai elemeket, azaz olyan értelmezési és szövegkezelési módszerekkel gazdagodhatnak, amelyeket az irodalmi alkotások feldolgozása során hasznosíthatnak. A képregények formanyelvének

elsajátítása után a formátum a kreatív alkotótevékenység terepe is lehet az olvasmányok feldolgozása során, egy jelenet panelekre bontása és a forrásszöveg adaptálása is hozzájárulhat a szövegértési és alkotási kompetenciák fejlesztéséhez. Előadásunk célja olyan külföldi jógyakorlatok és saját ötletek bemutatása, amelyek sikerrel adaptálhatóak a magyar nyelv és irodalom tanításában.

KOPECSKÓ-HODOSI ZSÓFIA doktorandusz (Pécsi tudományegyetem Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola, Pécs)

Az eredményes pedagógus kompetenciáinak kérdőíves vizsgálata gimnazista tanulók és szülei körében

A pedagógusok a társadalom egyik fontos rétegét képezik, hiszen feladatuk összetett, magában foglalja a lexikális tudás átadását és a fiatal generációk szemléletformálását.

Feladatuk a fent említettek mellett azért is nehéz, hiszen a professzióval kapcsolatos elvárások és az azokat támogató személyek folyamatosan változnak. Így egyszerre kell megfelelniük annak állandó szakmai kritériumnak, amelyet a köznevelés centralizált szabályozása állít eléjük és azoknak a változó komponensű igényeknek, amelyet a társadalom a diákokon és szüleiken keresztül a tanárokkal szemben támaszt.

Kutatásunkba 9. évfolyamos, gimnáziumba járó tanulókat (N=243) és szüleiket (N=170) vontuk be. Két hipotézissel dolgoztunk a vizsgálat folyamán. Az első szerint a szülők középiskolával kapcsolatos attitűdjét (iskolaválasztás, pedagóguskép, gyermekkel való beszélgetés az iskolai előrehaladásról) befolyásolják saját középiskolai tapasztalataik. Második hipotézisünkben azt feltételeztük, hogy a tanulók és szülei preferenciája az eredményes pedagógus kompetenciáival kapcsolatosan egyezést mutat.

Eredményeink újszerűségét az adja, hogy viszonylag kevés olyan kutatás született, amely a pedagógusok eredményességhez szükséges kompetenciáit a diákok és szülei aspektusából vizsgálja. Pedig több, korábbi kutatási eredmény is alátámasztja, hogy a pedagógus-diák-szülő háromszög együttműködése a pedagógiai munka eredményességi szintjének növekedését jelentheti.

KORMOS JÓZSEF PhD habil. egyetemi docens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest)

A szókratészi módszer lehetőségeiről a pedagógiában

Minden pedagógus ismeri a szókratészi bábáskodó módszert, vagy másnéven a kérdve kifejtő módszert. Alapvető módszer a nevelés-oktatás során, nagyon sokan és sokféleképpen alkalmazzák. Ugyanakkor számos esetben (tanárjelöltekkel, tanárokkal történő beszélgetések alkalmával) kiderül, hogy csak felületesen ismerik és az esetleges használata során sem a klasszikus szókratészi módszert, sem annak mai, megújított változatát nem teljességében, hanem csak részleteiben alkalmazzák. Ebből adódóan nem is érnek el vele számottevő eredményt.

Pedig a szókratészi módszer a tanítás során egy olyan minta, amely egyszerűségéből, természetességéből következően az ember természetének megfelelő szabadságot, valamint az igazsághoz való ragaszkodását segíti elő. „Szókratészetek is a tanításban és a beszédben olyan mintát alkotott, amely a leginkább illik a filozófiához: az egyszerűséget,

keresetlenséget választotta, mert ez tesz szabaddá, és ez hű leginkább az igazsághoz; ...” (Plutarkhosz 1985. *Szókratész daimónja*, Budapest, Helikon, 72.)

Szókratész mindig a nevelést, az etikai értelemben vett nevelést tartotta fontosnak. Dialógusaiban legfőképpen az etikai kérdéseket tárgyalja, vagyis a közösséggel és az egyes emberrel kapcsolatos erényeket, erkölcsi döntéseket. Ezért a dialógusok leginkább a nevelés témájában használhatóak egyfajta módszertani vezérfonalként.

Az alábbi tanulmány a szókratészi módszer teljesebb megismerését és így sikeresebb alkalmazását szeretné elősegíteni a módszer eredetének, lényeges elemeinek és fogalmainak, nehézségeinek és megújítási lehetőségeinek a felmutatásával.

KOVÁCSNÉ DR. DURÓ ANDREA egyetemi docens (Miskolci Egyetem BTK, Tanárképző Intézet)

Tanárjelöltek tanulásszervezési tapasztalatai

A tanulásszervezés és az órai történésekre történő utólagos reflektálás sokoldalú szakmai felkészültséget, kritikus elemzőképeséget kíván, amelynek megvalósítása a tanárjelöltek számára nem könnyű feladat. Induktív, leíró stratégiát alkalmazó kutatásom alapvető célja ezért a „Reflektálás a tanítási órára” kérdéssor (Hajdú 2002) adaptált változatának felhasználásával, a levelezős tanár szakos hallgatók (N=52) tapasztalatainak és az azokhoz fűzött indoklásoknak a feltárása volt. A vizsgálat alapján megállapítható, hogy a tanárjelöltek válaszadása alapvetően tanórai tevékenységük leíró bemutatására korlátozódott; a több szempontra kiterjedő, önreflexió általában elmaradt. Bár a szervezési nehézségekre a többség igyekezett felkészülni, és az adott szituációhoz igazodva reagálni; a problémák megoldása nem mindig volt sikeres. A jelenléti oktatás során a legnagyobb kihívást a fegyelmezés jelentette, a szinkron oktatáskor pedig a diákok aktivizálása. Az alkalmazott munkaformák közül, mindkét óratípusnál, a frontális dominanciája érvényesült. A tanár szakosok saját alkalmazkodási képességüket, óraszervezésüket többnyire igen pozitívan ítélték meg; amelyhez vélhetően az is hozzájárulhatott, hogy az elemzés tárgyául általuk sikeresnek tartott órát választottak. A reflexiós kérdéssorra adott válaszok tartalmi szempontból jól tükrözték a tanárjelöltek háttértudásának és reflektív gondolkodásának hiányosságait, ill. a problémák kifejtésekor az attribúció és projekció érvényesülését.

KÖRÖMI GÁBOR egyetemi tanársegéd (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest)

Gyermekszínházi csoport mint pedagógiai tér (Előzmények és fordulópontok)

Előadásomban egy gazdag és nagy múltú hagyomány, a drámapedagógiai módszerekkel dolgozó magyarországi gyermekszínházi mozgalom előzményeit és fontosabb módszertani fordulópontjait mutatom be a hetvenes évektől napjainkig. Az előzmények tekintetében kitérek az egyházi iskoladrámák és a különböző reformpedagógiai mozgalmak színházi hagyományaira, majd bemutatom a szemléletváltozás és módszertani megújulás fontosabb állomásait.

A sokak által idézett 1972-es pécsi Országos Gyermekszínházi Fesztivál még csak jelezte, hogy igenis szükség van a megújulásra. Az utána következő évek megújuló

fesztiváljai, a közben megszervezett módszertani találkozók, táborok, tanfolyamok határozták meg egészen a rendszerváltásig a hazai gyermekszínházi mozgalom történetét. A rendszerváltás után kerülhetett sor a 120 órás drámapedagógiai és gyermekszínházi képzések mellett a módszer megjelenésére a felsőoktatásban, majd az általános iskolai és az alapfokú művészeti iskolai oktatásban.

Nagy-Britanniában a drámapedagógia története Peter Slade-dal a hagyományos iskolai színházi átalakításával indult, majd jutott el a hatvanas években Brian Way és Dorothy Heathcote munkájában a színházi produkció, az előadás, mint cél tagadásáig. Magyarországon a gyermekszínházi megújulása egybekapcsolódott a drámapedagógia, mint módszer megjelenésével. Ez elsősorban az angliai gyakorlatban „A” típusú munkaforma (szabályjátékok, gyakorlatok) megismerését és meghonosítását jelentette. A módszer hazai gyakorlatban való megjelenése érdekes módon nem járt a hagyományos értelemben vett gyermekszínházi megtagadásával. A hetvenes években ugyan a gyermekszínházi is áthatotta az előadások másodlagosságának hangsúlyozása, így lehetett például a gyermekszínházi fesztiválból „dramatikus játszóköri találkozó”, de ez alapvetően nem ment ellene a produkciókészítésnek, inkább a folyamat részeredményeit és a nevelési célokat erősítette.

Magyarországon a gyermekszínházi volt az a művészeti ág, amely mindvégig kiállt a drámapedagógia mellett, értékelve a módszer pedagógiai hasznát, több évtizedes küzdelmet folytatva a módszer iskolai elismertetéséig és alkalmazásáig a közoktatásban és a pedagógusképzésben. Nem véletlen, hogy az 1988-ban alakult Magyar Drámapedagógiai Társaság céljai közé vette a magyar gyermekszínházi mozgalom szakmai támogatását és az országos, felmenő rendszerű bemutatók éves megszervezését.

LACZKÓ MÁRIA PhD ÉSZC Eötvös József Technikum, Kispesti Deák Ferenc Gimnázium
Szövegértés alapú narratívaalkotás középiskolák korában

A szövegértésalapú narratívaalkotás olyan összetett folyamat, amelyben a hallott tartalom visszaadása történik saját szavainkkal. Olyan félreproduktív beszédhelyzet, amelyben a létrehozott narratíva a spontán beszéd elemzése mellett lehetővé teszi a szövegértés elemzését is.

A hallott tartalom (narratív vagy ismeretközlő szöveg) visszamondása szokásos iskolai feladat az alsó tagozaton. S bár a felső tagozatban és a középiskolai korosztályban ritkábban fordulhat elő a hallott tartalom interpretálása, mégis fontos lehet egyfelől amiatt, hogy a produkciós jellemzőkből következtethetünk a percepció sajátosságokra. Másfelől azért is, mert számtalan iskolai feladat, így például a jegyzetelés alapját képezheti, továbbá az idegen nyelvű érettségi vizsga részfeladataként is előfordul és egyes nyelvvizsgák részeként is.

A gyermeknyelvi szakirodalomban a hallás alapú feldolgozási folyamat és interpretációk vizsgálata főként a kisgyermekkorra korlátozódik, az idősebb életkorú tanulók, és a középiskolások szövegértés alapú narratívaalkotása kevésbé ismert vizsgálatok hiányában.

A jelen előadás célja, hogy azonos életkorú technikumi (korábban szakközépiskolai) és szakközépiskolai (szakiskolai) középiskolások esetén elemezze a hallott történetek

visszmondásait a beszédidő, a terjedelem (szavak száma), a szövegek szógazdagsága és lexikális elemzések mentén, továbbá a visszamondott tartalom helyessége (visszamondott információk mennyisége), valamint a temporális jellemzők és a beszédtervezés sajátosságai mentén. Feltételezzük, hogy az iskolatípus erőteljes szociolingvisztikai változó a vizsgált paraméterekben.

A kutatásban 11. évfolyamos diákok vettek részt, 18-18 fő az iskolatípus szerinti bontásban. Az eredmények valamennyi paraméter szerinti elemzésben igazolták a feltevést. Az iskolatípus erőteljes hatása különösen a lexikális elemzésekben és a szöveget adó eseménysor felidőzésében mutatkozott meg, s mindez szoros összefüggést mutatott nemcsak a temporális eltérésekkel, és a beszédtervezési stratégiák különbözőségével, de a tanulók eltérő szövegemlékezeti jellemzőivel is.

Az előadás részletesen ismerteti az eredményeket és a következtetéseket nyelvészeti és pedagógiai aspektusból egyaránt.

LANTOS TÜNDE óvodapedagógus (Budaörsi Csicsergő Óvoda), doktorandusz (Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Doktori Iskola)

A szervezeten belüli tudásmegosztási lehetőségek az óvodapedagógusok szakmai fejlődésében

Az óvodapedagógusok folyamatos szakmai fejlődését nagymértékben tudja támogatni az a szervezet, az a tudásintenzív közeg, ahol a mindennapi munkájukat végzik. Azonban az együttműködésen alapuló tudásmegosztáshoz alapvető szemléletváltásra van szükség. Az egyéni képességek, attitűdök és az adott szervezeti, kulturális tényezők megléte mellett, nélkülözhetetlen a jól kiépített, hatékony támogató rendszer. A szervezetek hatékonysága többnyire az alkalmazott vezetési elvek, módszerek és a szervezeti kultúra támogatási mértékétől függ. Ennek megvalósulását pedig az intézmény környezeti feltételei, az intézmény típusa, mérete, a fenntartásformája, és a fenntartója is befolyásolják. Nemzetközi kutatások alátámasztják, hogy a magas szinten teljesítő oktatási rendszereknek szerves része az együttműködésre épülő tanulás.

A kutatásban arra a kérdésre keresem a választ, hogy ki és hogyan támogathatja a szervezeten belül az óvodapedagógusok szakmai fejlődését? A szakmai fejlődés érdekében milyen jelentőséggel bír a tudásmegosztás? Milyen tényezők járulnak hozzá vagy épp akadályozzák a szervezetben az óvodapedagógusok közötti tudásmegosztást? Melyek a horizontális tudásmegosztás színterei és eszközei? Az adatokat az óvodapedagógusok (N: 401) által kitöltött online kérdőívek kiértékeléséből nyertem. Ezen adatok elemzése, eredménye azt mutatta, hogy a vezetői támogatás elősegítheti a pedagógusok szakmai fejlődését. A kapott válaszokból azt is megtudtuk, hogy azok a pedagógusok, akik hatékonyan tartják a személyes tapasztalatok megosztásán és feldolgozásán alapuló tanulási lehetőségeket, számukra a tudásátadás is munkájuk alapvető része. Tomka (2009) tanulmányában szintén erről olvashatunk, azaz hogy a személyes tudás helyett egyre inkább a megosztott tudás kerül a középpontba. A jövőre nézve az intézményen belüli és intézmények közötti együttműködések folyamatos építését és az együttműködés fenntartását tartanám fontosnak a pedagógusok tanulásának, szakmai fejlődésének segítése érdekében. Ehhez már bevált módszertani eszközök megismerésére, adaptálására lenne szükség.

LÁNG ÉVA egyetemi tanársegéd (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Sporttudományi Intézet, Eger)

Táncos intervenció kognitív és motoros képességekre gyakorolt hatása

Kutatásunkban a tánc fejlesztő hatását vizsgáltuk egy kísérlet keretében arra keresve választ, hogy a rendszeres táncos jellegű mozgás tanórai keretek közt alkalmazva hogyan hat a diákok különböző képességeire. Célunk annak bemutatása, hogy egy 6 hetes zenés-táncos intervenció milyen hatással van a 3. évfolyamos tanulók kognitív és motoros képességeire. Kísérletünkhöz a LippoZoo oktatásmódszertani eszközt választottuk, a kutatásba kiválasztottunk egy Heves megyei iskolát, bevontunk az ott oktató táncos végzettséggel rendelkező testnevelőt, aki az eszköz módszertanát alkalmazva végrehajtotta az intervenciót, majd a tapasztalait rögzítettük strukturálatlan interjúban. A mintánkat az iskola 3. évfolyamai adták: N=29 fő. (Kísérleti cs.:N=16 fő, Kontroll cs.:N=13 fő). Bemeneti és kimeneti méréseinkhez kognitív és motoros tesztet használtunk. A kísérleti csoportnál 6 héten keresztül heti 1 alkalommal alkalmaztuk a táncos intervenciót, míg a kontroll csoport abban az időszakban testnevelés órákon vett részt. Az adatokat IBM SPSS Statistics 23 szoftverrel dolgoztuk fel, a kiértékeléshez nem paraméteres statisztikai próbát használtunk. A kognitív teszt eredménye a kísérleti és kontroll csoport esetében szignifikáns különbséget mutatott ($p < 0,05$) pozitív fejlődési irányba helyesírás, főfogalom és alakrajzolás területén, míg a motoros teszt szignifikáns különbséget nem mutatott, de a bemeneti és kimeneti mérés adatait összevetve a kísérleti csoport önmagához viszonyítva jobb eredményt ért el a kontrollcsoporttal szemben. Az interjú rámutatott, hogy a diákok a vizsgált időszakban nyugodtabbak voltak, koncentráltabban tudtak az iskolában az órákon és egymásra is figyelni, társaikat a nehéz feladatoknál kisegíteni. A vizsgálatunk több területen erőteljesebb fejlődést mért az intervenció hatására, melyet megerősíthet egy nagyobb elemszámon kipróbált és hosszabb időtartamot felölelő újabb kutatás.

LUBINSZKI MÁRIA PhD egyetemi docens (Miskolci Egyetem BTK Tanárképző Intézet)

A Tanítsunk Magyarországot program pályaeorientációs fókusz

A Tanítsunk Magyarországot program felkészítő kurzusán kiemelt fókuszot kap a mentorált gyermekek pályaeorientációs támogatása. A feladatok, elakadások és küzdelmek pszichodinamikailag ugyanarról szólnak az életben, mint az iskolapadban. Mégis ez a kettő az iskolai hétköznapiakban és a diákok megélt élményvilágában néha fényévekre kerül egymástól. A pályaeorientáció a szocializációs folyamatban speciális funkcióval és keretekkel bír, amelyhez hiánypótlóan tud kapcsolódni a mentorok tevékenysége. A 7. és 8. osztályos diákok tanulmányainak, pályaválasztásának és jövőképeinek támogatása olyan ismeretanyagot és módszertani eszköztárat igényel, amely igazodik a hátrányos helyzetű gyermekek lehetőségeihez. Az oktatás és ezen belül az iskola világa rendkívül érzékeny és bonyolult rendszer. Működését, sikerét számtalan tényező befolyásolja. Általában igaz az iskolára, hogy rendkívüli kihívások szorításában működik: objektíven egyre nagyobb a távolság az iskola által közvetített tudás, tananyag, értékrend és a valós élet tananyaga között. Előadásomban azokat a lehetőségeket szeretném bemutatni, amit a mentorprogram tud nyújtani a gyermekek pályaeorientációs támogatásához.

LUDÁNYI LAJOS PhD kutatótanár (Gyöngyösi Berze Nagy János Gimnázium)

A tanulók természettudományos érettségét vizsgáló teszt magyar honosítása és a pilot tapasztalatai

Piaget szerint a gyermek gondolkodási fejlődése minőségileg eltérő periódusokra tagolódik, amelyekben a gondolkodás szintje egyre magasabb fokozatot ér el. A természettudományok oktatásában döntő jelentőségű, hogy a diák a piaget-i fejlődés végső szakaszában formális szinten legyen, mert csak ekkor képes kellő mélységében megérteni a nagyfokú absztrakciót igénylő tárgyak tananyagát. Korábbi mérések szerint például kémiából a legjobbak esetében is csak a középiskolás diákok ötödénél kerül sor a konkrét-formális átmenetre az iskolai éve alatt. A konkrét műveletek szakaszába tartozó diák számára nehéz megtanítani olyan fogalmakat, amelyek szemléletes, képi módon nem érzékeltethetők, elvontak. Ezeket számára „kézzelfogható” tartalommal kell megtölteni. Emiatt nehezen boldogul a törtekkel, a mértékegység átváltásokkal, kémiai egyenletekkel. Problémamegoldó képességei a konkrét hétköznapi tapasztalatain alapulnak. Előszóval alakít ki és használ algoritmusokat egy probléma megoldására anélkül, hogy tisztában lenne a probléma lényegével. Ugyanakkor egy, a formális szakaszban lévő diák képes a tudományos gondolkodás logikáját követve előrejelzéseket, hipotéziseket megfogalmazni a világról, hogy választ kapjon kérdéseire. Az ilyen diák megoldás keresését a szisztematikusság, a megtervezettség jellemzi, nem pedig a „próba-hiba” módszer. Hogy egy tanuló a természettudományos kognitív fejlődés milyen szakaszában van, arra 1978-ban készült el az első ilyen mérőeszköz, a „Lawson's Classroom Test of Formal Reasoning” (LCTSR). A teszt napjainkban is használatos a kognitív érettségre fókuszáló vizsgálatokban. A teszt feleletválasztós, hat, érettséget eldöntő kérdéscsoportra fókuszál: tömeg- és térfogat-megmaradás, arányossági gondolkodás, változók kontrollja, valószínűségi gondolkodás, korrelatív gondolkodás, hipotetiko-deduktív gondolkodás. Mára bizonyos itemjei idejétmúltak, kérdésfeltevése, problémafelvetése a ma diákja számára idegenül hat, változtatásra szorul. A teszt magyarországi adaptációjára felhasználtam a nemzetközi szakirodalomban megjelent frissítések ötleteit, illetve saját szakmai munkám bizonyos elemeit. Az itemek cseréjén túl a tesztet kibővítettem a diákok saját kognitív fejlődéséről számot adó teszttel. A mérés egy vidéki gimnázium 8-12. évfolyamos tanulóinak bevonásával zajlott, ennek eredményei kerülnek bemutatásra az előadás során.

MAGÓCS ÉVA ex-intézményvezető (Budapest II. Kerületi II. Rákóczi Ferenc Gimnázium)

Tanulási eredmények alkalmazása a köznevelésben

Az Európai Képesítési Keretrendszerhez igazodva Magyarországon is elkészült a Képesítési Keretrendszer (MKKR), ami fontos információt ad arról, hogy az egyes képesítések megszerzésével milyen tudást, milyen képességeket szerezhetünk. Elengedhetetlen a külföldi munkavállaláshoz és a diplomák összemérhetőségéhez,

leegyszerűsítheti és hatékonyabbá teheti további képesítések megszerzését az élethosszig tartó tanulásban.

Az elfogadott szintleírásokat a 1229/2012. (VII.6.) Korm. határozat tartalmazza, és az oktatásunk alrendszerait (köznevelés, szakképzés, felsőoktatás, felnőttképzés) meghatározó jogszabályok igazodnak hozzá. A köznevelés az Magyar Képesítési Keretrendszer 4. szintjén, az érettségi vizsgával fejeződik be, lényeges azonban, hogy a garantált kimenethez a folyamatot is szabályozni kell. Ennek megvannak az elemei a pedagógusok képesítési követelményeitől, a diákok kompetenciamérésén át a kétszintű érettségi vizsgáig. Mégis úgy látjuk, hogy vannak nagyon keresett köznevelési intézmények és kevésbé sikeresek. Van, ahová szívesen járnak a diákok és van, ahol csak túlélnek a köznevelés 12 évét. Minden pedagógus motivált tanítványokra vágyik, akik nap, mint nap mosolyogva érkeznek és fáradtan, de elégedetten távoznak.

A diákok motivációjának egyik lehetséges eszköze a Magyar Képesítési Keretrendszerben is megtalálható tanulási eredményekre történő fókuszálás.

Hogyan alkalmazhatjuk ezt a folyamatban?

Mi is az a „tanulási eredmény” és hogyan jelenik meg az iskolák minden napjaiban?

A szakképzésben tanítók számára ez egy mindennapi fogalom, a köznevelésben kicsit elhanyagolt, ezért erre szeretném a hallgatóság figyelmét felhívni, hiszen a NAT2020-nak megfelelő kerettantervek már ebben a szellemben készültek.

Érdemes tehát elgondolkodni azon, hogyan használhatjuk a tanítási folyamatban és milyen hatásokat várhatunk a tudatos alkalmazástól. A Budapest II. Kerületi II. Rákóczi Ferenc Gimnáziumban szereztünk a bevezetésben tapasztalatokat, ezt kívánom megosztani a résztvevőkkel a leírásomban vázolt együttgondolkodást követően.

MAGYAR ÁGNES PhD adjunktus (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Jászberényi Campus)

A folyamat alapú írást támogató eljárások alkalmazási lehetőségei 1-6. évfolyamon: fókuszban a „jelentés írása különböző források alapján” technika

Előadásomban a folyamat alapú írástanítás alkalmazhatóságának, megvalósíthatóságának problémakörét vizsgálom az általános iskola 1-6. évfolyamának tanítási gyakorlatában. A folyamat alapú írást támogató RWCT (Reading and Writing for Critical Thinking) eljárások közül a „jelentés írása különböző források alapján” technika integrációs lehetőségeinek bemutatására teszek kísérletet az 1-6. évfolyam vonatkozásában.

A „jelentés írása különböző források alapján” egy, a kreatív írást fejlesztő, valamint az önálló kutatási, ismeretszerző képességet, a források kezelését és feldolgozását fejlesztő technika. A tanulók a tanár által kijelölt vagy saját maguk által választott témában kérdéseket fogalmaznak meg, majd különböző források felhasználásával megválaszolják azokat. Kutatási eredményeiket előbb egy grafikai szervezőn (szemponttáblázatban) jelenítik meg, majd szöveges formában, szóban vagy írásban jelentést készítenek róluk. Az írásbeli szövegalkotás a kritikai gondolkodás kialakításának, fejlesztésének természetes terepe és kerete. Fejlődése és fejlesztése pozitívan hat a kommunikációs kompetenciák, a kognitív képességek és a magasabb rendű gondolkodási folyamatok fejlődésére. Bár a fogalmazástani tanítást az anyanyelvi nevelés integrációs középpontjának tartják, az írásbeli szövegalkotás tanítása ennél még komplexebben, tantárgyközi

feladatként is értelmezhető. A „jelentés írása különböző források alapján” technika például bármely más tantárgy keretei között is alkalmazható, nem csak anyanyelvi órákon. Ezt az állításomat szeretném gyakorlati példákkal igazolni előadásomban.

MÁRKUS ÉVA PhD habil. egyetemi docens (Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK, Budapest) – **DOROTHEE LEHR-BALLÓ** társszerző (Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK, Budapest) – **SVRAKA BERNADETT** társszerző (Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK, Budapest)

A német nemzetiségi nyelvű általános iskolai tanító- és tanárképzés jelen kihívásai Magyarországon

A német nemzetiségi általános iskolai tanító- és tanárképzés kihívásai kettősek. Egyrészt a világválság okozta digitális átállás sajátos kihívások elé állította a pedagógusokat és a diákokat egyaránt, ami markáns fordulatot jelentett, és hatással volt az oktatási folyamatokra. Ez különösen igaz a német nemzetiségi nyelv tanítására, melynek tartalma a maga teljes komplexitásában foglalkoztat bennünket: a nemzetiségi iskolákban nemcsak a német köznyelvet kell tanítani a gyerekeknek, hanem a régi, mára kihalófélben lévő nyelvjárásokat is meg kell ismertetni velük. Változtatásra van szükség, mert idővel már nem lehet nyelvjárási ismereteket tanítani a gyerekeknek. Másrészt a sikeres magyarországi felsőoktatás jövője valószínűleg egy olyan hibrid oktatási módszertan kidolgozásában rejlik, amely a tantermi oktatást hasznosan egészítheti ki meghatározott digitális elemekkel, vagy akár helyenként ki is válthatja annak érdekében, hogy több egyéni módon, önállóan elsajátítható tananyagot hozzon létre. A digitális eszközökkel támogatott korai idegennyelv-oktatás kutatási projekt (2021–2025, ELTE TÓK Idegen Nyelvi és Irodalmi Tanszék és MTA/Magyar Tudományos Akadémia) a digitális oktatásra való kényszerű átállás hatását vizsgálja a koronavírus járvány idején. Jelen tanulmányunkban a német nyelv oktatásával foglalkozunk.

MIKLÓS ÁGNES KATA PhD főiskolai tanár (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészeti és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Esztergom)

„A kisdedovónő jó tulajdonságai” – az esztergomi Értesítők óvodapedagógus-képe

Bár a magyar óvodáztatás és óvodapedagógus-képzés jogi szabályozása viszonylag későn, 1891-ben következett be az 1891/XV. „A kisdedovásról” törvénycikkely létrehozásával, a magyar óvoda- és óvodapedagógus-kép addigra már átesett egy radikális változáson: a kezdeti kisgyermekiskolákat felváltották a kisdedovók, az óvóképzés fókuszába pedig a korábbi, elsősorban oktatás-centrikus és főként férfiakat képző intézmények helyett a gondoskodás-központú kisdedovónő-képzés lépett.

Az 1891-es törvénycikk nem csak a magyar óvodáztatás szabályozását végezte el, hanem egyúttal a óvodának a társadalom formálásában betöltött szerepére irányuló nyílt és rejtett célokat is megfogalmazta. Ezeknek vizsgálata során nélkülözhetetlen a kor dokumentumainak, például az Esztergomi Értesítőknek a vizsgálata.

Az 1892-ben, tehát már az óvodáztatás jogi szabályozása után alapított Esztergomi Érseki Kisdedovónő-képző Intézet évente-kétévente megjelenő Értesítői nemcsak az intézmény

adott évek-éveinek bemutatását vállalták fel, kurrens óvodapedagógiai kérdéseket tárgyaló írásaik jó képet adnak arról, milyen koncepciók mentén alakult az óvodáztatás a törvény elfogadásának időszakában, és ez milyen következményekkel járt az óvóképzéssel kapcsolatos elvárásokra. A jelen tanulmány Számord Ignác 1895-ben megjelent írásában mutatja ki a kor jellemző kiseddévónő-képét, a jelen kiseddévónő-jelöltjeivel és a jövő kiseddévónőivel kapcsolatos elvárásokat.

MILANOVICH LÁSZLÓNÉ tanár (Győri Tánc- és Képzőművészeti Általános Iskola, Szakgimnázium és Kollégium)

Tanulmány a Cziráki Lajos komplex képzőművészeti megyei tanulmányi versenyről

A képzőművészeti vonalon teljesen egyedülálló értékeket felmutató verseny, a tanulmányi versenyek között is kurióznak számít. A 18 éve Győrhez köthető, megyei verseny főbb pedagógiai céljai között a két legfontosabb feladata: a tehetségígéreték felkarolása, és a tehetségfejlesztést kiemelten megvalósító kollégák és intézmények közötti kapcsolatrendszer fenntartása, bővítése.

A verseny történetének rövid bemutatásán kívül, részletes tájékoztatást ad a jelenlegi változásokról, amin keresztül megszólítja az általános iskolás és a középiskolás korosztályt is. A hagyományosan egy fordulós versenyt, a beküldött alkotásokat, témákban és technikai megközelítésben is elemző tanulmány beszámol az eddigi eredményekről és a kor kihívásaira is választ adó újabb változások bevezetéséről. Röviden ismerteti, hogy mitől komplex tanulmányi verseny és korosztályonkénti lebontásban értékeli a 18 év tapasztalatait. A népszerűséget vizsgálva a beadott munkák számát táblázati adatokkal alátámasztva, a változások okait kutatva elemzi a múltat, a jelent. A szűkebb és tágabb környezeti hatásokat is figyelembe véve röviden érinti a vizuális kultúra területén felbukkanó rajzversenyeket, azok negatívumait, a rajzszakos pedagógusok felelősségét. A téma kapcsán kitér a tantárgy struktúrájában, az új NAT által generált hatásokra, változásokra.

MOLDOVÁN SZILVIA egyetemi tanársegéd (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest), szakmai igazgató (Taléta Interkulturális Központ és Inkubátorház) – **MACZNÉ PLETZER ÁGNES** operatív igazgató (Taléta Interkulturális Központ és Inkubátorház)

Az interkulturális pedagógiai a szektorközi tapasztalatok tükrében – Teológiai, pszichológiai, szociológia kontextus a TalÉTa Interkulturális Központban

A kulturális identitás kérdésselvitése mindig viták tüzeben kerül előtérbe, iskolai közegben jelenleg sajnos legtöbbször a rasszizmus belső dinamikai mechanizmusainak tapasztalatain keresztül. A pedagógia válaszait ezzel kapcsolatban sokfelől érkező elvárások és kihívások alakítják. Az interkulturális térben nem csupán a kultúrákhoz tartozó identitásörzés, megőrzés kérdései, hanem a jelen esetben középpontba helyezett pedagógiai megközelítés identifikációja is kérdéssé, és vizsgálatunk tárgyává válik. Folyamatos kríziseket élünk meg, amelyekre az adott válaszok nemcsak a szubjektív térben, hanem a pedagógiai reflexiókban is identitásformáló tényezővé válnak. A

fejlesztési feladatok kihívásaihoz újabb fejlesztési struktúrák szükségesek, újabb identitások formálódnak a pedagógiai felületen.

Az előadás gyakorlatorientáltan próbálja bemutatni a TaLéTa Interkulturális Központ szektorközi együttműködését. A központ pedagógiai modelljének koncepcióját azok a reflexiós mechanizmusok konstruálták, amelyek az identitásra nemcsak egy társadalmi csoporthoz való tartozás kérdésfelvetéseiben, hanem egy pedagógiai megközelítés tudatos választásain keresztül is rátekinenek. A krízisekhez köthető megoldáskeresésben formálódó identitás reflexiója lehet teológiai, pszichológiai, és szociológiai. Ezek egybevetése pedig egy speciális, dialógusalapú, a másságot és az arra adott reakciókat is figyelembe vevő új szemléletet hoz létre. Az előadás ezt mutatja be.

MOLNÁR ÁGNES vezetőtanár (Nyíregyházi Egyetem Eötvös József Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium)

Énekóra – könnyebben, jobban

A mai, technika központú, az oktatást nem igazán segítő világban az ének-zene tantárgy fontossága egyre jobban háttérbe szorul. Az új tankönyvekben a dalokon kívül alig van feladat, és ahol van is, többségük hibás, értelmetlen, és egyáltalán nem segíti elő a gyerekek fejlődését, és a tanításukat tanuló hallgatókét sem. A hallgatók zenei felkészültsége is sok esetben nagyon hiányos, s a tárgyhoz való hozzáállásuk sem egyértelműen pozitív. Nincsenek rendszeres zenei gyakorláshoz szokva, így szokatlanul nagy terhet ró rájuk az előismeretek pótlása, s az eddig ismeretlen tanulási metódus. E problémák leküzdése nélkül nem lehet örömteli és sikeres sem a gyerekek, sem a hallgatók tanítása/felzárkóztatása. Ez a helyzet olyan módszertani fogások kitalálására kényszeríti, készíti a fiatalssággal foglalkozó vezető tanárokat, amelyekre korábban nem volt szükség. A gyerekekkel és a hallgatókkal is a játékos, tevékenykedtető, a gyakorlati alkalmazást bemutató játékokra, tevékenységekre (ritmuslapok, legó, ritmus-ország, város) van szükség, amik kedvéért hajlandóak tanulni. A hallgatók jó részének pedig az énekórák megtartásához is mankókat kell találnunk, mert nem énekelnek elég tisztán, pontatlan, fejletlen a ritmikai érzékük, s az énekórákhoz kapcsolható, igényes zenéket, a hangszereket nem ismerik (okostelefonos kottázó, metronóm, Spotify, zongora, furulya-alkalmazás, módszertankönyv). E közös munkát segítő ötleteimet szeretném előadásomban bemutatni.

NÁDASINÉ NIMMERFROH ILDIKÓ óvodavezető-helyettes, gyakorlatvezető mesterpedagógus (Esztergomi Szentgyörgymezei Óvoda)

Őszi népszokások és hagyományok éltetése az Esztergomi Szentgyörgymezei óvodában

Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja hangsúlyozza a hazaszeretetre nevelés és a népi kultúra beépítésének fontosságát. A paraszti kultúra értékeit sajnos már csak visszatanítani lehet, de nekünk pedagógusoknak úgy gondolom kötelességünk is a hagyományok újbóli felfedeztetése a ma gyermekeivel. Esztergom jelentős történelmi és építészeti hagyományokkal bír, e mellett eltöpreng azon írások és gyűjtések száma, amely a helyi hagyományokról szól. 2019-ben írt szakdolgozatom kutatása erre irányult. Szakirodalom és internetes adatbázisok segítségével sikerült az 1930-as évek szokásait

összegyűjteni, az 1950-es években ezekből fennmaradt szokásokat interjúk segítségével gyűjtöttem be a helyi lakosoktól. A gyűjteményt feldolgozva azóta is folyamatosan beépítem a helyi népi kultúra elemeit a szentgyörgyemezei óvodások mindennapjaiba. Tudásomat megosztom a kollégákkal mesterprogramom keretén belül. Ebben a tanulmányban az őszi időszak egy-egy szokását, jeles napját adom közre, kiegészítve beépítésének lehetőségeivel, módszertani kiegészítéssel. További kutatást igényel még a népköltészet és a népdalok felgyűjtése, amivel szeretnék hozzájárulni múltunk egy darabjának megőrzéséhez.

OLÁHNÉ DR. TÉGLÁSI ILONA egyetemi docens (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Informatikai Kar, Eger) – **KOVÁCS ZOLTÁN** PhD egyetemi docens, társszerző (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Eger)

Interdiszciplináris, eszközhasználatra épülő kurzus hatása a tanárszakos hallgatók motivációjára

Nemzetközi szinten egyre nagyobb hangsúly van a közoktatásban az interdiszciplináris megközelítéseken. Ezért fontosnak tartjuk, hogy a pedagógusképzésben is megjelenjen ez a tendencia. Előadásunkban egy nemzetközi együttműködésben fejlesztett, eszközhasználatra építő módszertani kurzus bemutatásával és vizsgálatával szeretnénk erre példát adni. Kutatásunkban a 2021/22-es akadémiai év során kialakított, és több partnerintézményben kipróbált kurzusok hatását vizsgáljuk a hallgatók motivációjára. A kurzusokon a pedagógusképzés különböző területein, az óvodapedagógus, gyógypedagógus, tanítóképzéstől a középiskolai tanárképzésig terjedő skálán tanulmányokat folytató hallgatók vettek részt. A kurzus céljainak, felépítésének, a hallgatók tevékenységeinek bemutatása után a motivációs kérdőívek visszajelzéseinek elemzését és az abból levonható következtetéseket szeretnénk bemutatni.

PALKÓNÉ DR. TABI KATALIN főiskolai docens (Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác)
Kamishibai a 21. századi készségfejlesztés szolgálatában

A mai pedagógiai szakirodalom és a szakmódszertanok egyik központi kérdése, hogy a gyermek milyen formákban tud aktívan részt venni a saját tanulási folyamatában, miként válhat egyre inkább formálójává és alakítójává saját tudásának. Ennek lehet egyik hatékony eszköze a történetmesélés, ahol a tanár képes lehetőséget teremteni a gyerekeknek a bevonódásra. A szövegértés fejlesztése az óvodában és az alsótagozaton az egyik legfontosabb pedagógiai kihívás, amelynek módszertana folyamatosan bővül. Az utóbbi években számos szakirodalom foglalkozik az irodalmi szöveg *multimodalitás*ával. A szöveg multimodális tulajdonságai nagyon jó lehetőséget adnak a különféle verbális, képi és auditív megjelenítésekre. De mit is jelent ez konkrétan a gyakorlat szintjén? Hogyan lehet kiaknázni módszertanilag a különféle megjelenítésekben rejlő lehetőségeket, és mit tanulhatnak ezekből a gyerekek? Milyen készségeket tudnak elsajátítani ezeken keresztül a szövegértésen kívül? A japán papírszínház, a *kamishibai* egy olyan ősi történetmesélési technika, amely ötvözi magában a vizuális, verbális és

auditív aspektusokat. Egy olyan interaktív közeget teremt, amelyben a nevelő és a gyerekek egyaránt aktívan részt vesznek a történetmesélésben. A különféle történetmesélési technikák, játékok és a kamishibaihoz kapcsolódó egyéb tevékenységek egy gazdag módszertani tárházat kínálnak, amelynek köszönhetően a gyermeknek olyan 21. századi készségei fejlődhetnek, mint az *együttműködés*, a *kritikai gondolkodás*, a *kommunikáció*, a *kreativitás*, a *tudásanyag* és a *személyiségfejlesztés*. Előadásomban azt szeretném bemutatni, miként segítheti elő a kamishibai alkalmazása ezeknek a készségeknek a fejlődését, példákat hozva az Apor Vilmos Katolikus Főiskola óvodapedagógus és tanító képzésében kipróbált jó gyakorlatokból és a 2021-ben és 2022-ben megrendezett *Kamishibai szakmai napok* tapasztalataiból.

PÁSZTOR ENIKŐ PhD egyetemi adjunktus (Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar Neveléstudományi és Pszichológiai Intézet)

A rituálék szerepe és jelentősége a 21. századi óvodákban

A tudományos világ figyelme egy ideje újra a rituálékra fókuszál. A világban tapasztalható óriási átláthatatlanság, a családok és egyéb közösségek széthullása az, ami többek között a rituálék újrafelfedezését eredményezte. Ugyancsak felerősítették ezek szerepét a mostani világkrízisek, mint a 2020-ban megjelent koronavírus vagy az orosz-ukrán háború. A nehéz időkben különösen a gyermekek számára fontosak a stabilitást, a biztonságot, a kapaszkodót jelentő közösségi rituálék, melyeket sokan sokféleképpen értelmeznek.

A rituálé nélkülözhetetlen a vallásban, a politikában, a gazdaságban, a tudományos életben, de a családban éppúgy, mint az óvodában vagy az iskolában. Az óvodákban a közösen átélt rituális események pozitív hatását ma már senki nem vitatja. A 21. században egyre népszerűbb az óvodai nevelésben a reformpedagógiai gyökerekkel rendelkező reggeli beszélgetőkör, amely tulajdonképpen egy rituálé. Számos lehetőséget teremt ez az óvodai nevelésben. Ennek segítségével a gyerekek megtanulnak tájékozódni az időben, miközben erősödik bennük az összetartozás érzése is. Az 1980-as évek közepétől a kötelező foglalkozások beszüntetésével eltűntek azok a rituálék, amikor a gyermekek fegyelmezetten ültek székeiken és hallgatták az óvónőjüket. Manapság azonban újra kezdenek visszaszivárogni az óvodák életébe ezek, és általában reggel, a gyerekek megérkezését követően vagy a tízórai után iktatják be a napirendbe. Óvodálátogatásaim során azt tapasztalom, hogy egyre több helyen érzik fontosnak az óvodapedagógusok a beszélgetőkörök mindennapos használatát. Előadásomban annak a kutatásomnak az eredményeit ismertetem, amelyben azt vizsgáltam, hogy a hazai óvodákban miért népszerű ez, a számos óvodai tevékenységet ötvözni tudó, pedagógiai módszer. Kutatásaim arra is kitértek, hogy vajon a beszélgetőkörök mellett léteznek-e még olyan óvodai rituálék, amelyben a gyermekek azt érezhetik, hogy jó az óvodában lenni. Anselm Grün bencés szerzetes idézi az Ünnepek és szokások, amelyek megszépítik életünket című könyvében Heiko Ernst gondolatait, miszerint a rituálékban „*egy időre megnyugszik a világ, és benne mi is*” (Grün 2008, p. 14). A rituálék segítségével otthonra találunk. Általuk helyreáll a rend és a biztonság, mintegy kompenzálva a hétköznapi rendtelenséget.

PÁSZTOR ÉVA középiskolai tanár (XX. Kerületi Nagy László Általános Iskola és Gimnázium)

A vitázás mint kompetenciafejlesztő eszköz a közoktatásban

Mire jó az iskola? Mindenkinek másra jó. Diákként számomra az iskola mindig az a hely volt, ami a tudás szentélye, ahova ha belépek csak figyelnem kell és a tanítási nap végén mindig valamivel több leszek. Tanulok valamit, és az interakciók által én is tanítok valamit. Az életem nagyobb részét azóta is iskolában töltöm, tanárként az arány eltolódott a tanítás irányába, de a tudásom mindig alakul. Minden nap. A diákok által is. Egy értelmes, motivált diák jól irányzott értelmes kérdése segít a tudásomat folyamatosan felfrissíteni, átgondolni, aktualizálni, használni. A, már kissé elcsépelet szókapcsolattal aposztrofált, a 21. századi tanár, valóban ki van téve a folyamatos kihívásnak. Egy tanári diploma megszerzése nem azt jelenti, hogy a tanár hátra dőlhet a karosszékeiben, és a feje köré font babérkoszorút néha leporolja. Tudásunk újra és újra felülíródik, bővül, elavul, átalakul. A mi diákjaink már sokkal bátrabbak, mint mi voltunk. Kérdezni fognak, vitába szállni, megkérdőjelezni, sarokba szorítani. Nekünk pedig állni kell a sarat. Érvelni. Határozottan, logikusan, átgondoltan, tisztelettel. És erre kell Őket is megtanítanunk.

PELCZER KATALIN PhD vezetőtanár (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest)– **SÁLYINÉ PÁSZTOR JUDIT** adjunktus (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest)

Hagyomány és modernség a magyar nyelv és irodalom tantervében (1938 – 2020)

A tantervkészítés céljainak, feladatainak, tartalmi szabályozásának kérdésében különböző korok különböző válaszokat adnak. A magyar nyelv és irodalom tantárgy esetében a tanterv soha nem nélkülözheti egy közösség értékrendjének tükrözését, nem mondhat le az erkölcsiségről, a nevelési célok megfogalmazásáról és több kulcskompetencia (anyanyelvi, digitális, szociális kompetenciák) illetve az esztétikai tudatosság és a hatékony, önálló tanulás fejlesztéséről. E komplexitás mellett/helyett lehetséges, hogy a tartalmi szabályozásban eltérő szemlélet érvényesül. A tanterv szigorúan meghatározhatja a tanítandó művek körét, vagy nagyobb teret adhat az iskolai helyi tantervek készítésének, a pedagógus szabad választásainak.

Általában az a vélemény, hogy a modernség fogalmához ez utóbbi szemlélet kötődik. A tantervírás történetét figyelve azonban inkább váltakozó tendencia, a kor kérdéseihöz való szoros kapcsolódás figyelhető meg.

Ezért választottunk négy kiemelt pontot a 20. és 21. századi tantervíró törekvésekből: az 1938-as, az 1978-as, a 2003-as, a 2012-es és a 2020-as évek magyar nyelv és irodalom tanterveit vetjük össze dolgozatunkban. Kiemelten az irodalmi tananyag tartalmi szabályozását állítjuk a középpontba, itt a hagyomány és a modernség kérdése másként vetődik fel, mint az anyanyelvi tudás meghatározásában. Ugyanis az irodalom esetében leginkább a műválasztások mennyisége és konkrét szabályozása lép előtérbe, míg a magyar nyelv oktatásában fontos szerepet kap, hogy mennyire fogadja be a tanterv a nyelvtudomány legújabb törekvéseit. Az idők folyamán azonban többször fölmerült az a

nézet is, hogy az irodalmi nevelés és az anyanyelvi kultúra egymástól elválaszthatatlan, ezért komplex tantárgyként kellene értelmezni őket.

A szemléletváltások bemutatásán túl az előadásban szeretnénk kitérni arra is, hogy melyik szemléletmóddal születő tanterv segíti jobban a pedagógus munkáját, hogyan biztosíthatjuk a közösségi emlékezet fenntartó erejének érvényesülését.

PERESZLÉNYI ANNA nyelvtanár, PhD doktorjelölt (Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Budapest)

Elsőéves anglisztika- és angoltanár-szakos hallgatók olvasási szokásai - Egy kérdőíves kutatás eredményei

Az internet megjelenésének és napjaink elengedhetetlen részévé válásának köszönhetően olvasási szokásaink jelentős mértékben átalakultak (Tóth, 2018). Egy 2017-es reprezentatív lakossági felmérés szerint a rendszeres könyvolvasók száma jelentős mértékben csökkent; a napi olvasási mennyiséget tekintve a felnőttek mindössze 23%-a tekinthető rendszeres könyvolvasónak beleértve a papíralapú és elektronikus könyveket olvasókat (Tóth, 2018).

Az olvasás viszont továbbra is az oktatás szerves részét képezi, a felsőoktatást tekintve különösen a bölcsészettudományi karokon. A bölcsészszakos hallgatók felé elvárás a rendszeres olvasás, a megfelelő olvasási készségek és stratégiák megléte, illetve használata. Azonban a reprezentatív kutatások adatait látva felmerül a kérdés, hogy vajon a bölcsészhallgatók olvasási szokásai is megváltoztak-e és amennyiben igen, milyen jellegű és mértékű változásokról van szó.

Az előadásom fókuszában egy olyan csoport áll, amely felé elvárás a rendszeres és magasszintű olvasás. A kérdőíven alapuló kutatásban az elsőéves anglisztika- és angoltanár-szakos hallgatók olvasási szokásait és olvasási motivációját vizsgáltam. Előadásomban bemutatom a kutatás fő eredményeit: az elsőéves hallgatók olvasási szokásait magyar és angol nyelven, motivációját, olvasási készségeit és stratégiáit a hallgatók szemszögéből.

A kutatási eredmények hozzájárulnak ahhoz, hogy képet alkothassunk az idegennyelv-szakos hallgatók magyar és idegen nyelven való olvasási szokásairól, motivációjáról és az általuk tapasztalt olvasási problémákról.

PESTI CSILLA PhD egyetemi adjunktus (Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Tanárképző Központ, Budapest)

Tanárképzési programok nemzetközi összehasonlító elemzése: Az oktatáspolitikától a gyakorlatig

A tanári tudásra irányuló kutatások továbbra is markáns szerepet játszanak a tanárok folyamatos szakmai fejlődését és tanulását célzó vizsgálatok tekintetében – a felsőoktatási/tanárképzési intézmények által nyújtott tanárképzési programok egyik fő feladata a szakmai tudás megalapozása, a tanári kompetenciák ismeret, készség és attitűd elemeinek fejlesztése. E gondolatok mentén kérdésként fogalmazódik meg, hogy a tanárképzésben érintett felsőoktatási intézmények mely tartalmakat definiálják relevánsként a pedagógus hivatásra való felkészítés során. Habár a szakirodalomban

fellelhetőek e kérdést vizsgáló tanulmányok, ezek döntően az angolszász vagy a skandináv országok kontextusában értelmezhetőek, a közép-kelet-európai régió kevésbé került a kutatások fókuszába.

A kutatás átfogó célja egyrészt megvizsgálni a közép-kelet-európai országok tanárképzési rendszereit, másrészt pedig feltárni, hogy a tanárképzési programokban milyen tartalmi fókuszok azonosíthatóak, illetve, hogy ezek hogyan támogatják a tanári kompetenciák fejlődését, milyen paradigma mentén értelmezik a tanári hivatást. A kutatás mikro-, makro- és mezo-szinten is nagyító alá helyezi a kérdéskört: tanárképzők körében végzett kérdőíves kutatással, szakértői interjúkkal, empirikus módszereken alapuló szisztematikus irodalomelemzéssel, összehasonlító dokumentumelemzéssel egyéni, intézményi és rendszer-szinten is készül adatfelvétel. Jelen előadás keretében e kutatás előzetes eredményeit szeretném szakmai tanácskozásra bocsátani, melynek fókuszában az összehasonlító dokumentumelemzés áll.

PUSKÁS KRISZTINA KATALIN egyéni vállalkozó

Kézjeles kommunikáció. A szem-kéz-száj koordináció fejlesztése.

A gyermekek tanításának legalapvetőbb feltétele a figyelem felkeltése, valamint annak minél hosszabb ideig való fenntartása. Amikor a tanár a szóban elhangzó tananyag egy részét előre meghatározott kézjelekkel kíséri (nem jelesítünk mindent, csak a leglényegesebb dolgokat), akkor várhatóan jobban fel tudja kelteni a gyerekek figyelmét, valamint újabb és újabb jelek alkalmazásával könnyebben fenn tudja azt tartani. Ennek az az oka, hogy a kézjelek használatakor nincs habituáció, mivel a mozgásra az ember ösztönszerűleg odafigyel.

Amikor találkozunk egy új információval, jellemzően úgy próbáljuk megjegyezni, hogy kötjük egy már ismert dologhoz. A kézjelek egy újabb csatornát is jelentenek az információ memorizálásához.

Az alábbi hatásokra lehet vélhetően számítani, ha egy pedagógus beépíti az óráiba a kézjelek használatát: nagyobb fokú megértést tesz lehetővé, fejleszti a finommotorikát, megkönnyíti a mindennapi kommunikációt, képi-fogalmi gondolkodást megsegíti, frusztrációt csökkenti, szorongást oldja, harmonikusabb szociális kapcsolatok tudnak kialakulni a gyermekek között, valamint a figyelem felkeltése és fenntartása várhatóan könnyebb lesz.

A kézjeles kommunikáció módszerének megalkotásakor elsődleges célom a szem-kéz-száj koordinációjának minél kifinomultabb fejlesztése volt, mivel az emberi test mozgásának agyra gyakorolt hatását alapul véve ezen testrészek megmozgatása gyakorolja a legmarkánsabb hatást az agyra. (1) Ennek megfelelően az adott szó kimondása közben képezzük a jelet, és ezzel párhuzamosan igyekszünk a kezünk mozgását szemünkkel is kíséreni. Nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy az alkalmazás során mindig ki kell mondani az adott szót, amit jelelünk. A kézjelek legfontosabb építőkövei a kézformák, a kiterjesztett kézforma rendszer elemeinek száma jelenleg 169 db. A kézjeles kommunikáció fontos része még a kézformatorna, mellyel rendkívül változatosan és célirányosan fejleszthető a finommotorika

A tapasztalat az, hogy a gyerekek rendkívüli módon érdeklődnek a kézjelek iránt, játékként tekintetnek rá. Ezzel az eszközzel a pedagógusnak könnyebb az ismeretátadás, a gyermeknek pedig a memorizálás, valamint élménydúsabbá tehető az együtt töltött idő.

RÁCZ MÁRK PhD kollégiumi nevelőtanár (Hallássérültek Budapesti Tanintézete)
A marxizmus-leninizmus oktatásának módszertani kérdései az 1950-es években

Előadásomban azt mutatom be, hogy az 1950-es években milyen módszertani problémákkal küszködtek a marxizmus-leninizmus oktatók Magyarországon. Köztudott, hogy a Rákosi-és Kádár-korszakban valamennyi főiskolai és egyetemi hallgató számára (levelező tagozaton is) kötelező volt az ideológiai tárgyak hallgatása. Tekintettel arra, hogy hazánkban sem volt semmiféle előzménye a marxizmus oktatásának, ezért – különösen az 50-es években – nem nyúlt(ak) vissza komoly múltra ez(ek) a tantárgy(ak). Ebből is következett, hogy sok esetben váltak nevetségessé egy-egy jobban felkészült hallgató előtt a fiatal oktatók egy része, akik sok esetben 2-3 tananyaggal jártak csak előrébb a tananyagban. A tudományosság látszatát keltve, de sok esetben üres politikai frázisokkal és lózungokkal pótolták azokat a szakmai hiányosságokat, amelyek erősen jellemezték ezt az oktatói gárdát. Ugyanakkor a technika fejlődésének is köszönhetően szükségszerűen is beállt valamifajta fejlődés a tanórák színvonalát illetően. A 60-as évektől jelent meg a film, mint segédeszköz az egyetemeken is, melynek segítségével mutatták be a fiataloknak az akkori politikai rendszer eredményeit. Három tanéven keresztül folyt az ideológiai oktatás a felsőoktatásban (első évben marxista filozófiát, másodéven politikai gazdaságtant, harmadéven tudományos szocializmus hallgattak.) A negyedéven ideológiai témával rendelkező speciálkollégiumok közül választhattak a hallgatók. Minden nagyelőadás egy évfolyamnak szólt, melyhez kapcsolódtak a kis létszámmal bíró szemináriumok. Itt vitatták meg az évfolyam-előadáson elhangzottakat. Nagy szerepe volt az oktató személyiségének, különösen egy ilyen kényes témákat boncolgató terepen, ahol a bizalomnak is nagy jelentősége volt.

Összefoglalva, megállapítottam az eddigi kutatásom alapján, hogy nem tartozott a legsikeresebb tantárgyak közé a marxizmus-leninizmus. Ennek oka sokrétű (ezekre ki is térek előadásomban is), egy azonban biztos: mindenki érezte, hogy rendelkezett egy nem természetes aurával ez az oktatási egység. A politikai elvárások miatt is nagy elánnal vágtak bele a sok esetben fiatal oktatók a munkába. Próbálkoztak olyan tudományos munkát letenni az asztalra, amely megállta volna a helyét egy irodalmárral vagy történésszel szemben is, azonban az erőfeszítések nem hozták meg a várt eredményt.

RÉVÉSZ-KISZELA KINGA PhD adjunktus (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Pedagógiai Kar, Gyógypedagógiai Intézet, Eger)

ADHD tüneteket mutató, tanköteles korú gyermekek mozgásállapotának és iskolai alapkészségeinek vizsgálata

Az ADHD-val gyakran együtt járó motoros nehézségek/zavarok már ismertek az ezzel foglalkozó szakemberek körében, mint ahogyan az is, hogy ez a pszichés fejlődési zavar gyakran jár együtt a tanulási teljesítmények gyengeségével is. Az ADHD diagnózis

felállításához azonban komplex vizsgálatra és multidiszciplináris teamre van szükség az iskoláskor környékén, holott a zavar tünetei már a korábbi életévekben is tetten érhetőek. Kutatásunkban tipikusan fejlődő, tanköteles korú gyermekek mozgását és elemi alapkészségeit mértük fel, valamint ADHD kérdőívet töltöttünk ki a szülőkkel és az óvodapedagógusokkal azért, hogy ki tudjuk szűrni a mintából az ADHD tüneteket mutató gyermekeket. Célunk pedig az volt ezzel, hogy eredményeiket további szempontok szerint összehasonlítsuk a mintában szereplő alanyok eredményeivel.

Jelen tanulmányunkban a témában felmerülő hipotéziseink igazolását mutatjuk meg, amelyek alapján elmondható, hogy az ADHD egy összetett problémakör, a motoros képességstruktúra és az iskolai alapkészségek szempontjából is érdekes adalékokat hordoz a neveléstudomány számára és kutatásunk tanulságai szerint a nagymozgások vizsgálatán túl a csecsemőkori reflexek megtartottságára is érdemes hangsúlyt fektetni.

RUDI ANDREA szakmai innovációs igazgatóhelyettes, mesterpedagógus (Kőrösi Csoma Sándor Két Tanítási Nyelvű Baptista Gimnázium, Budapest)

Egy budai két tanítási nyelvű gimnázium vizsgálata az innováció tükrében

A tanulmány témáját saját intézményemben, a Kőrösi Csoma Sándor Két Tanítási Nyelvű Baptista Gimnáziumban betöltött igazgatóhelyettesi szerepköröm motiválta, ahol tevékenységem hagyományosan a szakmai munka irányításán túl, egy új területre, az innováció előmozdítására terjed ki. A tanulmányban egy vezetői interjú és teljes dolgozói körben végzett kérdőíves felméréssel azt vizsgálom, hogy mennyire érezzük intézményünket innovatívnak, mi motiválja az innovációt, mennyire kapnak lehetőséget az egyéni fejlesztések, milyen azok beépülési aránya, illetve hogyan hatnak ezek a kezdeményezések az iskola eredményességére. A tanulmány az innováció fogalomköréből indul el, elkülönítve a reform jelentésétől. A fogalom a gazdasági életben régóta ismert, az oktatásban azonban csak az utóbbi két évtizedben terjedt el és pontosan meghatározott sikerkritériumai vannak. A 80-as évek elejétől Magyarországon is megjelenik az innováció szükségessége az oktatásban. A pedagógiai gyakorlatban a szemléletváltásra helyezve a hangsúlyt, amely egyrészt elősegíti a kompetenciák fejlesztését, másrészt szorgalmazza az IKT-eszközök tanítási-tanulási folyamatokban való alkalmazását. Miért is kell mérnünk az innovációt az iskolában? Az iskolák többsége gyakran tapasztalja, hogy a diákok megtartása vagy éppen az iskola bezárásának elkerülése, a megújulás képességétől is függ. Az intézményeken belüli innováció tartalmi és módszertani területre vonatkozik, ahol a tartalom, a kínálatbővítést érinti, míg a módszertani fejlesztés a különböző metodikai eljárások alkalmazását jelenti. Ma már több vállalat segíti, támogatja az innovatív oktatási gyakorlatokat, díjazza a diákok eredményeit, ösztönzi és elősegíti az informális tanulást, amelyet lehetőség szerint igénybe is veszünk. Az általam végzett felmérés eredményeit szeretném bemutatni és az intézményünkön belül elérni, hogy az innovációs szemlélet minél szélesebb körben megszilárduljon, az ezzel kapcsolatos tevékenységek értékévé váljanak.

SZABADI EDIT intézményvezető mesterpedagógus (Csillagkert Református Óvoda, Balatonfüred)

Óvodafejlesztés a református köznevelési rendszerben

A református köznevelési rendszer széles skálán mozog, régmúltra tekint vissza. A híres református kollégiumoktól egészen az elmúlt esztendőkből átadott református óvodáig, amelyek fenntartásra átkerültek a református egyházhoz.

A református köznevelési hálózat az ország egész közigazgatási területére kiterjed, és társadalmi rétegződését tekintve is eltérő képet mutat. Nem lehet egyértelműen kijelenteni azt, hogy az egyházi intézmények csak ún. elit családokból kikerülő gyermekeket nevelnek. Többségében jó családi háttérrel rendelkező gyermekek érkeznek az intézményekbe, de főleg az óvodák tekintetében figyelhetjük meg azt a tendenciát, amely a közelmúltban indult el, hogy többségében roma gyermekeket nevelő intézmények kerültek át a református egyházközségek fenntartásába. „A gyermek és adottságai Isten ajándéka. A nevelés alapvető színtere a család. A keresztelekor tett szülői és gyülekezeti fogadalom megvalósulásának egyik lehetséges helyszíne a református köznevelési intézmény, amely a gyermeket Krisztusban testvérnek fogadja el.” (MRE Köznevelési törvény, Preambulum: 2. o.)

A református óvodafejlesztési program egy széleskörű református köznevelési fejlesztésbe ágyazódik, melynek céljai a következőképpen foglalhatók össze: A közös missziói szerepvállalás generálja azt, hogy az intézmények különböző adottságok között működnek ugyan, de fokozatosan, azonos arculatot, és pedagógiai gyakorlatot adaptáljanak, amely egyre eredményesebben működő köznevelési hálózat alkotóelemeként, tudásmegosztással növelik produktivitásukat. A témaválasztás aktualitását az adja, hogy évtizedek óta fenntartói felkérések alapján intézmények elindításában veszek részt folyamatosan, 22 óvoda létrehozását koordináltam, a református egyházon belül. Az óvodafejlesztés feladatainak ellátása tehát, régmúltra tekint vissza, és végig kísérte az egész életpályámat, amelynek során olyan szakmai tapasztalatra tehettem szert, amely hozzásegített ahhoz, hogy a Református Egyház Zsinatának megbízásából, akkor még egyetlen óvodai szakemberként, a Református Oktatási Stratégia megalkotásában közreműködjek az Intézményfejlesztési munkacsoport tagjaként. Jelenleg is szakmai szakértőként tevékenykedem új református óvodák megvalósításában.

SZABÓ L. DÁVID PaedDr. doktorandusz (Selye János Egyetem, Történelemdidaktikai Doktori Iskola, Komárno)

Történelemtanítás tanulói szemmel, avagy hogyan vélekednek az általános iskolások a történelem tanításáról

A kutatás célja, hogy megvizsgálja napjaink általános iskolás történelemóráit tanulói szemszögből. Az interjú módszerével folytatott kutatás kitér az általános iskolás tanulók érzéseire és visszajelzéseire, valamint a tanítási órákon használt munkamódszerekre, továbbá a tanítási órákat támogató segédeszközök használatára is. Megállapítottuk, hogy napjaink általános iskolás történelemóráin még mindig a frontális munkamódszer dominál, valamint, hogy a csak a frontális munkamódszerrel találkozó tanulók (9 fő) közül

8 tanuló negatív érzelmekkel gondol a történelemóráira, továbbá, hogy a 20 fős mintánkban az érzelmi megítélést illetően a történelem tantárgy a fiúk megítélése szerint kedvezőbb, mint a lányok megítélése szerint.

SZABÓ ORSOLYA EDIT magyar-média dráma tanár (Alsóerdősori Bárdos Lajos Általános Iskola és Gimnázium, Budapest), Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola másod éves doktorandusza, Eger)

Az anyanyelvi és digitális kompetenciafejlesztése alternatív verselemző módszer segítségével

Gyakorló magyar, média-, mozgókép és kommunikáció szakos tanárként rendkívül izgalmasnak találom ezen diszciplínák kapcsolódási lehetőségeit. Egyetemi tanulmányaim kezdetétől kutatom, hogy hogyan is érdemes a médiát a különböző tantárgyi keretekbe integrálni. Előadásomban az alapfokú képzés második szakaszában, tehát az 5-8. évfolyamon történő anyanyelvi és digitális kompetenciafejlesztés témakörét igyekszem körbejárni. A legmeghatározóbb szövegértési és digitális eszközökkel kapcsolatos kutatási eredményeket mutatom be, majd értékelésükön keresztül vizsgálom meg a magyar nyelv és irodalom tantárgy egyik alapvető célját: az élményközpontú szövegértés-szövegalkotás kompetenciafejlesztést. Végezetül kitérek a magyar nyelv, kommunikáció- és médiatudomány közoktatásban megjelenő legaktuálisabb problémáira, úgymint: olvasmányélmény tudássá való átkonvertálása, okostelefonok és tabletek iskolai használatának tisztázatlansága, online oktatás, valamint az újfajta információfeldolgozási stratégiák megjelenése.

A megváltozott kommunikációs struktúra és az újmédia eszközei hatással vannak a tanulási folyamatokra és módszerekre. A diákok médiatapasztalatainak tudatosítása, elméleti levezetése és a digitális kompetenciák folyamatos fejlesztése elengedhetetlen a 21. század iskola világában.

Legfőbb célom a szövegértés, mint kulcskompetencia fejlesztési lehetőségeinek kibővítése, a digitális és hagyományos módszerek ötvözésével. Ennek okán saját verselemző módszert dolgoztam ki, összekötve a diákok anyanyelvi kompetenciafejlesztését az IKT eszközök rendszerszerű használatával.

Jelenleg doktoranduszként, a hipertextuális narratívák, versvideók kapcsolódási és közoktatásba való beemelésének lehetőségeit kutatom.

SZÁLLASY NOÉMI PhD egyetemi adjunktus (Babes-Bolyai Tudományegyetem Pszichológia és Neveléstudományi Kar, Kolozsvár) – **ERŐS NÁNDOR** társszerző (Babes-Bolyai Tudományegyetem, Biológia és Geológia Kar, Kolozsvár)

A szex vajon mi? - erdélyi magyar pedagógusok nézetei a gyermekek szexuális fejlődésével és nevelésével kapcsolatosan

Hazánkban a szexualitás témaköre még ma is tabunak számít, az iskolai szexuális felvilágosítás is csak 1-2 órára korlátozódik 13-14 éves korban. Kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy milyen ismeretekkel, nézetekkel és attitűddel rendelkeznek az erdélyi magyar pedagógusok a gyermekek szexuális fejlődésével, szexuális nevelésével kapcsolatosan.

A vizsgálat önkitöltéses, online kérdőíves felmérés formájában történt 2022 tavaszán (N=251). A kutatás során arra kerestük a választ, hogy az erdélyi magyar óvodapedagógusok, tanítók és tanárok milyen ismeretekkel rendelkeznek a gyermekek testi és lelki biztonságával, az ezt veszélyeztető tényezőkkel, a szexuális nevelés témaköreivel kapcsolatban, hogy a szülők hogyan reagálnak gyermekük szexualitására és mennyire nyitott az óvoda, iskola a szexuális nevelés bevezetésére.

Eredményeik szerint az óvónők, tanítók 58%-a nem ismeri a fehérenemű szabályt! Válaszadóink többsége (56%) úgy véli, hogy a szexualitás az egészséges élet velejárója és minél kisebb kortól érdemes vele foglalkozni a családban és az oktatási intézményben egyaránt. A megkérdezettek 35%-a szokott beszélni a fogamzásról, várandósságról, a baba fejlődéséről, szülésről vagy születésről, 45%-a szülők vagy gyerekek kérésére beszél a témáról, míg 19% nem szokott beszélni az érintett témáról és 1% úgy véli, hogy nem az ő dolga erről beszélni. A megkérdezett óvodapedagógusok és tanítók szerint a szülők idegenkednek a szexualitásról beszélni gyermekeikkel és igénylik az óvodai, iskolai szexuális nevelést.

A tanárok 25%-a szerint a szülők idegenkednek, tiltják és elítélik, büntetik a gyermekük szexuális viselkedését, míg 3% szerint a szülők nem fogadják el a gyermekük szexualitását.

Amennyiben Romániában indulna szexuálpedagógiai képzés, a válaszadóink háromnegyede venne részt szívesen és hét kategóriában összesen 27 témakört javasoltak, amelyet szükséges lenne érinteni a képzés során.

Az eredmények felhívták a figyelmet reprodukciós élet oktatási és nevelési hiányosságaira, amelynek javítása összetett feladat, megoldásához szükség van az oktatási rendszer szemléletváltására, a tudományos bizonyítékokon alapuló irányelvek elfogadására, követésére. A szülőknek, oktatóknak és nevelőknek tisztában kell lenniük a gyermek önmagáról alkotott képével és a jövőbeli, a társadalomban képviselt szerepének alakulására gyakorolt hatásával. Elengedhetetlenül fontos a szexuális nevelés beépítése az oktatási folyamatba, kisgyermekkortól kezdve a fiatal felnőttkorig.

szENTPÉTERYné BALOGH MARIANNE szakmódszertani oktató tanár (angol) (Apor Vilmos Katolikus Főiskola, Vác)

Közmondások – új megközelítésben

Közmondásokkal az oktatás minden szintjén találkozhatunk, pedagógiai alkalmazásuk, feldolgozásuk számtalan lehetőséget rejt. A népi próza e rövid alkotásait már az ókorban is lejegyezték, és körük napjainkban is folyamatosan bővül, változik. A közmondások ismerete az egy nyelvet beszélők közös kulturális kódjának része. Etikai tartalmuk révén a közmondások segíthetnek a diákoknak a helytállásban, a hétköznapi vagy éppen rendkívüli nehézségek leküzdésében. Hasznos, ha az idegennyelv-tanulás során is találkozunk diákjaink közmondásokkal, amelyek elsajátítását élményszerűvé teszi, megkönnyíti a bennük rejlő képesség, ritmika vagy rím, a két- vagy háromosztatú szerkezet. A különböző nyelvek közmondásainak összevetése interkulturális tapasztalattal gazdagít. Az Apor Vilmos Katolikus Főiskolán szervezett angol nyelvű nemzetközi héten a közmondásokat kooperatív tanulási formában, a gardneri többszörös intelligencia elmélet segítségével dolgozták fel a különböző partnerországok pedagógusképzéseiben

részt vevő hallgatók. A műhelyfoglalkozás nagyfokú szabadságot biztosított a diákoknak, és tágas teret nyitott a kreativitásnak. Az egyes intelligenciaterületekhez felkínált feladatok lehetővé tették a számukra legmegfelelőbb feldolgozási mód megválasztását. A kooperatív munkaforma alkalmas terepet biztosított az egyenlő részvételre, a nemzetközi kapcsolatépítésre, és az interkulturális kompetencia fejlesztésére. A műhelyfoglalkozás legfőbb célja egy olyan szemlélet továbbadása volt, amely a leendő pedagógusok eszköztárát bővíti.

SZÉPLAKI ILDIKÓ tanársegéd (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Sporttudományi Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola, Eger)

Az általános testnevelés szerepe az életminőség és egészségmagatartás területén

Az egyetemi lét fontos eleme a tanulás, szórakozás és sport. A nem sportszakos hallgatók számára az általános testnevelés rendszere adhat lehetőséget a különböző sportágak kipróbálására, tapasztalatszerzésre és többirányú fejlődésre is. Cél: Jelen tanulmány célja felmérni az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem általános testnevelés kurzuson résztvevő hallgatóinak egészségmagatartási szokásait, kiemelten a lelki-és mentális állapotát, illetve a fizikai aktivitáshoz való viszonyát. Módszer: A keresztmetszeti vizsgálatban mintegy 400 nappali tagozatos nem sportszakos hallgató vett részt. A kérdőív a következő standardizált kérdőíveket is magába foglalta: a Jól-léti rövidített kérdőívet (World Health Organization Quality of Life-WHOQOL-5), az Élettel való Elégedettség skála magyar változatát (Hungarian version of the Satisfaction with Life Scale – SWLS-H), az Életcél kérdőív magyar változatát (Purpose in Life Test – PIL), az Észlelt stressz kérdőívet (Perceived Stress Scale – PSS4) és továbbá tartalmaz mozgással, táplálkozással kapcsolatos kérdéseket. Eredmény: Az alacsonyabb önértékeléssel bíró hallgatók kevesebbet mozognak és inkább rabjai valamilyen káros szenvedélynek, mint társaik. Azon hallgatók, akik egészségesnek tartják magukat jellemzően jobban odafigyelnek az egészségük megőrzésére. További eredményként elmondható, hogy azon hallgatók, akik korábban sportoltak, jobb mentális állapotban vannak és alacsonyabb a stressz szintjük. Következtetések: Érdemes a hallgatók egészségmagatartási szokásait megerősíteni még az egyetemi évek alatt, mivel a mintában részt vevő hallgatók mintegy 70%-a él mozgásszegény, és 60%-uk folytat ülő életmódot. Az egészségmagatartás és az életvitel hatásrendszere ebben az élethelyzetben és életkorban még nem egyértelmű a fiatalok életminőség, életcél, mentális- és lelki állapotukra vonatkozóan. Azonban a képzés során a következetes iránymutatás, az általános testnevelés és a különböző programok segíthetnek az optimális egészségmagatartási szokásrendszer kiépítésében és fenntartásában.

SZŐKE-MILINTE ENIKŐ PhD egyetemi docens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Budapest)

Anyanyelvi és kognitív fejlődés kisgyermekkorban

A kisgyermekkorban anyanyelvi nevelés jelentősége a gyermek kognitív fejlődésének megalapozásában kulcsfontosságú, hiszen a stabil nyelvfejlődés és nyelvhasználat teszi

lehetővé a fogalomalkotást, az értelmi műveletvégzést és az értelmi fejlődést. A koragyermekkorai anyanyelvi nevelés határozza meg a kisgyermek kognitív profiljának alakulását, információs érdeklődésének irányát és tartalmát. Ezekre az alapokra építkezik az olvasás- és írástanulás, a számolás és a többi komplex tanulási stratégia melyekkel az iskolai tanulás eredményes lehet. A tanulmány a koragyermekkorai anyanyelvi nevelés kognitív folyamatainak bemutatására vállalkozik azzal a céllal, hogy támogassa a koragyermekkorai fejlesztésben tevékenykedő nevelők, valamint az óvodapedagógusok anyanyelvfejlesztő tevékenységét. Ahhoz, hogy a nyelvelsajátítás és az anyanyelvi nevelés szakszerű támogatásának feladatát a kisgyermeknevelők és az óvodapedagógusok megfelelően el tudják látni, nemcsak gazdag szakmódszertani tudással, kreativitással kell rendelkezzenek, hanem tisztában kell legyenek a nyelv és a kognitív folyamatok fejlődésének természetével, szoros, egymást támogató kapcsolatrendszerével. Áttekintve a nyelv- és a kognitív fejlődés alapvető sajátosságait felismerhetjük, hogy ezen folyamatok és működések fejlődésének támogatása egyszersmind az emberi személyiség és az emberi minőség legsajátosabb összetevőinek megalapozását is jelenti.

SZTUDVA MÓNIKA tagóvoda vezető (Virágkoszorú Tagóvoda)

„HOMO NARRANS”. Szabad szövegalkotás, mesemondás az óvodában

Huizinga Homo Ludens fogalmának analógiájára használta elsőként Kurt Ranke német folklorista a Homo Narrans, a történetmondó, mesélő ember kifejezést (Ranke, 1967), ezzel arra utalva, hogy az ember természetes igénye, hogy életpasztalatait történetekbe foglalva mondja el. A világról való gondolkodás más formái mellett alapformájának tekinthető a narratív, elbeszélő mód. Vonzása abban áll, hogy érzelmeket mozgósító, egyedi, fordulatos módon jelenít meg történeteket az emberi élet dolgairól, megszólítva, bevonva a történet befogadóját. Egy esemény felidézésből akkor kerekedik történet, ha a szóbeli elbeszélő szöveg valamely narratív műfaj konvencióihoz igazodik. *„Valakiből úgy szakadnak ki a szavak, hogy azok zenélnek és színesek és áradnak: ez a vers. Más körülöleli a dolgokat, megfesti képzelete színeivel, átdobja a látott dolgok határain s játszik: ez a mese”* (Balázs 1923)

Az ezredforduló idején népszerűvé vált narratív pszichológia szerint a történetek már kicsi gyerekek számára is a társas élet szervező tényezői, a gyerekeket az emberi szándékok, az emberi cselekvések, az emberek világának megértéséhez vezetik, kulturális identitásuk a narratívák által formálódik. Kutatások kimutatták, hogy a történetmondás már az iskoláskor előtt fontos szerepet játszik a jelenségek, cselekedetek, értelmezésében, hatást gyakorol a későbbi iskolai eredményességre is.

Célestine Freinet pedagógiája szerint a gyermek önállóságának, szabad önkifejezésének teret kell adni, ami teljes összhangban áll a narratív pszichológia elméletével. A Freinet elvei szerint működő óvodában a szabad önkifejezés magába foglalja a mozgás, a vizuális alkotás mellett a szabad szövegalkotást, ami általában mesei történetszövéshöz vezet. A szabad mesélés és a szabad képalakítás is a gyermek szabad gondolkodásának fejlődését támogatja. Bemutatok néhány példát erre óvodai gyakorlatomból.

SZURDOKI ERZSÉBET PhD egyetemi adjunktus (Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK, Budapest) – **BAUER ZITA** társszerző (Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK, Budapest) – **B. DR. ZSOFFAY Klára** társszerző (Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK, Budapest) – **DANCS GÁBOR** társszerző, független kutató (Budapest) – **FÜLÖP VERONIKA** társszerző (Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK, Budapest) – **GYIMES BERNADETT** társszerző (ELTE Gyergyánffy István Gyakorló Általános Iskola, Budapest) – **JÓZSA ILDIKÓ MARIANNA** társszerző (ELTE Gyertyánffy István Gyakorló Általános Iskola, Budapest) – **KOÓSNÉ SINKÓ JUDIT** társszerző (Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK, Budapest) – **KULMAN KATALIN** (Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK, Budapest) – **LÁNG ANNAMÁRIA** társszerző (ELTE Gyertyánffy István Gyakorló Általános Iskola, Budapest) – **MESTERHÁZY FERENC** társszerző (ELTE Gyertyánffy István Gyakorló Általános Iskola, Budapest) – **VENYINGI BEÁTA** társszerző (Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK, Budapest) – **DR. VITÁLYOS GÁBOR ÁRON** társszerző (Eötvös Loránd Tudományegyetem TÓK, Budapest)

Az MTA-ELTE Környezetismeret Tanítása Kutatócsoport munkájának bemutatása

2020 szeptemberében módosított Nemzeti alaptanterv (NAT 2020) került bevezetésre. Számos változtatás mellett az általános iskolák első és második évfolyamán megszűnt az önálló Környezetismeret tantárgy, a korábbi tartalmakat más tárgyakba integráltan kell oktatni. A gyors megvalósítás nem adott lehetőséget az alapos felkészülésre, aminek hiánya mind a mai napig érezhető. Kutatócsoportunk, amely az ELTE TÓK oktatóiból és az ELTE Gyertyánffy István Gyakorló Általános Iskola pedagógusaiból jött létre, igyekszik legalább részben megoldásokat kínálni.

Kutatásaink fókuszában a más tantárgyakba integrált környezetismeret oktatás hatékonyságának felmérése áll. Kérdőívekkel mérjük a harmadik osztály elején és negyedik osztály végén a tanulók természettudományos ismereteit és a tantárggyal kapcsolatos attitűdjét, majd felmenő rendszerben összehasonlítjuk a NAT 2020 előtti és utáni évfolyamokat. Ehhez kapcsolódóan a pedagógusok tapasztalatait is felmérjük az integrált oktatással kapcsolatosan, szintén kérdőíves formában. A tudás és attitűd felmérést kiegészítjük a szülők által kitöltendő Fizikai aktivitással és Táplálkozással kapcsolatos kérdőívekkel is.

Fontos feladatunknak tekintjük, hogy jó megoldásokat javasoljunk az integrált oktatás gyakorlati megvalósításához. Ennek érdekében mind az első osztályos, mind a második osztályos anyagokhoz példa tematikus terveket készítünk. Az elkövetkezendő években a tanítóképző karok által használható oktatási anyagokat is összeállítunk.

Vizsgálataink részét képezi, hogy jó gyakorlatokat dolgozzunk ki az iskolakert és a komposztálás bevonására az integrált környezetismeret oktatásba. Ennek érdekében folyamatban van egy kis iskolakert kialakítása az ELTE Gyertyánffy István Gyakorló Általános Iskolában.

Munkánkat az MTA-ELTE Környezetismeret Tanítása Kutatócsoport keretein belül végezzük, a kutatócsoport működését az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatja.

TAKÁCS TAMARA PhD adjunktus (Nyíregyházi Egyetem, Alkalmazott Humántudományok Intézete)

A vallási és a társadalmi tőke, mint mobilitási csatorna, a roma tanulók körében

Kutatásunkban arra a kérdésre kerestük a választ, hogy melyek lehetnek azok a családon kívülről érkező tényezők, amelyek segítik a roma tanulók sikeres felzárkóztatását. Olyan személyeket kérdeztünk meg, akik kedvezőtlen szociokulturális családi háttérrel rendelkeznek. Aluliskolázott szülők gyermekei, akik anyagilag is nehéz helyzetben voltak, lakóhelyük hátrányos helyzetű településen van vagy volt, mégis valamilyen szempontból sikeresnek tartják magukat.

Jelen kutatás keretében 10 fővel készítettünk interjút, 2022 tavaszán. A megkérdezettek között hat nő és négy férfi szerepel, önmagukat roma nemzetiségűnek vallják. Kilencen Nyíregyháza, egy fő Debrecen környéki kistelepülésekről származik. Az tanulmányokkal kapcsolatban a következőképpen jellemezhető a minta: egy fő posztgraduális képzésben vesz részt. Négy fő szociális vonalon kapcsolódott be a felsőoktatásba, egyikük már végzett és a szakmájában helyezkedett el. Egy fő befejezte az óvodapedagógia szakot és óvodapedagógusként helyezkedett el. További egy fő tanító szakon tanul, jelenleg már dolgozik, mint szociális asszisztens. Egy fő hitoktatóként végzett és dolgozik, egy fő jelenleg görögkatolikus papnövendék. Egyetlenegy fő nyolc általános iskolai végzettséggel rendelkezik, erős késztetést érez a továbbtanulásra, férje nyomdokaiba szeretne lépni.

A társadalmi és a vallási tőke hatásait vizsgáljuk a megkérdezettek körében. Azt, hogy a fenti két magyarázó változó milyen hatást gyakorolt a továbbtanulásra? Melyek voltak azok a mozgatórugók, melyek továbbtanulásra ösztönözték az interjúalanyokat?

A fenti két tőke elérhető az alacsony szociokulturális családi háttérrel rendelkező egyének számára. A társas kapcsolatok egyszerre jelentenek támaszt és motivációt is. A romák pedig eredendően fogékonyak a vallásra, jellemző rájuk az Istenbe vetett hit, így könnyen kapcsolódnak az egyházi szervezetekhez, gyülekezetekhez. A megkérdezettek válaszaiból láthatjuk azt is, hogy kedvelik a szociális, nevelési és az egyházi vonalon lévő képzéseket. Négyen szociális, ketten hittudományi, hárman neveléssel kapcsolatos képzésben vettek részt. Az így létrejövő kisebbségi értelmiségi középréteg meghatározó szerepet tölthet be a roma nemzetiség felzárkóztatásában éppen ezért érdemes tanulmányozni a sajátosságait.

TÓTH JUDIT doktorandusz (Pécsi Tudományegyetem BTK Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola)

A középszintű történelemérettségi komplex tesztfeladatainak taxonómiai elemzése a forráshasználat tükrében

Korunk ismeretszerzési módjai megegyeznek a történésszéval. A mai adatokkal terhelt világban a forráskritika és a kritikai gondolkodás szerepe elengedhetetlen. Az OECD transzverzális kompetenciákként definiálja a fejlesztő képességeket, beleértve a problémamegoldást és a reflektív gondolkodást (OECD, 2019).

A 2000-es évek elején Európában több mint 20 ország tért át a standardizált vizsgarendszerekre, beleértve Magyarországot is. 2008-ban fogalmazódott meg először,

hogy a mind közép, mind emelt szintű történelemérettségi rövid választ igénylő feladatsorában szükség lenne egy „új típusú, összetett forráselemzést igénylő feladat[ra]” (F. Dárdai – Kaposi 2008). 2017-től az írásbeli vizsgarész egyszerű, rövid választ igénylő feladatsora kibővült egy-egy komplex forráselemző feladattal.

A vizsgát „kompetenciaalapú” és „forrásközpontú” jelzőkkel illetik, azonban egyik jelentéstartalmáról sem alakult ki tudományos konszenzus, mely részben magyarázhatja a vizsgarendszerben tapasztalható ellentmondásokat. Elismert kutatók a kompetenciát a képességhez hasonlítják, viszont annak komponenseit illetően sokrétűek az értelmezések. A forráselemzés olyan reflektív, produktív, interpretatív, stimuláló, készség-képességfejlesztő tevékenység, mely során a diákok megismerik a forráselemzés, a forrásismeret és a forráskritika metodológiáját. A NAT fejlesztési területei is a középiskolai történelemtanítás során a forráskritika és a forrástani ismertek kialakítását célozza.

Jelen kutatás a középszintű történelemérettségi komplex tesztfeladatainak (2017-2022) taxonómiaját mutatja be a források funkcionális meghatározásával. Hipotézisem alapján ezen feladatok nem igényelnek „komplex forráselemzést”, ismeretszerzés tekintetében alapvetően a szövegértésre irányulnak, és nem komplexebbek az egyszerű, rövid választ igénylő feladatrész többi feladatánál. Az eredmények alapján a feladatok változatos forrástípusokat vonultatnak fel, Kojanitz (2022) taxonómiája alapján az itemek 60%-a tudás alkalmazását, valamint közel 30%-ban szövegértést mér, mindezen itemeknek azonban csak 30%-a nyílt végű. Az eredmények az implikálják, hogy a középszintű komplex tesztfeladatok nem, vagy ritkán mérnek forráselemzést, továbbá taxonómiaiilag a többi feladattól nem mutatnak eltérést. A jövőbeli kutatások részeként cél ezen elemzést az összes vizsgafeladatokra kiterjeszteni.

TÓTH UGYONKA HELGA ÚNKP ösztöndíjas hallgató (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Eger)

A kémia tantárggyal kapcsolatos attitűdök vizsgálata a közoktatásban

Tantárgyi attitűdvizsgálatokat már a 70-es évek óta végeznek Magyarországon és jelentőségük azóta sem csökkent. Rohamosan fejlődő világunkkal, a felnövekvő generációk megváltozott igényeivel a közoktatás nehezen tud lépést tartani. A kémia és fizika tantárgyaknál évtizedek óta megfigyelhető töretlen népszerűtlenség komoly tantervi és módszertani hiányosságokra utal, és a megújulást sürgeti. Az előadás korábbi kutatásokra támaszkodva próbálja meg feltérképezni a tantárgyi attitűd kialakulására legnagyobb hatást gyakorló tényezőket, bemutatva a kémia tanítás történetének és jelenének néhány kulcsmomentumát. Felvázolja a Nemzeti alaptanterv kémia tantárgya vonatkozó jelentősebb változásait, valamint az utat, mely a szemléletváltásig és ezzel együtt a 20-30%-os tananyagcsökkentésig vezetett. Emellett betekintést ad a tanulók által végzett tanórai kísérletek több mint 200 éves magyarországi múltjába, és vizsgálja a felfedező, kísérletező kémiatanítás attitűdformáló hatásait is. A tanulók tárgyi attitűdje hatással lehet az adott tudományterületen elért tanulmányi eredményeikre és pályaválasztási szándékaikra. Ehhez kapcsolódóan az előadás vázolja az attitűd és pályaválasztás közötti kapcsolatot, és kitér a kémia és fizika területén kialakult tanárhiány problematikájára is.

TÓTH ZOLTÁN PhD habil. nyugalmazott egyetemi docens (Debreceni Egyetem Természettudományi Kar, Kémiai Intézet)

Definíció-elemzések szóasszociációs tudásszerkezet-vizsgálatok mintájára

A tudásszerkezet feltárására, változásának nyomon követésére számos módszer (fogalmi térképezés, Galois-gráf, tudástérelmélet, szóasszociációs teszt) áll rendelkezésünkre.

A szóasszociációs módszer alkalmas mind egyéni, mind csoportos tudásszerkezet-vizsgálatokra. A módszer lényege, hogy bizonyos témakör kulcsfogalmait, mint hívó szavakat alkalmazva, azt vizsgáljuk, hogy adott idő alatt a tanuló milyen más szavakra asszociál. Az egyes hívó szavak közötti kapcsolat erősségére a közös válaszcavakból tudunk következtetni. Egyszerűsége és a tesztfelvétel kis időigénye miatt a szóasszociációs módszert tanítási órán is lehet használni.

A szóasszociációnak a tudásszerkezet feltárására, változásainak vizsgálatára elsősorban a természettudományok területén került sor az 1980-as évektől. Hazánkban először 2009-ben számoltunk be ilyen jellegű vizsgálatokról.

A szóasszociációs vizsgálat gyakorlati alkalmazásához általánosságban öt-hat hívófogalomra van szükség. A tanulók az egyes fogalmakra meghatározott időn belül leírják azokat az asszociációkat, melyek az adott szóval kapcsolatban eszükbe jutnak. Ezután következik az összegyűjtött adatok elemzése, mely segítségével egyrészt meghatározható a Garskof–Houston-féle kapcsolati együttható, másrészt egyszerű gyakoriságszámítással feltérképezhetők az adott hívófogalmakra adott asszociációk.

Legújabb kutatásunk során tanulói definíciókat elemeztünk szóasszociációs tudásszerkezet-vizsgálat mintájára. A definíciót úgy fogtuk fel, mint a definiálandó fogalomra, mint hívó szóra adott válaszcavak összességét. Az egyes definiálandó fogalmak közötti kapcsolat erősségét a rájuk adott definícióban szereplő közös szavak száma és sorrendje alapján számolt kapcsolati együtthatóval jellemeztük.

A vizsgálatban hat- és nyolcosztályos gimnáziumok 7. és 9. évfolyamának tanulói vettek részt, közülük véletlenszerűen választottuk ki azt a 20-20 tanulót, akikre elvégeztük a tudásszerkezet-elemzést.

A definiálandó fogalmak („hívószavak”) a kémiai részecskékkel kapcsolatosak voltak: atom, molekula, ion, egyszerű ion, összetett ion, kation, anion, elemmolekula, vegyületmolekula.

Hetedik évfolyamon ezek a fogalmak 3 többé-kevésbé egymástól szigetelt csoportot alkotnak: (1) ion, kation, anion (nagyon erős kapcsolati együtthatókkal); (2) atom, molekula, elemmolekula, vegyületmolekula (viszonylag erős kapcsolati együtthatókkal); (3) egyszerű ion, összetett ion (nagyon gyenge kapcsolati együtthatóval).

Kilencedik évfolyamon megszűnik ennek a három csoportnak az elszigeteltsége, viszonylag erős kapcsolat alakul ki az (1) és (3) csoportok között, és viszonylag gyengébb kapcsolat az (1) és (2), valamint a (2) és (3) csoportok között.

A módszer kiterjeszthető tankönyvi definíciók elemzésére is.

TÖLGYESSY ZSUZSANNA PhD egyetemi docens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészeti és Társadalomtudományi Kar, Vitéz János Tanárképző Központ, Esztergom)
A játsszani-nem-tudás okai és feloldásának módjai

Korunk pedagógiájának egyik alapállítása, hogy az óvodáskorú kisgyermek legfontosabb tevékenysége a játék, sőt az esetleges tanulás is a játék során történik, és kisiskolások esetén is kulcsfontosságú az élményközpontú, játékos tanulás. A közös társas játék szabadon végzett aktív cselekedet, amely a teljes személyiségünkre hat. A l'art pour l'art, önmagáért való játék keretében nem lóg ki a fejlesztés „lólába”, a játék hevében mintegy észrevétlenül történik a személyiségfejlesztés.

Igen ám, de mind a szülők, mind a pedagógusok azt tapasztalják, hogy a gyerekek nem tudnak, sőt nem akarnak játszani. Vajon ők maguk is szívesen játszanak? Mi lehet a figyelem- és koncentrációhiány oka? Csak egyszerűen az elektromos média által uralt világunk?

Az előadás körbejárja, hogy ebből a helyzetből, ahol a játék vesztes helyzetből indul, milyen lehetőségek vannak a derűs, örömteli együttes játék eljutásához. Az utak, vargabetűk, zsákutcák, gyalogösvények megtalálását nem az elmélet segíti, hanem a cigánygyerekeknek fenntartott tanodában töltött gyakorlati tevékenység.

VARGA ESZTER középiskolai tanár (Szombathelyi Művészeti Szakgimnázium és Technikum)

A 3D technológia és a középiskolások

A 21. század egyik legnagyobb vívmánya a 3D nyomtatási technológia elterjedése. Ez a technológia rengeteg területen alkalmazható. Ehhez viszont szükségünk van olyan emberekre, akik tudják használni a 3D nyomtatókat és tervezőprogramokat. Napjainkban már anyagilag megengedhetőbb egy egyszerűbb 3D nyomtató. Előadásomban és publikációmban korábbi, mások által készített kérdőíves kutatást és egy saját felmérést egyesítve mutatom be, hogy mit gondolnak a magyar középiskolások a 3D technológiákról. Először a saját kérdőíves vizsgálatomat és eredményeit mutatom be és ezt követően hasonlítom össze az elmúlt évek hasonló tematikájú kutatásaival.

A téma relevanciáját az adja, hogy 2020-tól a közoktatásban az informatika tantárgyat felváltotta a digitális kultúra, aminek bár nagy részben egyezik a tartalma, de újdonságot jelent a 3D modellezés és a nyomtatás témaköre is. 2015-ben jelent meg Dobi Réka OTDK-dolgozat szintű kutatása, ami általánosan vizsgálta a 3D nyomtatás elterjedését a hazánkban. 2017-ben a FreeDee Akadémia által készített kérdőíves kutatást a pedagógusok 3D technológiai ismereteiről és alkalmazásairól. A saját felmérésem a két kutatást egyesíti kérdéseiben és témájában, de célcsoportja a középiskolai diákok.

A Dobi Réka által elemzett Gartner-skála szerint 5-10 év múlva érte volna el az ismeretségi csúcsát a társadalomban, és szerintem ez megtörtént. A kérdőívek alapján látszik, hogy az emberek nagyon is nyitottak az újításokra, még akkor is, ha vannak olyan személyek, akik inkább a megszokott eszközöket használják szívesebben. A fiatalok véleményei között is megtalálható ez a fajta kettőség, ami szerintem teljesen rendben van, hiszen rájuk jóval nagyobb nyomás nehezedik a világhálón keresztül. Kifejezetten örültem a fiatalok válaszai közül azoknak, amelyek nagyon tudatosak voltak a lehetséges

környezeti hatásokra. Továbbá látványos tapasztalat volt, hogy a korábbi felmérésekhez képest a felhasználási területek nagyjából megegyeztek népszerűségükben. Feltételezem, hogy ebben nagy szerepe van a médiának, mert nagyon népszerűek a 3D technológia gyártásával és egészségügyi felhasználásával kapcsolatos hírek.

VARGA KRISZTINA doktorandusz (Selye János Egyetem, Történelemdidaktikai Doktori Iskola, Komárno)

A felvidéki magyarság második világháborút követő kálváriája: A hontalanság évei témakör megjelenése a magyarországi történelemtankönyvekben

A hontalanság éveinek nevezzük – a felvidéki magyarság szempontjából – Csehszlovákia történetének 1945 és 1948 közötti időszakát, ugyanis a második világháborút követően felújult Csehszlovák Köztársaságban a nemzetiségi kisebbségekre számos megpróbáltatás, s megaláztatás várt. A német kisebbség nagy része – több mint 2 600 000-en – elűzésre és kitelepítésre került az állam területéről 1945-1946 folyamán. A magyar kisebbség állampolgárság nélkül, így a tanuláshoz, munkához, kulturális fejlődéshez, szociális juttatásokhoz stb. való jog nélkül, lényegében hontalanul élt a csehszlovák állam területén. Az állampolgárság elvesztése mellett csehországi munkaszolgálatra való deportálás, csehszlovák–magyar lakosságcsere, illetve a reszlovákizáció is sújtotta a magyar nyelvű lakosságot. Ezen évekről elsőként Janics Kálmán: *A hontalanság évei* című munkájában írt, amely 1979-ben jelent meg Münchenben. Janics használta elsőként ezt a kifejezést, valamint foglalkozott monográfiájában a háború utáni időkkel a szlovákiai magyarság kálváriáját érintően. Jelen tanulmányomban azt vizsgálom, hogy a fentebb röviden felvázolt időszak eseményei milyen formátumba, terjedelemben, s milyen forrásokkal kiegészítve jelennek meg a magyarországi történelemtankönyvekben. A kutatásom során mind az általános iskolások számára, mind a szakközépiskolák, s mind a gimnáziumok számára készült tankönyvet elemeztem, melyeket az elmúlt években használtak és jelenleg is használnak a közoktatásban. A szerzői szöveg mellett – a korszerű történelemtanításhoz és -tanuláshoz híven – figyelmet szenteltem a tankönyvek didaktikai apparátusa vizsgálatának is, elsősorban a tankönyvi források (szöveges, képi, statisztikai), illetve ezen forrásokhoz kapcsolódó kérdéseknek és feladatoknak, amelyek a tanulók önálló, aktív munkáját szolgálják.

VARGA-CSIKÁSZ CSENGE PhD hallgató (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Eger)

Fókuszpont – Egy pedagógiai témájú kutatási terv átalakulása

„Azt látjuk, amit látni akarunk, és ahogyan látni akarjuk.” – ez, a modern érzékelés kapcsán felvetett, Lengyel György egy 2011-es írásából származó gondolat pontosan tükrözi azokat a buktatókat, amiket kultúra pontos megfigyelésével kapcsolatban egy kutató általában igyekszik elkerülni. A vizuális objektivitás – vagy nevezzük inkább vizuális pontosságnak – elsajátítása jóval nagyobb kihívást jelenthet azoknak, akik szöveges képzésen nőttek fel, mintsem akik képi nevelésben is részt vettek – pedig a kultúra teljességében történő vizsgálata ezt is magába foglalja. Neveléstudományi, drámapedagógiai témájú doktori kutatásom ezen elvek mentén jutott el a kvalitatív

kutatásmódszertan egy olyan formájához, melyben a szöveg és a képi elemek egyaránt nagy jelentőséggel bírnak: ez pedig az interpretatív fotóinterjú. Jelen beszámoló során olyan kérdések is feltárára kerülhetnek, melyekre egy fotózás és egy félig strukturált interjú tervezési és gyakorlati szakaszában kereshetjük a válaszokat.

VENÁSCH ESZTER történelemtanár (Budapest IX. Kerületi Szent-Györgyi Albert Általános Iskola és Gimnázium)

Hogyan tanítjuk a Kádár-korszakot? – Egy tankönyvelemzés tanulságai

Kutatásunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy az oktatás központi szabályozó dokumentumaiban kijelölt célok megvalósulását mennyiben segítik a forgalomban lévő, központilag szabályozott tankönyvek. Ennek vizsgálata fontos tanulságokkal szolgálhat a tananyagkészítők számára is.

Vizsgálati módszerként a dokumentumelemzést választottuk. A 'csepp a tengerben' modell alapján egy tankönyvi témakör esetében – a Kádár-korszak a 12. évfolyamos tankönyvekben –, vizsgáltuk a kérdést. Az elemzés alapját egy olyan kérdéssor adta, mely a tankönyvek ismeretátadó funkcióját, a tanulási és az oktatási folyamatban betöltött szerepét egyaránt vizsgálta.

Az eredmények alapján megállapítottuk, hogy a központilag kijelölt célok maradéktalanul megjelennek a tankönyvekben, de azok megvalósítását már nem egyenlő mértékben támogatják. A vizsgálat elején megfogalmazott hipotéziseink helytállóan bizonyultak. Bebizonyosodott, hogy azoknak a céloknak a megvalósulásához nyújtanak nagyobb mértékű segítséget a tankönyvek, melyek az ismeretátadó funkcióhoz kötődnek. Minél jobban gyökerezik egy cél megvalósulása a módszertani kultúra szükséges megváltozásában, annál kevesebb konkrét segítséget nyújtanak a tankönyvek a gyakorlati kivitelezéshez.

Ennek a jelenségnek az esélyegyenlőségre nézve is káros hatása lehet, mert a szükségesnél nagyobb mértékben teszi függővé az oktatás minőségét az egyes pedagógus egyéni teljesítményétől vagy lehetőségeitől. Különösen érzékeny területe a történelemtanításnak az állampolgárságra és demokráciára, illetve a médiatudatosságra nevelés, mely területek elengedhetetlenek a diákok későbbi társadalmi és munkaerőpiaci érvényesüléséhez. Az ezekhez szükséges készségeknek, kompetenciáknak kifejlesztése, megerősítése nagyban függ a módszertani repertoár fejlettségétől.

VEREBÉLYI GABRIELLA PhD adjunktus (Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Pedagógiai, Humán- és Társadalomtudományi Kar, Győr)

Kell-e még foglalkoznunk napjainkban a nyelvi hátrány kérdéskörével?

A kutatás célja a nyelvi hátrány iskolai megjelenési formáinak leírása. Alapfeltevése az, hogy a gyermeki beszédproduktumok elemzése révén pontosabban megismerhetővé válnak a nyelvi hátrány megjelenési formái, működési folyamatai.

Ebből az alapfeltevésből kiindulva a vizsgálat célja annak feltárása, hogy a korai gyermekkor változó nyelvi szocializációs környezete (különös tekintettel a pandémia időszak következményeire, az infokommunikációs eszközök egyre korábbi életkorban való rendszeres használatának megjelenésére) milyen mértékben befolyásolja az első

évfolyamot kezdő tanulók nyelvi képességeinek receptív (nyelvi feldolgozási) és expresszív (nyelvi kifejezés) oldalát? A tanulók nyelvi képességeinek feltérképezése és megfelelő fejlesztésének fontosságát erősíti az a tény is, hogy a tanulók iskolai teljesítménye (és azok iskolai értékelési formái) szoros összefüggést mutatnak a tanulók kommunikációs képességeivel.

A kutatási mintát az átlagos és/vagy jó szociális családi környezetből érkező első osztályos tanulók és a szociális alapon hátrányos helyzetű tanulók alkotják.

A célok elérése érdekében a tervezett vizsgálat az első évfolyamos tanulók receptív nyelvi képességét egy hallás utáni szövegértési feladat (nyelvi feldolgozás) teljesítményén keresztül méri. A tanulók expresszív nyelvi képességeinek feltérképezése érdekében pedig olyan területeket vizsgál, mint a szóbeli szövegalkotás, a szögördülékenység, mely a szókincs és a szóaktivizáció képesség állapotáról adhat képet, és a mondatismétlés, mely a verbális emlékezet és a nyelvtani képesség felmérését szolgálja. A kapott eredmények mennyiségi és minőségi mutatók alapján, leíró és matematikai statisztikai módszerekkel kerültek feldolgozásra.

A kutatási eredmények alapján a címben feltett kérdésre egyértelműen az a válasz, hogy a nyelvi hátrány kérdésköre aktuálisabb, mint valaha. Ebből következik, hogy a pedagógusképzésben fokozott figyelmet kell fordítani a leendő pedagógusok kommunikációs képességek fejlesztésével kapcsolatos kompetenciáinak fejlesztésére. Csak tudatos pedagógiai munkával tudjuk a nyelvi hátrány iskolai megjelenési formáit és annak negatív hatásait kompenzálni!

VINCZE TAMÁS ANDRÁS PhD egyetemi docens (Nyíregyházi Egyetem)

A szociális érzékenység fejlesztése és az iskolán kívüli népművelésre való felkészítés a hazai tanítóképzésben 1868 és 1948 között

A XIX. század végi, XX. század eleji hazai tanítókra – a korabeli tanügyi dokumentumok és a pedagógiai szaksajtó cikkeinek tanúsága szerint – olyan iskolán kívüli feladatok is vártak, amelyeknek a szakszerű ellátásához alaposabb szociológiai és népművelési ismeretekre is szükségük lett volna. Azonban az ilyen jellegű ismeretek hiányoztak a XIX. század végi tanítóképzésből. A XX. század első évtizedeiben többször is kísérlet történt ennek a hiánynak a pótlására. Először 1909-ben és 1910-ben került sor egy alapos diskurzusra erről a kérdéstről a tanítóképzős tanárok körében egy miniszteri rendelet kapcsán. Az 1911-es tanítóképzős tantervben már megjelentek a szociológiai ismeretek, ugyan nem külön tantárgy formájában, csupán egy másik tárgy keretébe beillesztve. Az 1920-as évek elejétől a tanítóképző intézetek igyekeztek megoldást keresni arra, hogy a leendő falusi tanítókat az iskolán kívüli népművelői munkához szükséges elméleti ismeretekkel és gyakorlati tapasztalatokkal megfelelően felvértezhessék. Alapvetően három módon valósult ez meg: egyrészt tanórán kívüli keretben, másrészt egy-egy pedagógiai tárgy anyagába beépítve, harmadrészt az előző kettő kombinációjaként, ez utóbbi megoldást néhány képzőben egyenesen „népművelési tanfolyamként” könyvelték el. Önálló tantárgyként csak az 1945-ben kiadott, 37.000/1945. V. K. M. számú rendelethez tartozó mellékletben, a tanítóképzők módosított tantervében jelent meg az iskolán kívüli népművelés ismeretanyaga és a tanítók számára szükséges társadalmi ismeretek köre.

Ez az áttekintés is igazolja, hogy hiába volt meg az ismeretterjesztői-népművelői feladatok teljesítésével kapcsolatos elvárás a tanítókkal szemben, a képzés tantervében sokáig nem jelent meg tantárgyi formában a népművelői szerepre való felkészítés. Még a két világháború közötti időszakban is az egyes intézetek egyéni adottságaitól, az igazgatók és tanárok iskolán kívüli népművelésre való nyitottságától függött az, hogy milyen formában és mélységben kaptak segítséget, útmutatást a leendő tanítók ennek a szerepnek a betöltéséhez.

VITÁNYI BORBÁLA PhD mentortanár (BKSZC Szamos Mátyás Technikum és Szakképző Iskola, Budapest)

1 tankönyv: tanulási motiváció a szakképző iskolai magyartanításban

Összehasonlító tankönyvelemzés az előadásom tárgya. Témája, a már idáig is sokat vitatott Szakképző iskolai közismereti tankönyv a 9. osztályok számára című munka, melynek negyedik fejezete tartalmi változtatásait és szövegének módosításait pedagógiai és nyelvészeti megközelítésben értékelem a 2015-ös és a 2020-as kiadások alapján. A Kommunikáció – magyar nyelv és irodalom című (negyedik) részhez két különböző tankönyvfejlesztő csoport munkafüzeteket is összeállított 2016-ban és 2022-ben. A tanulási motiváció igen szerteágazó téma, ami feltételezi a tanulni vágyó diák, az igényes szaktanár, az életszerűen, érdekesen megírt tankönyv-munkafüzet összhangját a vonatkozó kerettantervnek megfelelően, és segítheti mindezt a tanulási környezet, a modern taneszközök is stb. Választ kívánok adni az itt következő kérdésekre, melyek tartalmi és szerkezeti elemekkel kapcsolatosak.

Hogyan fejleszti a tankönyv és munkafüzet a diákok szövegértését, szóbeli, írásbeli és digitális kommunikációját? Mivel erősíti a gondolkodtatás sokféleségét? Mivel járul hozzá, hogy a tantárgy közkedveltsége, népszerűsége előremozduljon? Mennyiben kiaknázhatók a tantárgyi kapcsolódások? A képi illusztráció, tanulást segítő szerepe megvalósul-e?

B. Fejes Katalin szintaktikai vizsgálatait és elemzéseit alapul véve a fenti tankönyvből vett saját gyűjtésű példákkal illusztrálom, és szószerkezeti, mondat szerkezeti sajátosságokkal indokolom, hogy tapasztalataim szerint, mi nehezíti a tankönyvcsalád tanulhatóságát. Ennek ellenére ad-e lehetőséget az önálló tanulásra és önellenőrzésre? Kutatásaim kiegészítik és árnyalják a fenti tankönyv egészéről készült összegző tanulmányt, mely hét évvel ezelőtt, még a kísérleti tankönyv kipróbálásának tanulságairól íródott.

Szeretnék hozzájárulni a Z generáció mind teljesebb megismertetéséhez, az egyik kulcskompetencia, az anyanyelvi kommunikáció, előadásomban bemutatandó részleteivel

Szőke-Milinte Enikő nagyívű munkájára utalás a Z generáció tanulásáról (Információ– Média(tudatosság)–Műveltség. PPKE. 2020) nem hiányozhat gondolatmenetemből, amelyben körvonalazom, véleményem szerint, milyen anyanyelvi oktatásra van szüksége a szakképző iskolás diákoknak.

VIZELI MÁTÉ zene tanár (Tóth Aladár Zeneiskola AMI, Budapest)

Lehetséges változtatások a népi brácsa tanítási módszertanában

1972-ben, az első budapesti táncházal indult el a táncházmozgalom Magyarországon. Szinte azonnal elkezdődött, majd egyre növekedett az érdeklődés a néptánc és a népi hangszerek tanulása iránt. Ezért csak három évet kellett várni arra, hogy elinduljon az intézményes népzeneoktatás. Az első pár évben még csak három-négy hangszer lehetett tanulni, de ez folyamatosan bővült, míg 1990-re már az összes elérhető nem lett. Ekkor megalakult az első önálló alapfokú népzeneoktatási intézmény, az Óbudai Népzenei Iskola. Csupán egy év elteltével megnyitotta kapuit az első népzene tanári szak a felsőoktatásban, a Nyíregyházi Főiskolán. Az első szakközépiskolai népzenei szakirányok 1994-ben indultak el Székesfehérváron. 2007 óta pedig már a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen is lehet népi hangszereket tanulni. A népzeneoktatás első alapfokú tanterve 1998-ban készült el. Ebben az időben jórészt csak felnőttek és fiatalok tanultak brácsát a zeneiskolákban. Napjainkban viszont már egyre több kisgyermeket íratnak be erre a hangszerre, a tanterv azonban azóta sem változott semmit. Ez több szempontból is súlyos problémákat okozhat a jövőben a pedagógusok számára, ha nem képzik ki őket ennek megfelelően, márpedig az egyetemi tananyagok egyelőre nem képezik a részét az ehhez szükséges ismeretek. A különböző klasszikus hegedűiskolákban lévő metódus elsajátítása és alkalmazása hosszútávon megoldást jelenthetne ezeknek a hiányosságoknak a kiküszöbölésére.

ZAGYVÁNE SZÜCS IDA PhD kutatótanár (Egri Dobó István Gimnázium, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Eger), egyetemi adjunktus (Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Eger)

Kilencedik évfolyamos tanulók énhatékonyság észlelése

Az élethosszig történő tanulás feltétele, az önszabályozott tanulásra való képesség. Az oktatási folyamatban a pedagógus alapvető feladata a tanulók önszabályozott tanulásának támogatása, fejlesztése. Az előadásomban kutatótanári programom részkutatásának eredményeit mutatom be. A longitudinális vizsgálat során az általam tanított 14-15 éves, kilencedik évfolyamos tanulók énhatékonyság észlelését helyeztem a középpontba. Kutatási célom az volt, hogy feltárjam vajon az egy éves angol nyelvtanulás során, amelynek keretén belül a tanulók rendszeresen alkalmaztak önértékelést az íráskészség fejlesztésekor változott-e és ha igen, akkor milyen mértékben a tanulók énhatékonyságának észlelése az angol, mint idegen nyelv tanulására, illetve az íráskészségre és annak önszabályozására vonatkozóan. Külön vizsgálati szempontként vettem fel a fiúk és lányok énhatékonyság észlelésének összehasonlítását. Kutatásom akciókutatás, amelynek során lehetőségem volt összehasonlítani kísérleti csoportom eredményeit egy kontroll csoportéval. Adataimhoz egy olyan anonim online kérdőív kitöltése révén jutottam, amelynek nagyobb részét egy adaptált kérdőív itemjei, kisebb részét saját fejlesztésű itemek alkotják. Az adatelemzés során leíró és matematikai statisztikai elemzéseket végeztem. Ismertetett eredményeim, amelyek egybecsengnek más nemzetközi és hazai kutatások eredményeivel bizonyára hozzájárulnak majd kutatótanári programom gazdagításához, amelynek fő célja az önszabályozott tanulás

fejlesztési lehetőségeinek feltérképezése az önértékelés egy bizonyos módszerének (rubrics) alkalmazása segítségével.

ZALAY SZABOLCS PhD igazgató (Pécsi Leówey Klára Gimnázium), főiskolai docens (Eötvös József Főiskola, Baja)

Tanuló ember/Homo studens – Tanuló szervezet

A „tanuló ember” kora – így nevezhetjük azt a körvonalazódó pedagógiai paradigmát, amely több évtizede érlelődik már a neveléstudomány műhelyeiben és minden oktatással, neveléssel foglalkozó intézmény gyakorlatában, végső soron bennünk, ma élő emberekben. A tanulás és a tanítás „akcióit” nem lehet egymás ellen „kijátszani”, hiszen itt egymást feltételező folyamatokról van szó. Az elmúlt két esztendőben történt pandémiában megnyilatkozó „világjelenség” pedig kiemelten helyezte a kereső ember és különösen a pedagógiával foglalkozó kutatók gondolkodásának fókuszába a tanulást, mint az ember világra és önmagára irányuló megismerési folyamatát. Ez az új paradigma egyúttal egy szintetizáló ideát igényel, mert csak egy új minőségi szint hozhat megoldásokat a válságos tünetekre. Előadásomban ennek a paradigmának a specifikumait igyekszem leírni és elemezni. Teszem ezt a pedagógiai kultúra összetevőinek olyan fajta pontosításával, amely épít a korábban használt fogalmainkra, egyúttal új megközelítésbe helyezi az ismert pedagógiai tényezőket. Ez az új paradigma több szinten kialakulni látszik. Az egyes pedagógusok pedagógiai kultúrájától a tanuló szervezeteken át a rendszerszerű változásokig ugyanazokat a folyamatokat látjuk kibontakozni.

Tapasztalatunk szerint a „tanuló emberek” között, illetve a „tanuló szervezetekben” erősödnek az integrációk, az egységes-egészséges/holisztikus megközelítés számtalan élménylehetőséget kínál, s egyre jobban fel lehet használni a rendelkezésre álló erőforrásokat. Olyan felismerések, revelatív megtapasztalások erősíthetik az egyének közösségi integrációját, amelyek elmélyíthetik az egyéni és közösségi megértési folyamatban való hitet és az iskolai közösségek mint tanuló szervezetek iránti lojalitást. Az új modell megvalósításának jellegzetes indikátora a reflektív szemlélet alkalmazásának terjedése, a folyamatcentrikus megközelítésben a rendszeres és hiteles visszacsatolások rendszerének kiépítése és alkalmazása.